

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI

**Vývoj organizovaného zločinu
na území České republiky**

Martin Cejp

Praha 2010

Autor:

PhDr. Martin Cejp, CSc.

Recenzenti:

Prof. JUDr. Miroslav Protivinský, Dr.Sc.

Plk. JUDr. Petr Želásko

Tento text neprošel jazykovou korekturou.

ISBN 978-80-7338-105-9

© Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010

www.kriminologie.cz

Obsah

1. Úvod do problematiky	5
2. Předmět a cíl výzkumu	8
3. Metodologie	9
4. Trendy a hlavní kvantitativní a kvalitativní změny v charakteru zločineckých skupin a v jejich zaměření na formy činností	13
4.1. Kolik je v České republice organizovaných zločinců ?	16
4.2. Plně rozvinuté skupiny a skupiny s nižším stupněm organizace.	17
4.3. Podíl externistů ve skupinách	19
4.4. Ženy v organizovaném zločinu	21
4.5. Cizinci v organizovaném zločinu na území České republiky	24
4.6. Činnosti skupin organizovaného zločinu	27
4.6.1. Činnosti označené jako zárodečné.	33
4.7. Jaké jsou charakteristické aktivity zahraničních zločineckých skupin?	34
4.8. Kvalitativní změny v charakteru a struktuře organizovaného zločinu ve srovnání s minulostí.	38
5. Některé zabezpečovací a podpůrné činnosti skupin organizovaného zločinu - kontakty, korupce, násilí	40
6. Škodlivost organizovaného zločinu pro společnost	46
6.1. Názory veřejnosti na různá opáření proti organizovanému zločinu	54
7. Názory expertů a veřejnosti na pronikání organizovaného zločinu do některých oblastí života společnosti	55
8. Předpokládané kvantitativní a kvalitativní změny v charakteru organizovaného zločinu v budoucnosti	65
8.1. Předpokládané kvalitativní změny v charakteru organizovaného zločinu v budoucnosti	70
8.2. Odhady expertů týkající se předpovědí míry výskytu nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu	70
9. Závěrečné shrnutí	77
Summary	89
Použitá literatura a prameny	102

1. Úvod do problematiky

Organizovaný zločin představuje jedno z největších bezpečnostních rizik současného světa. Od začátku devadesátých let 20. století působí i na území České republiky. Od samého počátku zde ve značné míře dochází k propojení mezinárodních zločineckých skupin s domácími. Aktivity organizovaných zločineckých skupin nepředstavují pouze bezprostřední ohrožení bezpečnosti občanů, ale zejména vedou k ochromení celé společnosti a jejích institucí. Mohou mít značné dopady na politiku, ekonomiku, právní systém, státní správu i soukromý sektor, sociální strukturu, média a další složky společnosti. Organizovaný zločin ohrožuje společnost také tím, že se snaží získat spolupracovníky z řad odborníků, jak v různých řemeslných profesích, tak v oblasti ekonomiky, informatiky, práva. Snaží se získat policejní specialisty a také ty, kdo mohou ovlivňovat mínění veřejnosti. Vzhledem k tomu, že organizovaný zločin si chce pravidelně zajišťovat obrovské zisky z poskytování nelegálního zboží a služeb, podílí se na vzniku, šíření a růstu řady patologických jevů ve společnosti.

Nadnárodní organizovaný zločin ohrožuje v podstatě celý svět. Vzhledem k České republice představuje nejen vnější ohrožení, ale i ohrožení vnitřní bezpečnosti. Z hlediska celosvětového může pak i vnitřní situace v oblasti závažné kriminality v České republice být ohrožujícím faktorem pro některé jiné země. Nadnárodní zločinecké skupiny mohou např. naše území používat jako tranzitní, mohou si zde vytvářet předpolí pro expanzi do jiných zemí, mohou se zde pokoušet o legalizaci zisků z trestné činnosti apod.

Všechna tato ohrožení vedou k tomu, že opatření zaměřená proti organizovanému zločinu jsou činěna nejen v národním, ale i v mezinárodním měřítku. Významnou součástí boje proti organizovanému zločinu je kriminologický výzkum. Vzhledem k tomu, že v rámci tohoto úkolu se soustředíme zejména na analýzu výzkumných poznatků o organizovaném zločinu, shrneme v úvodu, na jaká výzkumná témata byla dosud výzkumná činnost, týkající se problematiky organizovaného zločinu, zaměřena

Kriminologický výzkum v České republice se začal zabývat problematikou organizovaného zločinu hned na začátku 90. let. V Institutu pro kriminologii a sociální prevenci jsme se při výzkumu organizovaného zločinu již od roku 1993 zaměřili na relativně dosti široký záběr: od teoretických vymezení a specifických metodologických postupů, po vytvoření pravděpodobných modelů struktur zločineckých skupin a rozbor jejich nelegálních i podpůrných aktivit. Shrnuli jsme poznatky z odborné literatury, zejména zahraniční. Zajímali jsme se hlavně o možnosti použití výzkumných metod v této oblasti. Pokusili jsme se o pracovní definici zločinného spolčení, tu jsme pak v dalších letech modifikovali podle poznatků, ke kterým dospěla mezinárodní společenství.

V letech 1994 - 1996 a 1998 - 1999 probíhala výzkumná činnost za podpory Grantové agentury ČR pod č. 407/94/004, resp. č. 407/98/0057. Sledovali jsme jak obecné

charakteristiky o struktuře skupin a o jejich aktivitách, tak specifické otázky. Základní charakteristiky o skupinách a aktivitách jsme zkoumali pravidelně každý rok. V rámci specifických témat jsme se orientovali na podrobný průzkum těch aktivit, které byly buď nejrozšířenější, nebo typické pro Českou republiku. Zabývali jsme se působením organizovaného zločinu při výrobě, pašování a distribuci drog, při organizování a provozování prostituce, při nelegální migraci, při krádežích uměleckých památek, při násilné kriminalitě, při vydírání.

Postupně jsme se pokusili řešit i specifická témata. Vzhledem k tomu, že se ukázalo, že na území České republiky se na organizovaném zločinu téměř z poloviny podílejí čs. občané, a že zde funguje téměř čtvrtina ryze českých skupin, zabývali jsme se podrobněji organizovanou trestnou činností občanů České republiky. Stejně tak jsme se specificky věnovali podílu cizinců. Soustavně sledujeme působení organizovaného zločinu ve finanční oblasti, zabývali jsme se hospodářskou kriminalitou, a to zvláště praním špinavých peněz a problematikou úmyslného krácení daní. Pravidelně posuzujeme účinnost specifických právních prostředků, které byly za účelem boje proti organizovanému zločinu ustaveny a aplikovány. Na základě konkrétních zaznamenaných a uzavřených případů jsme se pokusili verifikovat dosavadní – převážně hypotetické modely.

Koncem 90. let jsme analyzovali problematiku organizovaného zločinu v širších společenských souvislostech. V životě společnosti jsme hledali kriminogenní faktory, které by mohly organizovanému zločinu umožňovat realizaci jeho aktivit a získávání spolupracovníků nebo klientů pro nelegální zboží a služby. V rámci pokusu o prognózu vybraných druhů kriminality jsme stanovili problémové i rozvojové prvky, které mohou v příštích letech působit v oblasti boje proti organizovanému zločinu.

V období let 2004 - 2007 jsme organizovaný zločin zkoumali spolu s ekonomickou kriminalitou, korupcí a terorismem jako závažné formy trestné činnosti. Kromě průběžného sledování tendencí a analýzy konkrétních případů jsme se zaměřili hlavně na ohrožení, která organizovaný zločin společnosti působí a na opatření, která může společnost proti organizovanému zločinu využít. Současně byly - v rámci pravděpodobných scénářů vývoje kriminality - vypracovány i scénáře, týkající se organizovaného zločinu. Scénáře vycházely z analýzy problémů a hypoteticky modelovaly situace, které by mohly nastat, kdyby se problémy úspěšně řešily, respektive, kdyby zůstaly neřešeny.

Kromě Institutu pro kriminologii a sociální prevenci patří v České republice k významným autorům, kteří se výzkumem organizovaného zločinu soustavně zabývají, pedagog Policejní akademie ČR M. Němec a pracovník Ústavu mezinárodních vztahů M. Nožina. M. Němec se v publikaci vydané v roce 1995 zabýval pojetím organizovaného zločinu, typologií zločineckých organizací, aktivitami organizovaného zločinu. Podrobně zpracoval pojednání o ekonomické kriminalitě a popsal metodiku odhalování a vyšetřování.¹ V roce 2003 publikoval M. Němec další práci, ve které se

¹ Němec, M.: Organizovaný zločin. Praha: Naše vojsko 1995.

zabýval charakteristikou zločineckých skupin.² M. Nožina se zabývá působením mezinárodních zločineckých organizací na území České republiky. V roce 1997 sestavil sborník, na němž se podílela více než desítka autorů, převážně příslušníků speciálních policejních útvarů.³ Stejný autor zpracoval v roce 2003 další publikaci o mezinárodním organizovaném zločinu.⁴ V roce 2007 publikoval výzkumný tým Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity v Brně práci, ve které byly shrnuty zejména mezinárodní poznatky.⁵

Významnou součástí výzkumu organizovaného zločinu je mezinárodní spolupráce. Ze zahraničních pramenů jsme čerpali poznatky o základních charakteristikách organizovaného zločinu a o možnostech jeho výzkumu.⁶ Vydali jsme několik překladových sborníků, v nichž byly uvedeny dokumenty OSN, RE, EU a překlady zahraničních právních norem. Soustavná zahraniční spolupráce začala v roce 1996, kdy jsme zpracovali podklady pro dotazník Skupiny pro trestní právo a kriminologické otázky organizovaného zločinu při RE. Tato dotazníková šetření se pak organizovala každoročně a na práci skupiny jsme se přímo podíleli. Jednorázově jsme též zpracovali podklad o organizovaném zločinu pro EU, a podíleli jsme se na přípravě Předvstupního paktu k problematice organizovaného zločinu, který byl ratifikován v Bruselu v květnu 1998. Podíleli jsme se rovněž na přípravě Úmluvy OSN o boji proti organizovanému zločinu a na předvýzkumu UNICRI, realizovaném v roce 1997.

² Němec, M.: Mafie a zločinecké gangy. Praha: Eurounion 2003.

³ Nožina, M. (ed): Mezinárodní organizovaný zločin v České republice. Praha: TLP 1997.

⁴ Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin v České republice. Praha: Themis 2003.

⁵ Smolík, J., Šmíd, T., Vaňura, V. (Eds.) a kol.: Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě. Brno: Masarykova univerzita 2007.

⁶ (např. Fijnaut, C.: Researching Organized Crime. Rittterdam Erasmus University, 1989)

2. Předmět a cíl výzkumu

Ve studii prezentujeme výsledky výzkumu Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky, který byl součástí hlavního úkolu Výzkum a analýza závažných forem trestné činnosti (odpovědný řešitel Martin Cejp). Úkol byl součástí Střednědobého plánu výzkumné činnosti Institutu pro kriminologii a sociální prevenci na léta 2008 – 2010, schváleného ministrem spravedlnosti dne 7.5.2008, čj 5/2008 – OANA-SP/13. Do plánu by zařazen na základě usnesení vlády ČR č. 64/2008 ke Koncepci boje s organizovaným zločinem.

V rámci dílčího úkolu byl **předmětem výzkumu** organizovaný zločin na území České republiky.

Cílem výzkumu bylo:

- zrekapitulovat dosavadní trendy vývoje od začátku 90. let týkající se charakteru organizovaných zločineckých skupin a výskytu nelegálních forem činností,
- vytipovat hlavní kvantitativní i kvalitativní změny, ke kterým došlo v průběhu dosavadního vývoje (tj. k horizontu roku 2010 – dvaceti let) a pokusit se nalézt společenské faktory, kterými mohly být tyto změny ovlivněny,
- analyzovat působení organizovaného zločinu ve společenském systému
- pokračovat v pravidelném (každoročním) sledování aktuálního stavu
- naznačit možný budoucí vývoj ve sledovaných ukazatelích.

Kromě toho uvádíme ve studii rovněž porovnání s hlavními trendy dlouhodobých výzkumů v této oblasti.

3. Metodologie

Z metodologického hlediska je nezbytné pokud možno přesně vymežit, co budeme do oblasti organizovaného zločinu zahrnovat. Týmu spolupracovníků (včetně expertů), i uživatelů výzkumu musí být známo, z jakého pojetí vycházíme. Do oblasti organizovaného zločinu nezahrnujeme: trestné činy individuální, trestné činy spontánní, trestné činy neorganizované, trestné činy nezávažné. V rámci jednání pracovních skupin OSN, Rady Evropy, Evropské unie, zaměřených na problematiku organizovaného zločinu, byla (pro Evropu) stanovena závazná a volitelná kritéria.

Závazná kritéria OZ (musí vždy být):

- spolupráce tří nebo více osob,
- po trvající, nedefinitivní dobu,
- páchaná jako závažná trestná činnost,
- za účelem zisku nebo moci.

Volitelná kritéria (mohou být, ale nemusí):

rozdělení specifických úloh nebo rolí,

- používání některých forem disciplíny a vnitřní kontroly,
- použití násilí,
- ovlivňování politiky, médií, veřejné správy právních orgánů, administrativy korupcí a jinak,
- používání komerčních a obchodních struktur,
- zapojení do praní peněz,
- operování na mezinárodní úrovni.

Podstatu organizovaného zločinu se po dlouhých diskusích odborníků podařilo stručně vystihnout v textu Úmluvy proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, kterou schválilo Valné shromáždění OSN 15. listopadu 2000, a která vstoupila v platnost koncem roku 2002. V úmluvě je subjekt organizované zločinecké činnosti definován následovně: „*Organizovaná zločinecká skupina znamená strukturovanou skupinu tří nebo více osob, existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě s cílem spáchat jedem či více závažných trestných činů nebo trestných činů stanovených v souladu s touto úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch*“.⁷

S přihlédnutím k těmto dokumentům i na základě našich poznatků, vycházíme pro potřeby výzkumu z této pracovní **kriminologické definice**:

⁷ Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Sestavil Scheinost, M. Praha: IKSP 2001.

Organizovaný zločin je opakující se (soustavné) páchaní cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti (a aktivit tuto činnost podporujících), jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace (většinou s víceúrovňovou vertikální organizační strukturou) a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika.

Pokud se týká aplikace výzkumných metod a technik, je výzkum organizovaného zločinu limitován tím, že v podstatě nelze použít metody a techniky při nichž by docházelo k přímému kontaktu výzkumného pracovníka se zkoumaným prostředím. Kriminální prostředí je zejména v případě organizovaného zločinu maximálně zakonspirováno, proniknutí do něj by bylo životu nebezpečné a navíc by bylo i v rozporu se zákonem. V České republice máme stále ještě omezené možnosti využití statistik a spisového materiálu. Konkrétní případy nebyly až do roku 1998 k dispozici a v souvislosti s tím chyběla i statistika. Od roku 1998 se situace změnila, konkrétní údaje již existují, ale stále ještě zachycují jen malou část organizovaného zločinu, navíc spíše tu část, která byla „méně úspěšná“ a byla odhalena. Jsme tedy odkázáni převážně na nepřímé poznatky. Značná část našich znalostí o organizovaném zločinu vychází proto z **expertních odhadů**.

Musíme však připomenout, že nevýhodou této výzkumné techniky je to, že poznatky takto získané jsou na úrovni odhadů, tj. pouze pravděpodobných modelů organizačních struktur, možné míry výskytu aktivit, možných společenských vlivů. V expertizách se objevují dva typy výpovědí. Jde jednak o výpovědi kvantifikovatelné: při nich experti uvádějí, které činnosti jsou nejrozšířenější, jaké je složení skupin, čím se zabývají skupiny podle národnosti a podobně a výroky kvalitativní, v nichž experti formulují svoje názory, uvádějí argumenty, vlastní zkušenosti i návrhy na řešení. Experti se mohou mýlit. V souvislosti s tím je nutné dbát na míru způsobilosti dotázaných expertů k dané problematice. Možnost omylu je sice eliminována tím, že k problému se vyjadřují desítky odborníků, z nichž většina by se mýlit neměla, problém však může být tak složitý, že i to je teoreticky možné. Někdy mohou odborníci buď vědomě, nebo neúmyslně prosazovat zájmy skupiny, jejímiž jsou členy. Výzkumník si musí být stále vědom toho, že - byť by se shodli odborníci na něčem zcela jednoznačně - nemusí to znamenat, že to tak skutečně je. Výsledky expertních šetření nemůžeme zásadně prezentovat jako odraz skutečného stavu, ale pouze jako názor přesně definované skupiny odborníků na tento stav.

V případě důležitých výzkumů vývoje organizovaného zločinu na území České republiky jsme využili následující metody a techniky:

o **Poznatky z odborných publikací a pramenů**

V této oblasti jsme průběžně sledovali zahraniční publikace, sborníky z konferencí a souhrnná data z občasných dotazníkových šetření RE, EU, OSN. Využili jsme i nepočtené publikace českých autorů. Vzhledem k tomu, že šlo zejména o sledování trendů, vrátili jsme se k přehodnocení dosavadních poznatků z dosti četných publikací Institutu pro kriminologii a sociální prevenci. Po 17 letech soustavné výzkumné

činnosti v oblasti organizovaného zločinu již bylo možné podívat se na ně s určitým odstupem a nahlédnout i obecnější souvislosti.

○ **Statistika**

V případě organizovaného zločinu nepatří statistické údaje k významným zdrojům poznání. Občas jsou ve Zprávě o bezpečnostní situaci Ministerstva vnitra publikovány statistiky Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Dále může pracovat s daty, která se týkají dílčích druhů aktivit (krádeže aut, obchodování s lidmi, násilná kriminalita hospodářská kriminalita, nelegální migrace atd.) Ze statistiky ministerstva spravedlnosti ČR bylo možné do konce roku 2009 využít data o počtech stíhaných, obžalovaných a pravomocně odsouzených osob na základě §163a TZ. Od roku 2010 došlo ke změně trestního zákona (účast na zločinném spolčení, která byla dosud pod § 193a) trestního zákona je jako účast na organizované zločinecké skupině pod § 361 trestního zákona) a poněkud se změnila i metodika statistického vykazování.

○ **Analýza dokumentů**

V této oblasti jsme analyzovali oficiální dokumenty mezinárodních společenství – zejména OSN, RE, EU - a dokumenty vlády ČR, případně jednotlivých resortů. U dokumentů jsme hledali zejména to, jak reagují na společenskou situaci a změny v charakteru organizovaného zločinu. Data získaná z těchto podkladů měla sloužit k doplnění a prohloubení informací o charakteru, projevech, strukturách a pachatelích organizovaného zločinu.

○ **Expertní šetření**

Při výzkumu organizovaného zločinu jsou využívána pravidelná expertní šetření, realizovaná každoročně prostřednictvím dotazníků s pracovníky Policie ČR. Jako experti jsou dotazováni zkušení pracovníci speciálních útvarů Policie České republiky zaměřených na boj proti organizovanému zločinu. Počet dotazovaných expertů se pohybuje mezi 12 - 33. (V roce 2010 bylo dotázáno 30 respondentů. Průměrná délka jejich praxe u Policie ČR byla 18 let, u kriminální policie nebo vyšetřování závažné trestné činnosti 14 let a v oblasti odhalování organizovaného zločinu 8 let) Vzhledem k tomu, že podle ověřené metodiky expertních šetření je optimální počet mezi 15 - 25, lze počet expertů, které oslovujeme považovat za dostačující.

○ **Výzkumy veřejného mínění**

Výzkumy veřejného mínění lze v kriminologii využít většinou nepřímo. Širší souvislosti lze odvodit z postojů obyvatel k nejrůznějším politickým, ekonomickým a sociálním otázkám, ze zjišťování důvěry k institucím, včetně policie a soudů, z toho, jaké mají lidé pocity, jaké uznávají hodnoty, jaké mají životní cíle a strategie. Některá šetření pak přímo obsahují otázky, které se týkají kriminality. Využívány jsou zejména viktimologické výzkumy, ve kterých jsou lidé dotazováni, zda u nich došlo k ohrožení vybranými druhy kriminality, zda poškození trestný čin hlásí nebo nehlásí a proč nehlásí, jak zabezpečují svůj majetek a podobně. Občas jsou lidé dotazováni na výši trestů, které by uložili za některé trestné činy. Při přípravě programů prevence

kriminality jsou prostřednictvím výzkumů veřejného mínění často zkoumány obavy z kriminality. Další oblastí jsou postoje veřejnosti k trestu. Zde je pravidelně zjišťován názor na trest smrti. Čas od času jsou zjišťovány názory veřejnosti týkající se snížení hranice trestní odpovědnosti a některé další. Výzkumy veřejného mínění lze využít i při zjišťování postojů ke korupci.

Kriminalita není oblastí, o které by byla širší veřejnost kvalifikovaně informována, a tak postoje lidí mohou být náhodné, přejaté (většinou z médií). To se týká zejména organizovaného zločinu, s nímž pochopitelně naprostá většina lidí nepřichází do bezprostředního kontaktu. Zjišťování názorů široké veřejnosti v této oblasti je tedy pouze orientační. V roce 2008 jsme prostřednictvím agentury pro výzkum trhu a veřejného mínění TNS AISA realizovali reprezentativní omnibusový výzkum, jehož účelem bylo zjistit mínění české veřejnosti o některých důsledcích organizovaného zločinu a o jeho pronikání do veřejného života. Ze základního souboru českých občanů ve věku 15-69 let (N=7 595 715) bylo metodou kvótního výběru podle pohlaví, vzdělání, regionů a velikosti místa bydliště vybráno 1004 dotázaných. Sběr dat v terénu se uskutečnil 7. listopadu až 1. prosince 2008.

V srpnu 2010 proběhlo, díky podpoře Ministerstva vnitra omnibusové šetření prostřednictvím agentury Factum Invenio. Dotázáno bylo 999 respondentů vybraných ze základního souboru obyvatel České republiky starších 15. let. Výzkum se orientoval na znalosti obyvatelstva o organizovaném zločinu, na případný kontakt s ním a na názory na možná protiopatření. I když jsme výsledky obdrželi jen několik dnů před uzávěrkou rukopisu, využili jsme alespoň orientačně právě odpovědi na otázku, jaká opatření proti organizovanému zločinu považuje veřejnost za užitečné.

4. Trendy a hlavní kvantitativní a kvalitativní změny v charakteru zločineckých skupin a v jejich zaměření na formy činností

Organizovaný zločin se před rokem 1989 na území bývalého Československa ve významnějším rozsahu a rozvinutější podobě nevyskytoval. Určité prvky organizovanosti byly zaznamenány v rámci nelegální směny valut, na mezinárodní úrovni pak probíhaly krádeže uměleckých předmětů. Většina forem trestné činnosti, které jsou typické pro organizované zločinecké skupiny, se nerozvinula jednak proto, že represivní složky státu byly velice zbytnělé, zejména pak z toho důvodu, že v důsledku nízké koupěschopnosti obyvatelstva nebyla po nákladném nelegálním zboží a službách dostatečná poptávka. Provozovat organizovaný zločin by za těchto podmínek bylo příliš riskantní a málo výnosné.

Po změně politického uspořádání směrem k otevřené demokratické společnosti – a po všech souvisejících změnách v ekonomice, státní správě, postupně i v justici, sociální struktuře a kultuře - se situace zásadně změnila. Nastal volný pohyb zboží, investic a kapitálu, změnily se podmínky pro cestování. Došlo reformě bankovních a finančních institucí, ekonomická transformace byla spojena s rozsáhlými majetkovými přesuny. Pro přiblížení se české společnosti Evropě a světu a pro začlenění České republiky do demokratické Evropy bylo otevření hranic i ekonomiky naprosto nezbytným krokem. Zároveň se však zvýšil pohyb, který se týkal i nelegálního zboží, kapitálu, služeb a osob. V případě České republiky zvyšovala možnost zneužití otevřených hranic i pro zločin výhodná geografická poloha. Ve všech pohybech, proudících většinou z východu na západ, se Česká republika stala významnou tranzitní zemí. Postupně pak získala význam i jako země cílová. Zvýšil se počet osob nelegálně se pohybujících na území ČR, usadily se zde různé mezinárodní skupiny.

Kromě zahraničních skupin se hned po roce 1990 začali do oblasti organizovaného zločinu zapojovat i občané České republiky. Buď spolupracovali s některými zahraničními skupinami, nebo začali podnikat samostatně. Tito lidé se rekrutovali převážně z oblasti tzv. „šedé ekonomiky“. Do organizovaného zločinu se po roce 1990 zapojili i „*lidé s oslabenou morální výbavou, (..) s poměrně silnou konzumní orientací a vysokými aspiracemi doprovázenými netrpělivostí a snahou o rychlou mobilitu*“.⁹

⁹ Cejp, M.: Druhy a formy činností organizovaného zločinu. Praha: IKSP 1996, 74 s.

Na nebezpečí organizovaného zločinu, které se po roce 1990 vynořilo, reagovalo nejprve - zřejmě díky masmédiím - obyvatelstvo, poté příslušné složky státní správy a nakonec i politici. Hned na začátku 90. let se na problematiku organizovaného zločinu zaměřil i kriminologický výzkum. K uvědomění si rizik a nebezpečí organizovaného zločinu rovněž přispěl vliv mezinárodního společenství. Rozhodujícím impulsem pro státní orgány České republiky bylo jednání Světové meziministerské konference o organizovaném mezinárodním zločinu, která se konala v Neapoli v roce 1994, Předvstupní pakt o organizovaném zločinu, uzavřený mezi členskými státy EU a kandidátskými zeměmi střední a východní Evropy a Kypru v roce 1997 a podepsaný Českou Republikou v roce 1998, Úmluva Rady Evropy o praní, vyhledávání, zadržování a zabavování zisků ze zločinu podepsaná ČR v roce 1995. Česká Republika se od roku 1996 rovněž připojila k projektu Rady Evropy OCTOPUS a v roce 1997 začala participovat na práci Výboru expertů RE pro trestní právo a kriminologické aspekty organizovaného zločinu (PC-CO). Závazky vyplývající z přijatých mezinárodních dokumentů a z mezinárodní spolupráce musely být brány v úvahu při tvorbě politiky a následně při legislativních úpravách a správních rozhodnutích.

První vládní koncepce boje s organizovaným zločinem byla přijata v roce 1996 a aktualizována v letech 1997 a 2000. Ve vztahu k organizovanému zločinu proběhly v první polovině devadesátých let podstatné legislativní změny. Nejprve byly zpřísněny trestní sankce za trestné činy spáchané v organizované skupině. Trestní zákon byl v roce 1995 doplněn o některé nové instituty, např. o účast na zločinném spolčení, ustanovení o účinné lítosti, beztrestnosti skrytého agenta, možnosti uložit trest pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch zločinného spolčení a zejména o definici zločinného spolčení. Trestní řád byl doplněn v zájmu zlepšení ochrany osob zapojených do trestního řízení proti organizovanému zločinu (institut anonymního svědka) a o některé možnosti usnadňující trestní stíhání organizovaného zločinu (dočasné odložení zahájení trestního stíhání, záměna zásilky, možnost požádat pro účely trestního řízení o údaje, které jsou obvykle předmětem bankovního tajemství, předběžné zajištění majetku nebo jeho konfiskace na žádost zahraničního soudu o právní pomoc). Možnost odposlechu byla zavedena do trestního řádu již v roce 1990; v roce 1995 byl tento institut částečně upraven. Novela zákona o policii ČR rozšířila rozsah speciálních policejních pátracích prostředků o možnost použití skrytého agenta a předstíraný převod věci. V roce 1995 byl přijat zákon č. 61/1996 o opatřeních proti legalizaci výtěžků ze zločinu. Po roce 2001 byly některé instituty novelizovány nebo nově zavedeny. Především byl přijat speciální zákon č. 137/2001 o ochraně svědků Česká republika podepsala, ale dosud neratifikovala Úmluvu OSN o boji s mezinárodním organizovaným zločinem.

Zásadním organizačním opatřením v boji s organizovaným zločinem bylo vytvoření Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) v rámci Kriminální policie, k němuž došlo od 1.1.1995 a Služby policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti (SPOK) od 1.1.1994. Na základě zákona č. 61/1996 o opatřeních proti legalizaci výtěžků ze zločinu byl ustaven Finančně analytický útvar Ministerstva financí, zabývající se neobvyklými finančními operacemi, které zakládají podezření na praní špinavých peněz. Součástí služby se také stal Úřad finanční kriminality a ochrany státu, který byl v roce 2003 sloučen se Službou pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti do

nově vytvořeného Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality. V rámci státního zastupitelství byly po roce 2000 na úrovni Nejvyššího státního zastupitelství a Vrchních státních zastupitelství vytvořeny specializované odbory pro závažnou hospodářskou kriminalitu.

Poznatky z výzkumu organizovaného zločinu, zaměřeného na základní charakteristiky zločineckých skupin a jejich činností, získáváme v pravidelných expertních šetřeních probíhajících každoročně od roku 1993. Zjištěné trendy shrneme v kvantitativních i kvalitativních ukazatelích.

K základním **kvantitativním údajům**, vypovídajícím o struktuře zločineckých skupin působících na území České republiky patří data o počtech skupin a jejich členů, o **počtech** stíhaných, obžalovaných a odsouzených za účast na zločinném spolčení, o tom, kdo a proč se do trestné činnosti nebo její podpory zapojuje, o stupni rozvinutosti, o míře účasti stálých členů a externistů, o účasti žen, případně i osob mladších 15 let. Vzhledem k nadnárodnímu charakteru organizovaného zločinu patří k nejdůležitější části tohoto pojednání míra a skladba účasti cizinců. V kvantitativní podobě lze vyjádřit i expertní odhady o tom, které činnosti organizovaných skupin byly v jednotlivých letech na území České republiky nejrozšířenější, které se pohybovaly na střední úrovni (ty, které uváděla méně než polovina expertů jako rozšířené, jsme neprezentovali), které jsou zárodečné, které se nově objevily i ty, které postupně ztratily na významu. Podobně jsme dlouhodobě sledovali i aktivity jednotlivých národnostních skupin zastoupených na našem území. Z **kvalitativního hlediska** se zmíníme o úrovni organizace zločineckých skupin, o mezinárodní spolupráci a operování na rozsáhlém prostoru, koncentraci moci, použití násilí a různých forem nátlaku, včetně korupce, využívání kontaktů.

4.1. Kolik je v České republice organizovaných zločinců ?

Odhady počtu osob zapojených do organizovaného zločinu musíme považovat za velice přibližné. Činnost organizovaných zločineckých skupin je silně zakonspirovaná a musí probíhat tak, aby vnějšímu (často i vnitřnímu) pozorovateli vůbec nepřišlo na mysl, že jde a činnost nelegální. V důsledku toho je přesné stanovení počtu osob, které v rámci organizovaného zločinu působí v podstatě nemožné. Odhady Policejního prezidia za rok 2007 hovoří o tom, že na území České republiky operuje asi 75 skupin, které mají celkem asi 2000 členů. *(Zda se tento počet týká nejen stálých členů, ale i externistů se nám nepodařilo zjistit.)* V roce 1998 jsme se pokusili prostřednictvím jedné z pravidelně konaných expertiz o podobný odhad. V podstatě nám vyšel i téměř stejný výsledek, ale je nutné upozornit na to, že asi 1/3 dotázaných expertů se k odhadu počtu členů oprávněně vůbec neodhodlala. Zejména pracovníci krajských expozitur nemohou odhadnout celostátní data.

Počty stíhaných a obžalovaných podle § 163 a) trestního zákona o zločinném spolčení, který platil od 1.1.1995 do 31.12.2009, se od roku 1998 pomalu, ale pravidelně zvyšovaly. Od roku 1995 do roku 1997 nebyl za účast na zločinném spolčení (podle §163a tr.z.) stíhán nikdo, v roce 1998 to bylo prvních 16 lidí, v roce 1999 již 36, v roce 2000 42, v roce 2001 75, v letech 2002-2003 již počet stíhaných přesáhl stovku, v roce 2005 již bylo stíháno dokonce 181 lidí. V roce 2006 došlo opět k poklesu a v po roce 2007 se počet stíhaných dostal pod sto. Podobně se vyvíjely i počty obžalovaných.

Oproti tomu počty **odsouzených** podle § 163 a) trestního zákona o zločinném spolčení byly až do roku 2003 (včetně) téměř zanedbatelné. V roce 2004 již došlo k výraznému zlomu – podle § 163a trestního zákona bylo odsouzeno 10 osob, v roce 2005 9 osob, v roce 2006 bylo odsouzeno 21 osob a v roce 2007 15 osob, v roce 2008 33 osob. Vzhledem k počtům obžalovaných jde však stále o malé procento. Stále ještě není většina těch, kdo jsou podle tohoto paragrafu obžalováni, odsouzena. Nicméně v roce 2008 se situace zlepšila. Odsouzena byla více než třetina (přesně 41 %) obžalovaných.¹⁰

10 Pramen: www.justice.cz, Ministerstvo spravedlnosti, statistika

4.2. Plně rozvinuté skupiny a skupiny s nižším stupněm organizace.

Z hlediska stupně organizovanosti musíme rozlišit, zda jde o páchaní trestné činnosti v organizované skupině, která má nižší stupeň organizace a je spíše uspořádaná v horizontální struktuře, nebo o zločinné spolčení, které je hierarchicky uspořádané a má ryzí charakter organizovaného zločinu. Jestliže experti zařazují do oblasti organizovaného zločinu i méně rozvinuté skupiny, pak se musíme smířit s tím, že takovými skupinám se pak - mimo jiné - obtížně prokazuje, že jde o zločinné spolčení, když znaky tohoto spolčení v plném rozsahu nevykazují.

Plně rozvinuté skupiny mají třístupňovou řídicí strukturu. Na vrcholu je nejvyšší vedení, které řídí několik relativně samostatně operujících jednotek. V nich pak jsou na nejnižší úrovni řadoví členové a externisté. Nejvyšší vedení je od bezprostředního páchaní trestné činnosti většinou izolováno. Provádějí ji skupiny tzv. středního článku. Vedení však koncentruje a přerozděluje veškeré finanční prostředky, má k dispozici dokonalý odborný servis – právní poradce, ekonomy, informatiky a ochranku. Právní poradci připravují provedení akcí tak, aby bylo konání skupin pokud možno co nejméně právně napadnutelné. Hledají mezery v zákonech, připravují krytí akcí, legendy pro případ zadržení, případné organizování útěku pachatele, maření soudního projednávání, vyhrožování svědkům. Právní poradci připravují i jakékoliv dokumenty, připravují smlouvy, zajišťují jednání s konkurenčními skupinami i s legálními firmami s úřady. Ekonomové provádějí kalkulace zisku tak, aby přínosy vysoko převažovaly nad riziky. Starají se o obrat legálních peněz i peněz ze zločinné činnosti. Informatici shromažďují informace o firmách, o potenciálních objektech napadení, o opatřeních státu, rozhodujících osobách v politice, státních strukturách, obchodních kruzích. Ochranka nejenže chrání vedení, ale udržuje i kázeň v nižších složkách struktury. Členové ochranky se zúčastňují jednání, provádějí nátlakové akce a napadení osob podle pokynů šéfa. Nejvyšší vedení zásadně určuje základní strategii zločinecké organizace, provádí výběr rozhodujících osob do vedení skupin, do ochranky nejvyššího vedení a do poradních struktur. Nejvyšší vedení udržuje kontakty s politickými, ekonomickými, obchodními a správními elitami společnosti. Nezřídká legálně podniká a snaží se budit dojem serióznosti.

Nejvyšší vedení následně řídí několik relativně samostatných skupin (tzv. střední článek řízení), které autonomně provádějí a řídí trestnou činnost. Způsob, místo a dobu i výběr osob, které akci provedou, si určují vedoucí tohoto středního článku sami. Vrchnímu vedení zcela podléhají v základní strategii a v tom, že mu odevzdávají veškeré zisky k přerozdělování. Vrchní vedení realizuje v závažnějších případech – prostřednictvím ochranky - i sankce. Skupina středního článku se mohou zabývat monotematicky jen jedním druhem trestné činnosti nebo rozličnými druhy. Střední článek tvoří jakousi izolační vrstvu: mezi nejvyšším vedením a řadovými členy, mezi nejvyšším vedením a zločinem i mezi zločinem a společností. U nadnárodních zločineckých skupin je situace navíc pro ně výhodná i tím, že nejvyšší vedení je od místa páchaní trestné činnosti i teritoriálně odděleno. Nejnižší vrstvu tvoří řadoví členové. Ti se dělí na dvě skupiny. V jedné jsou ti,

kdo provádějí akce, ve druhé ti, kdo zabezpečují servis. Ti, kdo zabezpečují servis, jsou většinou najímáni jako externisté.

Z hlediska **stupně organizovanosti** byla podle názoru expertů v letech 1995 - 1999 asi jedna třetina plně rozvinutých skupin. V roce 2000 - 2002 se pohyboval kolem 40 %, v roce 2003 a 2004 již bylo plně rozvinutých skupin kolem poloviny, v roce 2005 došlo opět k poklesu na 42 %. Na této úrovni zůstal i v roce 2006. V roce 2007 jsme zaznamenali více než polovinu plně rozvinutých skupin (54 % rozvinutějších – 46 % méně rozvinutých). V roce 2008 se však odhad vrátil do původního stavu počátku: experti odhadli, že plně rozvinutých skupin je 40 %, skupin s neúplně rozvinutou strukturou je 60 %. Za rok **2009** byl odhad podílu skupin s plně rozvinutou strukturou nejvyšší za celé období od roku 1995. Činil 57 %. Přes časté výkyvy směřuje celková tendence k očekávanému zvyšování podílu plně rozvinutých skupin. Třístupňově uspořádané organizované zločinecké skupiny mají větší šanci obstát v konkurenčním boji, mohou dosahovat vyšších zisků, mohou si lépe zabezpečit beztrestnost. Lze tedy očekávat, že v příštích letech by se mohl být jejich podíl stále zvyšovat.

4.3. Podíl externistů ve skupinách

Podle odhadů expertů tvořili v období od roku 1993 do roku 2008 externisté více než polovinu ze všech členů zločineckých skupin. V roce 2009 už byl zaznamenán o něco nižší podíl. Experti odhadli, že externistů bylo 41 % a kmenových členů 59 %. Externí spolupracovníci čím dál ve větší míře zajišťují kontakty s úřady. Navazují konexe nebo zneužívají kontakty již dříve navázané, případně zneužívají svoje postavení. Zaměřují se na pracovníky státní správy, samosprávy, soudů, policie i pracovníky institucí a různých firem.¹¹

Externisté obstarávají pro zločinecké skupiny nejrůznější služby. V roce 2009¹² jsme se pokusili inovovat informace o tom, čím konkrétně se externisté v rámci organizovaného zločinu zabývají. Obsahově lze tyto aktivity rozdělit do několika oblastí. První skupina zajišťuje pro zločinecké struktury materiální zázemí: auta, ubytovací prostory, pronájem nemovitostí. Druhá skupina zabezpečuje základní servis. Externisté působí jako automechanici, zbrojaři, chemici, specialisté na překonávání zabezpečovacích a poplašných zařízení, výrobci falešných dokladů a veřejných listin, přepravci, prodejci, řidiči. Další zajišťují transport, kurýrní služby, překupnictví, transfer peněz, distribuci drog, podílejí se na organizování prostituce, dosti často zajišťují „přihlašování odcizených vozidel po změně identity do provozu na příslušných registračních místech“.¹³ Externisté dodávají zbraně, automobily, objekty, působí jako kurýři, tipaři, vyjednavači a vymahači výpalného nebo dluhů, osoby nastrčené na provádění nelegálních finančních operací. V poslední době často fungují jako tzv. „bílé koně“, zakládají podvodné firmy.¹⁴

Činnost některých externistů již bezprostředně souvisí s trestnou činností: podílejí se na pašování drog, vydírání, nezákonném vymáhání dluhů, překupnictví, praní špinavých peněz, korupci. Externisté často provádějí fiktivní operace, jsou využíváni v rámci fiktivních firem, jsou fiktivními uživateli předmětů používaných k trestné činnosti, podepisují faktury, podávají daňová přiznání. Externisté mohou být také využíváni jako osoby nastrčené na provádění nelegálních finančních operací. Častou náplní činnosti externistů je vyhledávání a typování objektů a subjektů napadení a vyhledávání spolupracovníků. K tomu patří i „lustrace v evidencích“.¹⁵

Externí spolupracovníci čím dál ve větší míře zajišťují kontakty s úřady. Navazují konexe – nebo zneužívají kontakty již dříve navázané, případně zneužívají svoje postavení. Zaměřují se na pracovníky státní správy, samosprávy, soudů, policie i pracovníky institucí a různých firem. Většinou se prostřednictvím korupce a uplácení snaží ovlivnit tyto pracovníky, aby jednali v zájmu zločineckých skupin. Snaží se ovlivnit jejich rozhodování, chtějí od nich získat potřebné informace, uplácují státní úředníky za přednostní vyřizování

¹¹ Exp. XVII, 2010

¹² Exp. XVI, 2009

¹³ Exp. XVII, 2010

¹⁴ Exp. XVII, 2010

¹⁵ Exp. XVI, 2009

požadavků, pokoušejí se proniknout do katastru nemovitostí, evidence vozidel. Dosti často takto zajišťují „přihlašování odcizených vozidel po změně identity“.¹⁶

V rámci externí spolupráce jsou zneužíváni lidé, kteří zaujímají určitou pozici nebo vykonávají „odborné činnosti související s určitými znalostmi a schopnostmi či zaměstnáním, například v bankách, ve státní správě, samosprávě, v politice. Tito lidé nejsou přímo členy organizovaných zločineckých skupin, ale za patřičný obnos, či protislužbu, (...) sdělí žádané informace, ovlivňují běh událostí.“¹⁷ V náročnější podobě pak působí externisté jako právní či ekonomičtí poradci. V poslední době jsou stále více využíváni externí spolupracovníci k zajišťování kontaktů s pracovníky státní správy, politickými, ekonomickými špičkami, a dalšími složkami státního i soukromého sektoru. Na základě jednání takovýchto osob dochází například „k zasahování do personálních rozhodnutí o klíčových postech ve státní správě“ nebo k „ovlivňování rozhodnutí výkonné a soudní moci ve prospěch organizovaného zločinu“, „umožnění útěku pachatele“.¹⁸

Využití externích spolupracovníků je pro organizovaný zločin výhodné. Dělalí „dílčí, podružné, nájemné úkony“.¹⁹ Jsou najímáni často i na jednorázové akce. Nevědí nic o struktuře skupiny a o jejím zaměření. Téměř nikoho neznají a většinou neznají ani účel jimi prováděné operace. Při případném zadržení nemohou nikoho a nic prozradit. Jsou najímáni na násilné a další „lehce stíhatelné a stopovatelné činnosti“.²⁰ V důsledku toho se dostávají do závislosti na organizovaných skupinách, vedení skupin těchto skupin zneužívá, že jsou s organizovaným zločinem zapleteni, je s nimi bezohledně zacházeno.

¹⁶ Exp. XVII, 2010

¹⁷ Exp. XVI, 2009

¹⁸ Exp. XVI, 2009

¹⁹ Exp. XVII, 2010

²⁰ Exp. XII, 2005

4.4. Ženy v organizovaném zločinu

Ve skupinách organizovaného zločinu na území České republiky se vyskytují i ženy. Odhad **podílu žen** se v období 2000-2009 pohyboval mezi 11-16 %. Nejnižší byl právě v roce 2009, zmíněných 11 %.

Tabulka 1

Podíl mužů a žen ve skupinách organizovaného zločinu (v %)

	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	N=27	N=19	N=24	N=28	N=33	N=17	N=30	N=30
Muži	85	85	85	84	87	88	87	89
Ženy	15	15	15	16	13	12	13	11
Celkem	100 %	100 %	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Nejvyšší podíl žen je ve třech oblastech. Za prvé u širěji pojatého celku, který zahrnuje **obchodování se ženami, kuplířství a obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování**. Druhou oblastí, ve které se ženy v rámci organizovaného zločinu uplatňují, je **zajišťování organizačního zázemí** a managementu zločineckých skupin. Sem patří finanční operace, účetnictví, logistické zabezpečení, zajišťování dopravy, úschova věcí, zbraní, finančních prostředků, překupnictví odcizených předmětů, převod získaných finančních prostředků, legalizace a podvodné přihlašování odcizených vozidel. Ženy využívají kontakty k získávání a poskytování důvěrných informací. Třetí oblastí v níž se ženy specificky uplatňují je zajišťování **nelegální migrace**. Zde zneužívají toho, že „*jsou méně podezřívány a kontrolovány*“. Specifickým způsobem se ženy uplatňují i v rámci **obchodování s omamnými a psychotropními látkami**, ve kterém se ženy nejčastěji vyskytují jako dealerky nebo provádějí nábor kurýrů s omamnými a psychotropními látkami. Ženy se podílejí na **finanční kriminalitě**: praní peněz, daňových, bankovních, úvěrových, pojišťovacích, celních podvodech, korupci podvodech s platebními kartami, zakládání fiktivních firem. Často jsou na ně přepisovány majetky. Rejstřík činností, na kterých se ženy podílejí se stále rozšiřuje. V rámci šetření, které se realizovalo v roce 2010 jeden z expertů konstatoval, že „*ve všech oblastech organizovaného zločinu jsou dnes smazány rozdíly mezi muži a ženami*“ a jiný napsal, že „*ženy jsou plnohodnotní členové organizovaných skupin*“.²¹

V následujícím přehledu si uvedeme hlavní činnosti pro jednotlivé roky. Podrobné údaje jsou publikovány v ročenkách kriminality.²²

²¹ Exp. XVII, 2010

²² např. Marešová, A. a kol.: Kriminalita. Praha: IKSP 2009.

V roce **2000** se ženy podílely zejména na:

- obchodování se ženami a kuplířství,
- obchodování s omamnými a psychotropními látkami - nejčastěji jako dealerky.

V roce **2003** jsme zaznamenali podíl žen na:

- prostituci a kuplířství,
- obchodování s drogami,
- finanční kriminalitě,
- obchodování s lidmi,
- nelegální migraci.

V roce **2004** se ženy podílely na:

- organizování prostituce, kuplířství a obchodování se ženami (především logistické zabezpečení - nábor, kontakty, vyhledávání žen v zemích původu, zajišťování jejich dopravy do cílových zemí, provozování nočních klubů), obchodování s omamnými a psychotropními látkami (krytí dovozu při využití všech členů rodiny, kurýrky nebo doprovody kurýrů při transportu drog do zahraničí, výroba, prodej),
- daňových a finančních podvodech (daňové podvody, legalizace výnosů z trestné činnosti, korupce, bankovní podvody),
- obchodování s dětmi (obchod s novorozenci a dětmi, nelegální adopce),

V roce **2005** se ženy podílely na:

- finančních, daňových, bankovních, úvěrových, pojišťovacích, celních podvodech (praní špinavých peněz nebo poskytnutí účtu pro praní, vylákání peněz se slibem zhodnocení, zakládání podvodných a fiktivních firem),
- organizování prostituce, kuplířství a obchodování se ženami,
- obchodování s omamnými a psychotropními látkami ,

V roce **2006** se ženy v rámci organizovaného zločinu podílely na následujících činnostech:

- organizování prostituce,
- korupci,
- organizačním zabezpečení (úschova věcí, zbraní, finančních prostředků, zahlazování stop, převod získaných finančních prostředků, legalizace a podvodné přihlašování odcizených vozidel, monitorování vytypovaných objektů či osob, odvádění pozornosti, získávání důvěrných informací),
- pašování a distribuci drog,
- daňových, úvěrových, směnečných, bankovních podvodech,
- praní špinavých peněz ,

V roce **2007** se ženy podílely na:

- organizování prostituce, kuplířství a obchodování se ženami (typování, nábor, dohled, dohazování),
- finančních, daňových, bankovních, úvěrových, pojišťovacích, celních podvodech,
- organizačním zabezpečení – logistika (zajišťování zázemí pro trestnou činnost, krytí trestné činnosti, poskytování alibi, obstarávání finančních prostředků, kontaktování a ovlivňování zájmových osob, zahlazování stop, převodu získaných finančních prostředků, legalizaci a podvodném přihlašování odcizených vozidel, legalizaci pobytů, monitorování vytypovaných objektů či osob, odvádění pozornosti, získávání důvěrných informací),
- pašování a distribuci drog,

V roce **2008** se ženy podílely na:

- **organizování prostituce, kuplířství a obchodování se ženami** (typování, nábor, dohled, dohazování, organizace a řízení podniků, i vykonávání funkce hlavních organizátorů),
- **organizačním zabezpečení:** v oblasti prostituce, obchodování s lidmi a nelegální migrace i vedení a organizování trestné činnosti, jinak většinou: zajišťování zázemí pro trestnou činnost, vedení účetnictví zločineckých skupin, krytí trestné činnosti, právní ochrana, poradenství, dohled, zajišťování výběrů peněz u vyděračských skupin a od lidí, kteří využívají nelegální zboží nebo služby, získávání informací, poskytování citlivých údajů z oblasti státní správy a samosprávy, nábor, doprava, poskytování ubytování, úschova odcizených věcí, zastoupení v orgánech společností využívaných k trestné činnosti,
- **hospodářské a majetkové trestné činnosti**, finančních, daňových, bankovních, úvěrových, podvodech, skimmingu platebních karet, praní špinavých peněz, zakládání fiktivních firem a společností,
- **pašování a distribuci drog.**

V roce **2009** se ženy podílely zejména na:

- **finanční kriminalitě** (peněžních, daňových, bankovních, úvěrových, celních, pojišťovacích podvodech, skimmingu platebních karet, praní špinavých peněz, zakládání fiktivních firem a společností, na ženy jsou často přepisovány majetky)) (uvedeno 15x ze třiceti expertů)
- **organizování prostituce, kuplířství a obchodování se ženami** (uvedeno 12x ze třiceti expertů)
- **organizačním zabezpečení** (týlové zabezpečení, organizace činnosti, padělání, účetnictví, finance, distribuce dokumentů, zajišťování kontaktů na vlivné osoby, podvodném přihlašování odcizených vozidel, překupnictví odcizených předmětů, prodej věcí, zastupování ve státní správě, získávání informací) (uvedeno 8x ze třiceti expertů),
- **organizování nelegální migrace** (převážení migrantů „ženy jsou méně podezřívány a kontrolovány“ (uvedeno 4x ze třiceti expertů)
- **pašování a distribuci drog** (nábor kurýrů s OPL, distribuce drog) (uvedeno 4x ze třiceti expertů).²³

²³ Podle Exp. XVII, 2010

4.5. Cizinci v organizovaném zločinu na území České republiky

Operace na co největším prostoru, překračujícím hranice států i světadílů, je pro organizovaný zločin výhodná a v mnoha ohledech přímo nezbytná. Čím větší je teritorium pro obchodování s nelegálním zbožím a službami, tím větší zisky z toho plynou. Zdroje jsou pořizovány tam, kde jsou nejlevnější a prodávány tam, kde je po nich největší poptávka. Tím se jejich cena mnohonásobně zvyšuje. Mimoto je pochopitelně rozsáhlé teritorium využíváno pro tranzit ze zdrojových do cílových zemí. Rozsáhlé teritorium hraje roli i v ochraně členů nejvyššího vedení před orgány činnými v trestním řízení a dalšími represivními složkami. Bossové zločineckých skupin často sídlí v úplně jiné zemi, než je trestná činnost páchána. Kromě toho je možné z centra vysílat na území jiných států řadové členy, obměňovat tak složení skupin a tím omezovat možnosti prozrazení a zadržení těch, kdo by v určité zemi operovali příliš dlouhou dobu. Obměnou se snižuje i riziko, že by si řadové členové vytvořili kontakty v místním prostředí a začali samostatně podnikat.

Jaký je **podíl domácího a mezinárodního prvku** ve skupinách organizovaného zločinu na území České republiky sledujeme pravidelně od roku 1993. Celkově bylo od počátku 90. let mezinárodního prvku mírně přes polovinu a domácího mírně pod ni. V roce 2005 jsme zaznamenali změnu. Vzrostl podíl domácího prvku ve skupinách. Českého prvku bylo něco přes polovinu, počet ryze českých skupin vzrostl z 1/4 na téměř 1/3. Ve smíšených skupinách se situace vyrovnala. V roce 2006 byl poměr domácího a cizího prvku stejný (50:50), v roce 2007 jsme opět zaznamenali převahu zahraničního prvku, v roce 2008 bylo 52 % zahraničního a 48 % domácího prvku, v roce **2009** ještě mírně více: 55 % zahraničních účastníků a 45 % domácích. Převažující tendence je tedy mírná převaha zahraničního prvku. Kromě toho můžeme rozlišit, že z hlediska národnostního složení, je **kolem poloviny skupin smíšených, téměř kolem 1/3 je ryze mezinárodních a kolem 1/4 ryze českých.** Ve smíšených skupinách, pak mírně převažují skupiny vedené cizinci, kde Češi plní pomocné role. Situace je tedy složitě strukturovaná a nelze ji chápat zjednodušeně ve smyslu, že na území České republiky je český organizovaný zločin a na území dalších států zase jejich. Druhý aspekt, který bychom měli respektovat, spočívá v tom, že situace se může náhle zcela změnit. Tady záleží nejen na vývoji na mezinárodní scéně, ale i na vnitřní situaci v České republice. Pokud bychom nabízeli zločincům větší zisky a zároveň jim svojí benevolencí poskytovali menší rizika, mohli bychom se nadít, že by se Česká republika stala eldorádem zločineckých skupin. Kdybychom to dopustili, poškodili bychom i ostatní partnery v mezinárodních společenstvích.

Přesné výsledky i tendence jsou patrné z tabulky číslo 2.

Tabulka 2

Odhad poměru mezinárodních a domácích skupin organizovaného zločinu v ČR

	1993	1994	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	N=12	N=17	N=18	N=31	N=20	N=27	N=27	N=31	N=21	N=19	N=24	N=28	N=33	N=17	N=30	N=30
Mezinárodní	-	30	20	25	27	31	28	24	28	30	30	21	24	30	28	29
(Součet mezinárodního.)	(53)	(61)	(47)	(53)	(55)	(60)	(55)	(53)	(54)	(58)	(56)	(46)	(50)	(59)	(52)	(55)
Smíšené (více mezinárod.)	-	31	27	28	28	29	27	29	26	28	26	25	26	29	24	26
Smíšené (více domácího)	-	21	20	24	20	20	21	20	23	18	23	24	26	19	22	19
(Součet domácího)	(47)	(39)	(53)	(47)	(45)	(40)	(45)	(47)	(46)	(42)	(44)	(54)	(50)	(41)	(48)	(45)
Domácí	-	18	33	23	25	20	24	27	23	24	21	30	24	22	26	26
Celkem %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Posoudíme-li zastoupení pachatelů **ve strukturách** organizovaného zločinu na území České republiky **podle jednotlivých cizích národností** z dlouhodobého hlediska, pak trvale **nejsilněji** jsou v organizovaném zločinu na území České republiky zastoupeni Ukrajinci a Rusové. Po roce 2000 se do této nejsilnější skupiny dostali Vietnamci a Albánci (většinou kosovští) a té doby jejich podíl neustále vzrůstá. Od roku 1998 poněkud klesá poměrné zastoupení Číňanů. V roce 2008 jsou Číňané na konci první skupiny, indexově spíše pak již někde mezi první a druhou skupinou. V 90. letech patřili do této nejsilnější skupiny také občané bývalé Jugoslávie. S rozpadem Jugoslávie na několik menších států se kolem roku 1999 podíl Jugoslávčů výrazně snižoval.

Střední skupinu tvoří, Rumuni, (jejichž zastoupení stoupá), Bulhaři, (jejichž zastoupení klesá). V roce 2008 se do ní dostali Čečenci. Dostávají se sem Nigerijci a Dagestánci. Následují ještě Poláci a Chorvaté. Po roce 2000 se začali dosti silně vyskytovat Slováci, ale v roce 2008 je již experti významněji nezaznamenali. V roce 2009 se naopak Slováci dostali do čela střední skupiny mezi Bulhary, Rumuny a Čečence. Ve třetí skupině následují příslušníci více než patnácti národností: Palestinci, Izraelci, Srbové, Moldavané, nově se objevivší Maďaři, Arméni, Arabové, Makedonci, Turci, Mongolové, Gruzínci a nakonec i Italové, Holanďané, Němci, Litevci, v předchozích letech i Lotyšci a Estonci, Iráčané.

Tabulka 3

Míra zastoupení cizích národností v organizovaném zločinu na území ČR v roce 2009

Pořadí	Národnost	Index
1.	Vietnamci	216
2.	Ukrajinci	215
3.	Rusové	199
4.	Albánci/Kosovští Albánci	103
5.	Číňané	84
6.	Rumuni	47
7.	Bulhaři	45
8.	Slováci	36
9.-10.	Čečenci	28
	Nigerijci	28
11.	Dagestánci	25
12.	Poláci	20
13.	Chorvaté	18
14.	Palestinci	14
15.-16.	Srbové	12
	Izraelci	12
17.	Moldavané	11
18.	Maďaři	8
19.-20.	Arméni	7
	Arabové	7
21.-25.	Makedonci	6
	Turci	6
	Mongolové	6
	Holandřané	6
	Němci	6
26.	Gruzínci	4
27.	Italové	3
28.	Lítevci	2
29.	Iráčané	1

Pozn.: Experti mohli uvést deset možností (ve výzkumech z let 1993-2003 pouze šest). Souhrnný index jsme stanovili tak, že počet respondentů, kteří uvedli příslušnou národnost na 1. místě byl násoben 10 x, na 2. místě 9 x atd. až na 10. místě 1 x. Celkový index je pak součtem těchto násobků. Jeden bod uvedený v indexu např. znamená, že pouze jeden ze všech expertů uvedl příslušnou národnost na desátém místě.

4.6. Činnosti skupin organizovaného zločinu

Od roku 1993 zjišťujeme každoročně expertní odhad nejrozšířenějších forem činností organizovaného zločinu na území České republiky. Experti vycházejí ze seznamu cca 35 aktivit. U každé z nich se vyjadřují, do jaké míry se vyskytuje. Pořadí výskytu nejrozšířenějších činností stanovujeme podle toho, kolik respondentů uvedlo příslušnou činnost jako rozšířenou. Seznam je doplňován o nové aktivity. Zároveň z něj vyřazujeme ty aktivity, které se opakovaně ukazují jako méně významné, nebo byly charakteristické pouze pro určité období. Pokud by některá z vyřazených aktivit znovu nabyla na významu, lze ji do seznamu kdykoliv zařadit.

Pravidelné zjišťování nejrozšířenějších aktivit, prováděné od roku 1993, umožňuje porovnat vývoj v letech 1993-2009. Mezi rozšířené činnosti - tj. mezi ty, které jako rozšířené uvedla více než polovina expertů - řadíme většinou kolem 20 aktivit. Mezi nejrozšířenější trvale patří krádeže automobilů, organizování prostituce, od roku 1994 výroba, pašování a distribuce drog. V roce 2007 jsme u krádeží automobilů zaznamenali určitý pokles. Ke zmíněné trojici se - na přechodnou či trvalejší dobu - občas přibližuje některá z dalších, téměř čtyř desítek činností. Tak v letech 1993-1998 patřily mezi nejrozšířenější činnosti krádeže uměleckých předmětů, v letech 1996 a 1997, 2002 a 2005 daňové, úvěrové, pojistné a směnečné podvody, občas se těsně za nejrozšířenějšími objevila značně kolísající korupce. V letech 1998-2004 vylétla mezi nejrozšířenější činnosti organizovaných zločineckých skupin nelegální migrace. Od roku 2005 její podíl začíná klesat. Rok 2006 přinesl některé změny. Mezi rozšířené se dostalo praní peněz a padělání dokumentů, peněz a mincí, došlo i ke značnému vzestupu počítačové kriminality. Od roku 2005 se významně projevuje i nelegální výroba a pašování alkoholu nebo cigaret.

V roce 2008 se mezi nejrozšířenějšími udržely charakteristické aktivity: distribuce drog a organizování prostituce. Došlo k poklesu krádeží automobilů, pokračoval ústup nelegální migrace a krádeží uměleckých památek. Vzestup jsme zaznamenali u korupce, vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“, nezákonného vymáhání dluhů, padělání CD, bankovních podvodů, počítačové kriminality.

Rok 2009 přinesl další vzestup aktivit spojených s finanční kriminalitou. Aktivity jako legalizace výnosů z trestné činnosti (praní peněz), korupce, daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody, bankovní podvody, zakládání podvodných a fiktivních firem, podvody s platebními kartami se vklínily mezi tradičně nejrozšířenější, jako jsou krádeže motorových vozidel, výroba, pašování a distribuce drog. Mezi dosti rozšířené se dostalo i zneužití počítače k trestné činnosti. Dosti kleslo až dosud velice rozšířené organizování prostituce, včetně obchodování se ženami, pokračuje pokles krádeží uměleckých předmětů, pomalu klesá i nelegální migrace, prudce kleslo vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“. Na hranici 50 % se dostaly vraždy, které dosud vždy byly těsně pod touto hranicí, to znamená, že jako rozšířené je uváděla méně než polovina expertů. Pod hranicí 50 % byly

v roce 2009 kriminalita proti informačním a komunikačním technologiím, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami. Téměř bezvýznamný byl nelegální vývoz a dovoz nebezpečných odpadů a zanedbatelné bylo obchodování s lidskými orgány.

Některé změny naznačují, jak organizované zločinecké skupiny vyměňují formy, které byly pro ně v určité době zdrojem vysokých zisků za formy, které jsou z tohoto hlediska atraktivnější. Například krádeže uměleckých památek byly – pravděpodobně i v návaznosti na dosti rozvinutou síť před rokem 1989 – v první polovině 90. let spolu s krádežemi aut jednou z nejrozšířenějších činností organizovaného zločinu. Dokonalá evidence památek (kromě církevních) i spolupráce dalších evropských států vedly asi k tomu, že v druhé polovině 90. let došlo u této formy k postupnému poklesu a od roku 2000 se vyskytuje minimálně. Podobně se projevil po roce 2005 pokles u nelegální migrace. I tady je možné spojit pokles s opatřeními mezinárodních společenství, v tomto případě jmenovitě se zapojením České republiky do schengenského prostoru. Ve spojení s organizovaným zločinem není na území České republiky příliš vysoká ani násilná kriminalita ve vztahu ke společnosti i mezi skupinami. Organizované skupiny zřejmě dosahují vysoké zisky pro ně snadnější cestou, prostřednictvím kontaktů, korupce, jednáním a – kromě vyřizování účtů uvnitř skupin – nemusejí zřejmě k hrubému násilí vůbec sahat. V posledních letech jsme naopak zaznamenali výrazný vzestup u nelegální výroby a pašování alkoholu nebo cigaret a u kriminality spojené s počítačovými systémy. Právě ty činnosti, které byly **v roce 2009** co do rozšířenosti na posledních místech (v seznamu byly ještě další tři, které nebyly ani jako rozšířené ani jako zárodečné jmenovány vůbec).

Tabulka 4

Expertní odhad výskytu nejrozšířenějších forem činností organizovaného zločinu na území České republiky za rok 2009

Pořadí	Činnost	N=30	%
1.- 3.	krádeže aut	26	87
	praní špinavých peněz	26	87
.	korupce	26	87
4.- 5.	výroba, pašování a distribuce drog	25	83
	daňové, úvěrové, pojišťovací, směnečné podvody	25	83
6.	bankovní podvody	24	80
7.- 11.	zakládání podvodných a fiktivních firem	23	77
	podvody s platebními kartami	23	77
	organizování nelegální migrace	22	77
	padělání dokumentů	22	77
	zneužití počítače k trestné činnosti	22	77
12.- 16.	organizování prostituce a obchod se ženami	21	70
	nelegální výroba a pašování alkoholu nebo cigaret	21	70
	krádeže vloupáním (do bytů, chat, obchodů, skladů)	21	70
	celní podvody	21	70
	padělání šeků, peněz, mincí	21	70
17.	padělání CD a podobných nosičů	20	67
18.- 19.	krádeže uměleckých předmětů	19	63
	hazardní hry	19	63
20.- 22.	vymáhání dluhů na objednávku	18	60
	bankovní loupeže	18	60
	překupnictví odcizených předmětů	18	60
23.- 24.	obchodování s lidmi za účelem nucených prací	17	57
	vydírání a vybírání poplatků „za ochranu“	17	57
25.	vyhláskání peněz se slibem jejich velkého zhodnocení	16	53
26.- 27.	zneužití prostředků Evropské unie	15	50
	vraždy	15	50
28.	kriminalita proti informačním a komunikačním technologiím	13	43
29.	mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami	12	40
30.	nelegální dovoz a vývoz nebezpečných odpadů	8	27
31.	obchodování s lidskými orgány	1	3

Trendy od roku 1993 do roku 2009 jsou znázorněny v následujících schématech.

Schéma míry výskytu činností organizovaného zločinu na území ČR						
	1993	1994	1995	1996	1997	1998
	N=12	N=17	N=19	N=18	N=31	N=20
100%	auta (12)	auta (17)	drogy (19)			drogy (20)
	umění (12)		prostituce (19)		drogy (30)	Auta (20)
					auta (30)	prostituce (20)
					prostituce (30)	
			auta (18)	drogy (17)		migrace (19)
		umění (16)		auta (17)		
90%						umění (18)
		prostituce (15)		prostituce (16)		
		dluhy (15)		umění (16)		
		drogy (15)				
	prostituce (10)	vloupání (14)				
		překupnictví (14)			daně (25)	
80%			korupce (15)			
			podnikání (15)		praní (24)	
			umění (15)	daně (14)		
		migrace (13)			korupce (23)	
	celní (9)	vydírání (13)			bank. (23)	korupce (15)
	vloupání (9)		migrace (14)		umění (23)	
				migrace (13)	překupnictví (23)	
				celní (13)	vl.aut. (22)	vydírání (14)
70%			dluhy (13)		privatiz. (22)	dluhy (14)
			fikt.firmy (13)	překup. (12)	dluhy (22)	
	pronikání (8)	korupce (11)	celní (13)	bank. (12)	fiktivní (21)	
	migrace (8)	podnikání (11)	vydírání (13)	podnikání (12)	podnikání (21)	praní (13)
				privatiz. (12)	celní (21)	video/CD (13)
			praní (12)	dluhy (12)	migrace (20)	
			privatiz. (12)	vydírání (12)	vydírání (20)	
			překup. (12)	fikt.firmy (11)	vraždy (19)	zbraně (12)
60%		praní (10)		padělání (11)		fikt.firmy (12)
	korupce (7)	zbraně (10)			vloupání (18)	
	překup. (7)	vraždy (10)	vloupání (11)			banky (11)
	hazard (7)		vraždy (11)	praní (10)		daně (11)
				vraždy (10)		kamiony (11)
				vloupání (10)		privatizace (11)
			daně (10)	zbraně (10)	zbraně (16)	padělání (11)
	Praní (6)		zbraně (10)			celní (10)
50%	vydírání (6)			korupce (9)		překupnic. (10)
	Drogy (6)					vraždy (10)
		celní (8)				

Schéma míry výskytu činností organizovaného zločinu na území ČR						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	N=27	N=27	N=31	N=21	N=19	N=24
100%	drogy (27)	drogy (27)	drogy (31)		prostituce (19)	
	auta (27)		migrace (31)		migrace (19)	
			auta (31)			
	Prostituce(26)		prostituce (30)	auta (20)	auta (18)	prostituce (23)
	migrace (26)			prostituce (20)	drogy (18)	
					vydírání (18)	auta (22)
		auta (25)				drogy (22)
		migrace (25)		drogy (19)		vydírání (22)
90%		prostituce (24)		migrace (19)		dluhy (22)
		korupce (24)		překupnictví (19)		
		překupnictví (23)				migrace (21)
		praní (23)		daně (18)		
		video/CD (23)				
		vraždy (23)			korupce (16)	video/CD (20)
		kamiony (22)				
	dluhy (22)	umění (22)	video/CD (25)			
80%		vloupání (22)			daně(15)	bank.loup. (19)
					fikt.firmy (15)	praní (19)
	celní (21)	dluhy (21)		video/CD (16)	praní (15)	
		daně (21)		vydírání (16)	dluhy (15)	celní (18)
	Umění (20)			fikt.firmy (16)		daně (18)
	praní (20)			celní (16)		korupce (18)
				umění (15)		fikt.firmy (18)
	vydírání (19)	bank.loup. (19)	překupnic. (22)	dluhy (15)		vylákání (17)
70%	video/CD (19)	padělání (19)		vloupání (15)	zbraně (13)	
		bank.podv.(19)	korupce (21)		umění (13)	
			praní (21)	kamiony (14)	video/CD (13)	umění (16)
	kamiony (18)	vydírání (18)		bank.podv. (14)		
			umění (20)			
	korupce (17)	celní (17)	kamiony (20)		vylákání (12)	bank.podv. (15)
	vloupání (17)	fikt.firmy (17)	dluhy (20)	praní (13)	padělání (12)	padělání (15)
	Vraždy (17)		vloupání (19)	vylákání (13)	překup. (12)	překupnic. (15)
60%			vydírání (19)			
		vylákání (16)				kamiony (14)
					celní (11)	vloupání (14)
	privatizace (15)					
	padělání (15)	zbraně (15)	vraždy (17)			
	překupnictví (15)				bank.loup. (10)	vraždy (13)
			násilí (16)	vraždy (11)	kamiony (10)	
	zbraně (14)		daně (16)			
50%	vylákání (14)		fikt.firmy (15)			
			celní (15)		bank.podv. (9)	
			zbraně (15)	korupce (10)	vraždy (9)	
			padělání (14)			haz.hry (11)
			bank.pod. (14)	padělání (9)	vloupání (8)	zbraně (11)
		haz.hry (12)	vylákání (14)	bank.loup. (9)	haz.hry (8)	násilí (11)

Schéma míry výskytu činností organizovaného zločinu na území ČR						
	2005	2006	2007	2008	2009	
	N=28	N=33	N=17	N=30	N=30	
100%	auta (28)					
	korupce (26)			drogy (28)		
		drogy (30)		auta (28)		
90%				daně (27)	auta (26)	
	drogy (24)				praní (26)	
	daně (24)	auta (28)	drogy (15)	prostituce (26)	korupce (26)	
	celní (24)	praní (28)				
		padělání (28)		korupce (25)		
			prostituce (14)	praní (25)	drogy (25)	
	prostituce (23)		korupce (14)	CD (25)	daně (25)	
	dluhy (23)		vydírání (14)	alk/cig (25)		
80%			dluhy (14)		bank.podv. (24)	
	video/CD (22)			bank.podv. (23)	fikt.firmy (23)	
		počítač.kr. (25)	auta (13)	dluhy (23)	plat.karty (23)	
		alk/cig (25)	migrace (13)		migrace (22)	
	alk/cig (21)	podvody (25)	CD (13)		pad.dokum. (22)	
				fikt.firmy (22)	počítač.kr.(22)	
		prostituce (24)		migrace (22)	prostituce (21)	
	migrace (20)	vydírání (24)	bank.loup. (12)		alk/cig (21)	
70%				vloupání (21)	vloupání (21)	
	praní (19)			vylákání (21)	celní (21)	
	vydírání (19)	migrace (22)	počítač.kr.(11)		pad.peněz (21)	
	překupnictví (19)		praní (11)	vydírání (20)	CD (20)	
			daně (11)		umění (19)	
		celní (20)	fikt.firmy (11)	pad.dokum. (19)	haz.hry (19)	
		překupnictví (20)	alk/cig (11)			
	vloupání (17)	fikt.firmy (20)	celní (11)		dluhy (18)	
60%		video/CD (20)	překupnictví (10)	bank.loup. (18)	bank.loup. (18)	
			umění (10)		překupnictví (18)	
	fikt.firmy (16)	dluhy (19)	vloupání (10)		nuc.práce (17)	
	odpady (16)		bank.podv. (10)		vydírání (17)	
		vraždy (18)		celní (16)		
	bank.podv. (15)			zneuž.EU (16)		
	vylákání (15)		nuc.práce (9)	haz.hry (16)	vylákání (16)	
		vloupání (17)				
50%		bank.loup. (17)		pad.peněz (15)	zneuž.EU (15)	
				plat.karty (15)	vraždy (15)	
	Vraždy (13)					
	bank.loup. (13)					

4.6.1. Činnosti označené jako zárodečné.

Kromě rozšířených forem činností označují experti každoročně i ty činnosti, které považují za zárodečné. Jde o aktivity organizovaných zločineckých skupin, které nejsou dosud příliš rozšířené, ale lze očekávat, jejich případný vzestup.

V roce 2009 označili experti za **nejvýznamnější zárodečné činnosti:**

- nelegální vývoz a dovoz nebezpečných odpadů (11x ze 30),
- kriminalitu proti informačním a komunikačním technologiím (10x ze 30),
- obchodování s lidskými orgány (9x ze 30),
- vraždy (7x ze 30),
- mezinárodní obchod se zbraněmi výbušninami (6x ze 30),
- zneužití prostředků Evropské unie (6x ze 30).²⁴

V roce 2008 byly kromě výše zmíněných mezi zárodečnými činnostmi ještě:

- podvody s platebními kartami, (ty se v roce 2009 dostaly na 7.-11. místo a jako rozšířené je označilo 77 % expertů),
- zneužití počítače k trestné činnosti (to se v roce 2009 dostalo na rovněž na 7.-11. místo a jako rozšířené ho označilo 77 % expertů),
- obchodování s lidmi za účelem nucených prací, které se v roce 2009 dostalo na 23.-24. místo a jako rozšířené je uvedlo 57 % expertů,
- padělání šeků, peněz, mincí, (které se v roce 2009 dostaly na 12.-16. místo a jako rozšířené je uvedlo 70 % expertů),
- bankovní loupeže, (které se v roce 2009 dostaly na 20.-22. místo a jako rozšířené je uvedlo 60 % expertů),
- překupnictví odcizených předmětů (které se v roce 2009 dostalo na 20.-22. místo a jako rozšířené je uvedlo 60 % expertů).²⁵

²⁴ Exp. XVI, 2009

²⁵ Exp. XVII, 2010

4.7. Jaké jsou charakteristické aktivity zahraničních zločineckých skupin?

Kromě zjišťování pořadí aktivit organizovaného zločinu jako celku jsme od roku 2000 zjišťovali jakými aktivitami se na území České republiky zabývají jednotlivé národnostní skupiny. *(V textu zmiňujeme celkový trend a podrobnější výsledek za rok 2009. Všechny aktivity, které u zahraničních organizovaných zločineckých skupin zabývají jsou podrobně vyjmenovány v každoročně publikované ročence kriminality.)*

V009 jsme u Vietnamců zaznamenali: drogy – (výroba, transport a přeprava, indoorové pěstování marihuany) (9) *(číslo vyjadřuje kolik expertů, z celkového počtu N=30, uvedlo, že skupina v příslušném roce aktivitu provozovala)*, daňové podvody (8), padělání (dokumentů, CD, elektroniky, textilu, kosmetiky) (9), nedovolená výroba alkoholu a cigaret (6), převaděčství/migrace (5), praní peněz (4), obchodování s lidmi/nucené práce (4), celní podvody (4), prostituce/kuplířství (3), násilná trč. (2), zneužití ochranných známek (2), pašování (2), vydírání/výpalné (2), fiktivní firmy (2), podvody s nemovitostmi (2), hazardní hry (1), úvěrové podvody (1), nelegální podnikání (1).

Pro **Ukrajince** je charakteristické vydírání a vybírání výpalného, prostituce, kuplířství a obchodování se ženami, násilná trestná činnost, včetně vražd, loupeže. V poslední době se zabývají i krádežemi aut a obchodováním s lidmi za účelem nucené práce. V roce **2009** jsme u Ukrajinců zaznamenali následující forma činností: vydírání a vybírání výpalného (8), obchodování s lidmi/nucené práce (7-resp.4/3), krádeže aut (6), násilná trestná činnost (4), prostituce/kuplířství (4), loupeže (4), obchodování se zbraněmi (3), krádeže (3), vraždy (3), praní peněz (3), padělání (3), padělání písemností/dokladů (2), organizování nelegální migrace (1), bankovní loupeže (1), vymáhání dluhů (1), majetková kriminalita (1), podvody s nemovitostmi (1), bankovní podvody (1), celní podvody (1), finanční kriminalita (1), úvěrové podvody (1).

Rusové se, podobně jako Ukrajinci, zaměřují na vydírání, vraždy a ostatní násilnou trestnou činnost, prostituci. Podílejí se i na krádežích aut, loupežích, obchodování se zbraněmi a s lidmi. Na rozdíl od Ukrajinců se u nich objevuje i sofistikovanější ekonomická kriminalita: praní peněz, korupce, zakládání fiktivních firem, finanční podvody. V roce **2009** jsme u Rusů zaznamenali: vydírání a vybírání výpalného (11), mezinárodní obchod se zbraněmi (7), prostituce/kuplířství (6), legalizace výnosů z trestné činnosti-praní peněz (6), násilná trestná činnost (5), vraždy (5), drogy (3), obchod s lidmi/nucené práce (3), vymáhání dluhů (2), krádeže aut (2), korupce/úplatkářství (2), celní podvody (2), krádeže (1), loupeže/loupežná přepadení (1), finanční kriminalita (1), daňové podvody (2), podvodné firmy (1), hazardní hry (1), padělání písemností, dokladů (1), úvěrové podvody (1), podvody s nemovitostmi (1).

Albánské skupiny se podílejí zejména na pašování a distribuci drog, prostituci a obchod se ženami. Objevuje se u nich i pašování zbraní, praní špinavých peněz, násilná trestná činnost. V roce **2009** jsme u Albánců zaznamenali: drogy (8), mezinárodní obchod se zbraněmi (4), násilnou trestnou činnost (2), podvody (nespecifikované) (2), krádeže (2), vraždy (1), prostituci (1), loupeže (1), praní peněz (1).

Číňané se dlouhodobě zaměřují na nelegální migraci. V menší míře se u nich objevuje to, co u Vietnamců: daňové podvody, praní peněz, celní podvody, padělání CD/video, padělání ochranné známky, pašování zboží, pašování cigaret. Do určité míry se podílejí i na obchodování s lidmi za účelem nucené práce, pašování drog, vydírání. V roce **2009** jsme u Číňanů zaznamenali: drogy (3), padělání (3), nelegální migrace (2), pašování (2), daňové podvody (2), obchodování s lidmi (1), nelegální dovoz textilních výrobků (1), zneužití ochranných známek (1), korupci (1), praní peněz (1).

U **Rumunů** převažují krádeže. Kromě nich se Rumuni podílejí na prostituci, krádežích aut, nelegální migraci, obchodování s lidmi za účelem nucených prací. V roce **2009** jsme u Rumunů zaznamenali: Podvody s platebními kartami/padělání platebních prostředků (7), krádeže/kapesní krádeže (3), nelegální migrace (2), drogy (1), loupeže (1), prostituci/kuplířství (1), podvody (1), vylákání peněz (1), překupnictví (1), vloupání do bytů a domů (1), internetovou kriminalitu (1).

Pro **bulharské** skupiny je typický podíl na prostituci a obchodování se ženami a na krádežích aut. Objevuje se u nich i obchodování s drogami a v poslední době i obchodování s lidmi za účelem nucené práce. V roce **2009** jsme u Bulharů zaznamenali: padělání peněz/šeků, dokladů (5), padělání a krádeže platebních karet (4), krádeže (3), drogy (2), prostituci (1), obchodování se zbraněmi (1), krádeže aut (1), pašování cigaret (1), migraci/převaděčství (1), celní podvody (1), obchodování s lidmi (otrokářství) (1).

Slováci se do roku 2009 vyskytovali v rámci organizovaného zločinu na území České republiky dosti sporadicky. Vzhledem k územní blízkosti se zaměřovali především na nelegální migraci. Dosti silně u nich byla zastoupena násilná kriminalita. Ojediněle se u nich vyskytly: obchod se zbraněmi, krádeže, vydírání, loupeže, drogy, prostituce, majetková trestná činnost, počítačová kriminalita. V roce **2009** se jejich podíl značně zvýšil. Zaznamenali jsme u nich: drogy (3), finanční podvody (1), podvody s nemovitostmi (1), organizování prostituce (1), krádeže (1), krádeže vloupáním (1), loupeže (1), úvěrové podvody (1), padělání dokladů (1), majetkovou kriminalitu (1).

U **Čečenců** převažuje vydírání. Kromě toho se uplatňovaly formy jako: nelegální migrace, prostituce, drogy, zakládání podvodných firem, hazardní hry, praní peněz, loupeže, obchod s lidmi, krádeže aut, obchod se zbraněmi, krádeže, loupeže, vydírání, vymáhání dluhů, násilná trestná činnost, vraždy. V roce **2009** jsme zaznamenali: vydírání a vybírání výpalného (3), nájemné vraždy (3), obchod se zbraněmi (2), násilná trestná činnost (1) drogy (1), padělání (1).

Nigerijci se zaměřovali především na drogy. Objevovала se u nich také nelegální migrace, zakládání fiktivních firem, finanční podvody, počítačová kriminalita i násilná trestná činnost. V roce **2009** jsme u Nigerijců zaznamenali drogy (organizování kurýrní přepravy kokainu a jeho distribuce) (3), nelegální migraci (1) a nově i prostituci (1).

Dagestánci se zaměřovali hlavně na vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“, násilnou činnost, včetně nájemných vražd. Vyskytla se u nich i nelegální migrace, obchodování s lidmi, obchodování se zbraněmi, nezákonné vymáhání dluhů, loupeže, praní peněz, zakládání fiktivních firem, od roku 2008 i prostituce a kuplířství. V roce **2009** bylo u Dagestánců zjištěno: vydírání/výpalné (3), násilná trestná činnost (2), nájemné vraždy (1), prostituce (1), obchodování s lidmi (1).

U **Poláků** se po roce 2000 vyskytovalo hlavně obchodování s drogami. Kromě toho se podíleli na krádežích aut, ale zdaleka ne v takové míře jako v polovině 90. let. Dále se u nich vyskytoval organizovaný obchod s alkoholem, nelegální výroba a pašování cigaret, pašování zboží, padělání dokladů a peněz, celní a daňové podvody. V roce **2009** jsme u Poláků zaznamenali: krádeže (2), drogy (1), podvody (1), pašování cigaret (1), hazardní hry (1), padělání (1), praní peněz (1), majetkovou kriminalitu (1).

U **Palestinců** se v roce **2009** objevily podvody s nemovitostmi (1), úvěrové podvody (1), padělání dokumentů (1).

U skupin ze **Srbska** jsme po roce 2000 většinou registrovali drogovou kriminalitu. Kromě ní se u nich vyskytovala i násilná kriminalita, včetně vražd, obchodování se zbraněmi, prostituce, vydírání, zakládání fiktivních firem, krádeže aut, praní peněz, korupce, krádeže vloupáním, padělání, daňové podvody, vymáhání dluhů, nelegální migrace, padělání peněz, ochranných známek, kolků, pašování cigaret, podvody s platebními kartami, padělání dokladů, hazardní hry. V roce **2009** se tato pestrá paleta zúžila pouze na jednu zaznamenanou činnost: na drogy (1).

Izraelci se zatím zaměřovali na hazardní hry a podvody (bankovní, daňové, úvěrové, směnečné), praní peněz, korupci. V roce **2009** jsme u nich zaznamenali podvody s nemovitostmi (2), úvěrové podvody (1), padělání dokumentů (1).

U **Moldavanů** jsme zaznamenávali vydírání, krádeže aut, padělání, drogy, prostituci, loupeže i vraždy. V roce 2008 i v roce **2009** registrovali experti pouze krádeže aut (1). U **Arménů** jsme zaznamenávali vydírání a vymáhání dluhů, daňové podvody a násilnou trestnou činnost, obchod se zbraněmi, vraždy, loupeže, nelegální migraci, prostituci, pašování alkoholu/cigaret, obchodování s lidmi za účelem nucených prací, hazardní hry. V roce **2009** nebyla u Arménů uvedena žádná konkrétní činnost. U **Arabů**: se po roce 2000 vyskytovala zejména drogová kriminalita. Mimo to pak i nelegální migrace, korupce, praní peněz, pašování zbraní, fiktivní firmy, padělání dokladů, prostituce, nelegální směna peněz, padělání peněz, podloudnictví, nelegální výroba cigaret a alkoholu. V roce **2009** byly uvedeny drogy (1). U **Makedonců** byly uváděny

hlavně drogy. Kromě toho i vydírání, pašování, nelegální migrace, podvody s platebními kartami, majetková trestná činnost, praní peněz, padělání dokladů, krádeže aut, násilná trestná činnost, hazardní hry, kapsářství. V roce **2009** registrovali experti drogy (1), obchodování se zbraněmi (1).

U **Turků** bylo hlavní aktivitou po roce 2000 obchodování s drogami. Kromě toho se občas vyskytlo i, pašování, nelegální migrace, zakládání fiktivních firem, násilná trestná činnost, obchod s lidmi, padělání oděvních a jiných doplňků. V roce **2009** byly zaznamenána drogová kriminalita (1). U **Mongolů** se v roce 2008 vyskytla: nelegální migrace, korupce, obchodování s lidmi za účelem nucených prací, násilná trestná činnost, v roce **2009** nelegální migrace (1) a podvody (1).

U **Holandanů** jsme v roce **2009** zaznamenali drogy (1) a podvody (1). U **Němců** byly po roce 2005 zaznamenány krádeže uměleckých předmětů, organizování prostituce, nelegální vývoz nebezpečných odpadů, obchodování s zbraněmi, drogy, obchodování s lidmi, v roce **2009** drogy (1), podvody (1). U **Gruzínců** byla v roce 2008 zaznamenána: drogová kriminalita, násilná trestná činnost, vydírání, loupeže, krádeže, v roce **2009** násilná trestná činnost (1), praní peněz (1). U **Italů** jsme zaznamenávali finanční kriminalitu, praní špinavých peněz, drogy, obchod se zbraněmi, korupci, organizování prostituce, daňové a úvěrové podvody, vymáhání dluhů, podloudnictví /zlato, kůže/, násilnou trestnou činnost, obchod s lidmi, nelegální obchodování s předměty movitého kulturního dědictví, padělání, padělání peněz, vraždy. V roce **2009** drogy (1), praní peněz (1), podvody (1), hazardní hry (1). U **Litevců** jsme v roce 2008 zaznamenali: loupeže/krádeže vloupáním, vydírání, vymáhání dluhů, v roce **2009** padělání peněz (1). U **Iráčanů** jsme v roce **2009** zaznamenali nelegální migraci (1), praní peněz (1) a překupnictví (1)

4.8. Kvalitativní změny v charakteru a struktuře organizovaného zločinu ve srovnání s minulostí.

Podle téměř pětiny expertů dotázaných v roce 2007 se organizovaný zločin na území České republiky stabilizoval již v 90. letech. „V podstatě je stejné demografické rozdělení pachatelů trestné činnosti z hlediska národnosti, organizovaný zločin proniká do stejných struktur v politice, justici, státní správě. Organizovaný zločin se oprostuje od hrubého násilí, používá vyšší skryté formy - snahy po legalizaci; využití nedostatků v legislativě spolupráce s advokací.“²⁶

Změny oproti 90. létům je možné shrnout do tří základních kategorií.

První skupina se týká změn v celkovém charakteru i vnějších projevů vnitřního uspořádání. Organizovaný zločin se stabilizoval, rozrostl se a institucionalizoval se. Zvýšila se organizovanost. Organizovaná kriminalita je již páchána v některých sférách na vysoké úrovni. Je propracovanější, efektivnější, zahrnuje více oblastí. Kromě lepší organizace má organizovaný zločin i dokonalejší technické prostředky, více využívá Internet. Došlo k výraznému nárůstu bohatství u skupin. Jednotlivé skupiny si rozdělily trh s nelegálním zbožím službami. Organizovaný zločin je mnohem nebezpečnější než v 90. letech, protože ti, kdo jej řídí, jsou už více ukryti v anonymitě a zločin řídí nepřímě. Pachatelé používají stále dokonalejších prostředků k znemožnění jejich odhalení.

Druhá skupina se týká změn ve způsobu páchání trestné činnosti. V tomto směru je v aktivitách organizovaných zločineckých skupin méně zjevných násilných projevů, a naopak více hospodářské trestné činnosti, podvodů, více korupce. Akční rádius se rozšiřuje a zahrnuje více oblastí. Nově jsou například uplatňovány nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret, padělání CD nosičů, počítačová kriminalita. Hrozí i nelegální dovoz a vývoz nebezpečných odpadů, obchodování s lidmi za účelem nucené práce, zneužívání prostředků Evropské unie.

Třetí změna souvisí s expanzí organizovaného zločinu do společenských struktur. V současnosti již organizovaný zločin disponuje dostatečnými kontakty, je etablován, má zázemí. Více prorůstá do státní správy, vyvíjí větší aktivity v ekonomické sféře. Vytváří si kontakty v policii a jiných bezpečnostních složkách. Organizovaný zločin má vliv na média. Zisky z nelegální činnosti se legalizují v legálním podnikání. V souvislosti s tím působí organizovaný zločin vyšší škody a má horší dopady na ekonomiku. S tím, že pachatelé této kriminality (mnohdy neodhalené) jsou již na vysokých postech v podnikatelské sféře, mají konexe v politice, samosprávách, médiích apod. souvisí nejen obtížené odhalení této kriminality, ale i to, že organizovaní zločinci mohou díky kontaktům veřejně diskreditovat orgány podílející se na odhalení a usvědčení této kriminality, jejich pachatelů a kontaktů.

²⁶ Exp. XIV, 2007

„Jako příklad lze uvést případ F. Mrázka, který při rozpracování v roce 1993 měl více kontaktů do prostředí zločinu, při rozpracování v roce 1999 to již byly četné kontakty na pracovníky ministerstev a dalších orgánů, včetně NBÚ apod.“²⁷

²⁷ Exp. XIV, 2007

5. Některé zabezpečovací a podpůrné činnosti skupin organizovaného zločinu-kontakty, korupce, násilí

Skupiny organizovaného zločinu provozují řadu činností za účelem maximálního zisku. Mezi ně patří zejména výroba, pašování a distribuce drog, krádeže aut, organizování prostituce a obchod se ženami, organizování nelegální migrace, vydírání a vybírání poplatků „za ochranu“, padělání CD a podobných nosičů, nelegální výroba a pašování alkoholu nebo cigaret, krádeže uměleckých předmětů, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami a řada dalších. Kromě toho provozují řadu činností, které mají zabezpečovací charakter. Buď slouží k obstarávání či zabezpečování finančních prostředků, sem patří například bankovní podvody, bankovní loupeže, vylákání peněz se slibem jejich velkého zhodnocení, krádeže vloupáním (do bytů, chat, obchodů, skladů), praní špinavých peněz, překupnictví odcizených předmětů, většinou i hazardní hry, nebo k zajištění provozu, například padělání dokumentů, šeků, peněz, mincí, zakládání podvodných a fiktivních firem, celní podvody. Mezi podpůrné činnosti patří i ty, jejichž funkcí je paralyzování kontrolních mechanismů společnosti, jako je kompromitování a diskreditace veřejných činitelů, potlačování a porušování zákonného průběhu trestního řízení, zastrasování svědků, případně zorganizování útěku pachatele.

Na tomto místě bychom se chtěli podrobněji zabývat třemi podpůrnými aktivitami: podplácením a korupcí, využíváním kontaktů a vyhrožováním nebo někdy i uplatněním násilí.

Osobní kontakty s politiky, představiteli veřejné správy, justice, policie, sdělovacích prostředků, obchodních kruhů jsou pro vedoucí představitele organizovaných zločineckých skupin důležitým předpokladem pro efektivní fungování zločineckých skupin. Na základě těchto kontaktů získávají informace, případně zastání od oficiálních kruhů, aniž by museli sáhnout ke korupci nebo dokonce násilí. Přátelí se s bohatými, mocnými a spokojenými, ze známosti si s nimi vzájemně poskytují protislužby. Pachatelé organizované trestné činnosti získávají pocit jisté nadřazenosti. Spoléhají se na to, že díky svému postavení na společenském žebříčku, podpoře vlivných osob a v důsledku nízké výkonnosti orgánů činných v trestním řízení jsou nedotknutelní.

K získávání potřebných informací, vytváření sítě kontaktů, k zajištění beztrestnosti používá svět zločinu hlavně **korupci**. Korumpováním a zneužíváním kompromituje organizovaný zločin oficiální instituce a snižuje tak autoritu vlády, justice, policie, ministerstev, orgánů místní správy, sdělovacích prostředků. Organizovaný zločin bezprostředně ohrožuje některé skupiny občanů, zejména ty, kteří zaujímají funkci, kterou hodlá organizovaná skupina využít.

Korumpováním a zneužíváním kompromituje organizovaný zločin oficiální instituce a snižuje tak autoritu vlády, justice, policie, ministerstev, orgánů místní správy,

sdělovacích prostředků. Skutečnost, že korumpujícímu je za úplatek poskytnuta nějaká výhoda, případně, že dojde k určité výměně výhod mezi korumpujícím a korumpovaným dochází k porušení principu rovnosti šancí, čímž je hrubě narušován i jeden ze základních principů demokracie, spočívající v rovnosti občanů. Je-li podnikatelské prostředí destabilizováno korupcí, stávají se nezdaněné peníze pocházející ze zločinu hlavním faktorem pro rozhodování. Nelegální obchodní praktiky, potlačování konkurence nelegálními prostředky i násilné prvky v podnikání - vydírání, zastrašování; celní a daňové úniky - vedou k tomu, že poctiví podnikatelé nemohou konkurovat.

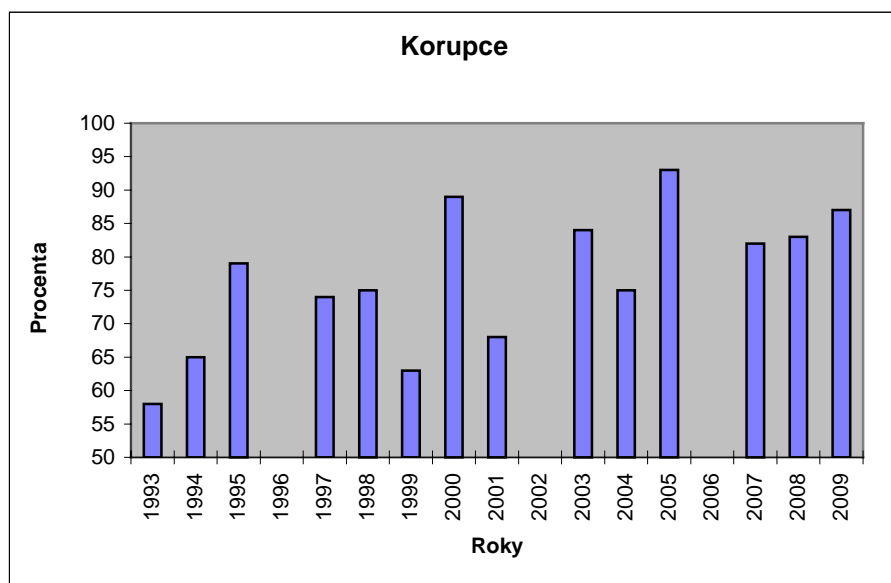
Takovéto reciproční plnění závazků chápeme většinou jako klientelismus nebo nepotismus. **Klientelismem** se zpravidla chápe zvýhodňování na základě přátelských vztahů, prostřednictvím sítě známých. **Nepotismus** je takový systém obsazování funkcí, při němž jsou preferováni příbuzní či další spřízněné osoby. V obou případech jde o preferování méně kvalifikovaných a způsobilých pro výkon určité funkce před často lépe kvalifikovanými. Složitější sofistickovaná korupce již znamená přímé ohrožení systému. Jde např. o zastavení šetření orgánů činných v trestních řízeních (třeba vyšetřovatel je ovlivňován, aby zastavil vyšetřování). Nejzávažnější je promyšlené korupční jednání, které má charakter vydírání. Sofistikované korupční jednání je tedy téměř vždy zároveň soustavné.

Korupce je navíc dosti často propojena s dalšími formami trestné činnosti. Zejména organizovaný zločin používá nemalé prostředky, které nabyt trestnou činností, k tomu, aby se pokoušel pronikat do politiky, ekonomiky, právního systému, státní správy a médií. Chce regulovat způsob jednání těchto institucí tak, aby to pro něj bylo výhodné. Chce získat důvěrné informace, ovlivňovat tvorbu norem, formulovat veřejné mínění tak, aby to pro něj bylo výhodné, získat výhodné zakázky v legální ekonomice. V případě potřeby hodlá mařit soudní projednávání, ovlivňovat svědky, obvinít oběti, zorganizovat útěk pachatele. Přitom všem používá buď úplatky, nebo hrozbu násilím, přičemž korupčním praktikám dává přednost, protože jsou pro něj z hlediska požadovaného výsledku efektivnější.

Korupce se spolu s praním špinavých peněz objevuje mezi zabezpečovacími činnostmi organizovaných zločineckých skupin z hlediska míry rozšířenosti na předních místech. S určitými výkyvy se ocitá v některých letech na předních místech i mezi všemi cca 35 sledovanými aktivitami. Jako velice rozšířená byla hodnocena zejména v letech 1994 (na 5.-8. místě), 1997 (na 6.-9. místě), 1998 (na 6. místě), 2000 (na 4.-5. místě), v roce 2001 (na 7.-8. místě), v roce 2003 (na 6. místě). V roce 2006 byla dokonce na 2. místě, v roce 2007 na 2.-5. místě, v roce 2008 na 5.-8. místě, v roce 2009 byla mezi prvními třemi. Naopak – v letech 1996, 2002 a 2006 se korupce mezi nejrozšířenější vůbec nedostala, jako rozšířenou ji neoznačila ani polovina dotázaných expertů. Situace z hlediska míry rozšířenosti je uvedena v grafu 1

Graf 1

Míra rozšíření korupce související s organizovaným zločinem v letech 1993-2009

Čím si vysvětlit dosti výrazné kolísání je složitá otázka. Není asi možné předpokládat, že v některých letech by korupce v rámci organizovaného zločinu reálně téměř ztratila na významu. Spíše lze předpokládat, že v uvedených letech experti považovali některé jiné činnosti za významnější a korupci subjektivně poněkud vytěsnili.

V podání organizovaného zločinu není korupce spojena s doprošováním se o získání nějaké – často oprávněné – služby. Organizovaný zločin používá korupci, jako první stupeň nátlaku. Když příslušný činitel korupčnímu tlaku odolá, a úplatek odmítne, přechází k vyhrožování, očerňování, vydírání. Úředník nebo veřejný činitel může pak být tímto tlakem vážně ohrožen.

Prostřednictvím omnibusového reprezentativního šetření, které proběhlo v roce 2008, jsme se zajímali o to, zda jsou si lidé vědomi toho, že korupční aktivita nemusí vycházet pouze ze strany veřejného činitele, ale že to naopak může být on, kdo je korupcí, pocházející od zločinců, kteří chtějí dosáhnout svého, ohrožen. Pouze třetina lidí přisoudila jednoznačně iniciativu veřejnému činiteli, téměř polovina přiznala oběma stranám stejnou iniciativu a téměř pětina přiřkla aktivitu občanům. Nesmíme zapomínat, že jako občan může nabízet úplatek někdo, kdo jedná v zájmu zločinecké skupiny. Pak je pokus o uplacení prvním – v podstatě agresivním krokem - a další kroky následují. Ten, kdo úplatek odmítne, může být označen za zkorumpovaného, nebo jinak kompromitován, může mu být vyhrožováno násilím. Za pozornost stojí to, že mezi dotázanými nebyl ani jeden, který by si myslel, že korupce ve veřejném sektoru není.

Tabulka 5

Názor na to, kdo vymáhá úplatek ve veřejném sektoru

<i>(v procentech)</i>	<i>N=1004</i>
Veřejný činitel na občanovi	32
občan tak vymáhá neoprávněnou výhodu	17
veřejný činitel i občan jsou stejně aktivní	46
Korupce v tomto sektoru není	0
Neví, bez odpovědi	5

Odpovědi na otázku jsme posoudili podle toho, zda je rozdíl mezi těmi, kdo čerpají informace o organizovaném zločinu pouze ze sdělovacích prostředků nebo i z jiných zdrojů. Rozdíl je pouze nepatrný.

Tabulka 6

Rozdíl v názoru na ohrožení úplatkem podle zdroje informací

<i>(v procentech)</i>	ZDROJ INFORMACÍ O ORGANIZOVANÉM ZLOČINU	
	jen média ^A	také zkušenost z blízkého okolí ^B
<i>Počet respondentů</i>	<i>N=714</i>	<i>N=266</i>
veřejný činitel na občanovi	31	36
občan tak vymáhá neoprávněnou výhodu	17	18
veřejný činitel i občan jsou stejně aktivní	47	45
Korupce v tomto sektoru není	0	0
neví, bez odpovědi	5 ^B	2 ^A

Celkem zajímavý rozdíl jsme zaznamenali podle regionu. Obyvatelé Prahy přisuzují výrazně menší podíl jednostrannému vymáhání úplatku ze strany veřejného činitele. Významně více se také domnívají, že aktivita činitelů a občanů je přibližně stejná

Tabulka 7

Názor na to, kdo vymáhá úplatek ve veřejném sektoru

(Podle regionu)

(v procentech)	Celkem	Praha ^A	Střední Čechy ^B	Jiho západ ^C	Severo západ ^D	Severo východ ^E	Jiho východ ^F	Střední Morava ^G	Moravsko slezsko ^H
		<i>Počet respondentů</i>	1004	112	128	102	114	149	156
veřejný činitel na občanova	32	20 ^{BDFG}	36 ^A	29	32 ^A	29	34 ^A	34 ^A	37 ^A
občan tak vymáhá neoprávněnou výhodu	17	19	16	14	20	22	15	15	15
veřejný činitel i občan jsou stejně aktivní	46	58 ^{BDEG}	42 ^A	52 ^G	45 ^A	46 ^A	46	38 ^{AC}	46
korupce v tomto sektoru ne	0	0	1	0	0	0	1	0	0
neví, bez odpovědi	5	4 ^G	5	5 ^G	3 ^G	3 ^G	4 ^G	13 ^{ACDEFH}	2 ^G
Celkem procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Jedním z doplňujících znaků, jimiž je charakterizován organizovaný zločin, je **použití násilí**. Násilí je často používáno uvnitř zločineckých skupin. Slouží k udržování kázně a disciplíny, uplatňuje se proti členům skupin, kteří se nějakým způsobem provinili proti nepsanému kodexu nebo, kteří se chtěli obohatit ve svůj prospěch. Násilí může být uplatňováno také v zájmu uchování tajemství a dodržení mlčenlivosti. Provedení násilné akce uvnitř skupin provádí většinou někdo z ochranky nejvyššího šéfa.

Druhou variantou je použití násilí mezi konkurenčními zločineckými skupinami. Může jít o snahu jedné skupiny získat monopolní postavení na trhu s nelegálním zbožím a službami na úkor jiných skupin. Postačí, když někdo z konkurenční skupiny s násilím začne, a zákonitě následují odvetná opatření. Skupina se musí proti násilnému tlaku bránit. Následně pak může jít často o akt pomsty. Použití násilí tak vyvolává bumerangový efekt a vedení zločineckých skupin vždy důkladně zvažuje, zda přinese očekávaný výsledek a nepřinese-li naopak devastující ztráty. Současné organizované zločinecké skupiny se snaží pokud možno použití násilí buď úplně vyhnout, nebo ho omezit na nejnižší možnou míru. Problémy jsou řešeny prostřednictvím korupce a příslušných kontaktů daleko efektivněji.

Třetí formou může být násilí proti těm, kdo mohou být pro organizované zločinecké skupiny bezprostřední překážkou, zejména proti policejním a justičním orgánům, v případě, že by byli vězňeni i významní představitelé zločineckých skupin, pak i proti vězeňskému personálu.

Čtvrtou variantou může být násilí – nebo spíše hrozba násilím – vůči představitelům politických, správních, obchodních, a dalších kruhů, s nimiž by se organizovaní zločinci rádi přátelili nebo je alespoň podplácením vedli k tomu, aby jim šli na ruku. Hrozba násilím může vytvářet patřičnou atmosféru i při soutěžích o veřejné zakázky. Proti

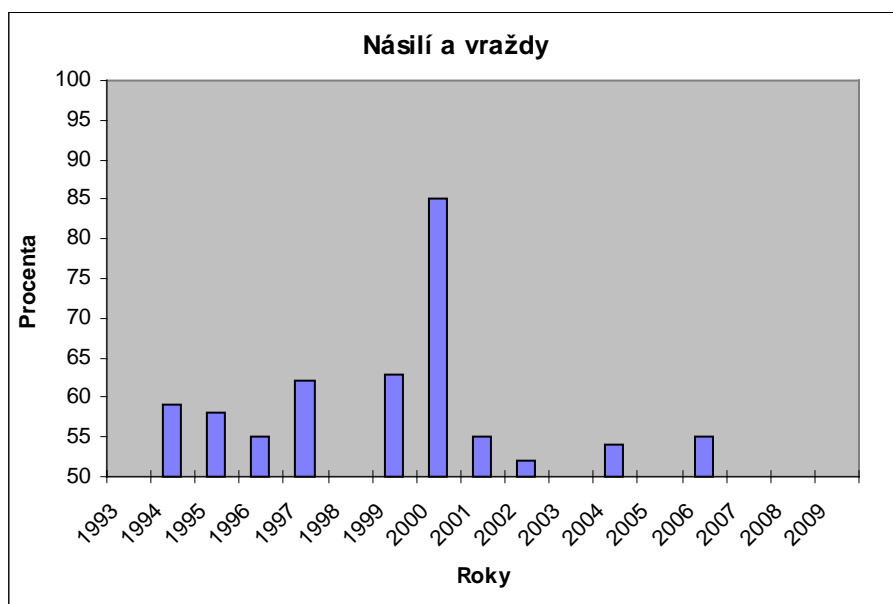
veřejným činitelům, může být někdy násilí použito jako demonstrativní forma nátlaku. Zejména tam, kde veřejný činitel korupčním tlakům nebo snahám o navázání důvěrných kontaktů odolává, může pohružka být pobídkou ke spolupráci. Svět zločinu tuto cestu nedobrovolné spolupráce pod nátlakem raději nevolí. Má zřejmě dostatek dobrovolných a ochotných spolupracovníků.

Vůči širší veřejnosti zločinecké skupiny násilí nepoužívají. Výjimkou by mohla být situace, kdy dojde k přestřelce mezi skupinami na veřejnosti nebo v rámci ozbrojeného odporu při zatýkání. Poněkud jiná situace nastává v případě, kdy se řadový občan ocitne v pozici nežádoucího svědka. Pak může být ohrožen i cíleně.

Organizované zločinecké skupiny operující na území České republiky se použití hrubého násilí zatím spíše vyhýbají. Jsou zaměřeny na maximální zisk s minimem rizika, snaží se působit jako seriózní obchodníci a to, co potřebují získávají jinak. Především prostřednictvím korupce a kontaktů.

Graf 2

Míra rozšíření vražd souvisejících s organizovaným zločinem v letech 1993-2009

Skutečnost, že použití násilí se v souvislosti s organizovaným zločinem v České republice zatím příliš neprojevuje, by nemělo vést k podcenění tohoto fenoménu. Členové zločineckých skupin jsou téměř vždy ozbrojeni a lze předpokládat, že by – v případě potřeby – neváhali zbraně použít.

6. Škodlivost organizovaného zločinu pro společnost²⁸

Organizované zločinecké skupiny škodí veřejnému i soukromému sektoru, do určité míry mohou bezprostředně ohrožovat i bezpečnost občanů. Hrozba se netýká pouze území České republiky, ale v globalizovaném světě zasahuje celý svět. V celosvětovém společenském systému existují kriminogenní prvky, které umožňují vznik a působení nadnárodního organizovaného zločinu, jenž představuje nebezpečí i pro Českou republiku. Z hlediska **mezinárodních souvislostí** je stav a vývoj kriminality v České republice ovlivňován především tím, že ze zahraničí expandují organizované zločinecké skupiny, peníze ze zločinné činnosti a na zločinnou činnost. Organizovaný zločin zneužívá některé celosvětové problémy. Prohlubující se rozdíly mezi vyspělými zeměmi a zaostalými chudými regiony jsou využívány k obchodování s lidmi, jak za účelem sexuálního vykořisťování, tak někdy i za účelem vykořisťování nucené práce. Obchoduje se s pašovaným zbožím: drogami, alkoholem, cigaretami, elektronikou, oblečením napodobujícím značkové, dále s předměty uměleckého charakteru, zbraněmi, kradenými automobily, nebezpečnými odpady, sexuálními službami. Zločinecké skupiny zneužívají i konzumní způsob života, zaměřený na nadměrnou spotřebu. Zvyšují se počty lidí, kteří jsou buď konzumenty nelegálního zboží a služeb, nebo získávají nelegálním způsobem prostředky na realizaci náročných potřeb.

Vnější ohrožení, které vede ke zvyšování závažné kriminality v České republice, se zároveň stává ohrožujícím faktorem pro některé jiné země. Nadnárodní zločinecké skupiny mohou např. naše území používat jako tranzitní, mohou si zde vytvářet předpolí pro expanzi do jiných zemí, mohou se zde pokoušet o legalizaci zisků z trestné činnosti apod. Značné nebezpečí spočívá v tom, že pokud by se mezinárodním zločineckým skupinám zločin na území České republiky vyplatil více než v okolních zemích a pokud by zde pocítovali větší benevolenci za strany orgánů činných v trestním řízení, mohli bychom se stát rizikovým územím mezinárodního společenství.

Aby mohly organizované zločinecké skupiny efektivně fungovat, a dosahovat maximální zisky s minimem rizika, musí využívat existující společenský systém ke svému

²⁸ Shrnuto podle expertíz z minulých let a podle specificky zaměřených výzkumů autora:
Cejp, Martin: Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 1999, 120 str., ISBN 80-86008-68-1.
Cejp, M. a kol.: Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti. Závěrečná zpráva. Praha: IKSP 2009. ISBN 978-80-7338-078-6.
Cejp, M., Marešová, A., Baloun, V., Trdlicová, K., Trávníčková, I.: Variantní scénáře vybraných druhů kriminality. Zpráva z výzkumu. Praha: IKSP 2008, s. 111. ISBN 978-80-7338-074-8 (Autorsky:5-20, 60-78, 87-108.)

prospěchu. Z toho pramení největší ohrožení **vnitřní bezpečnosti** České republiky. Organizovaný zločin se snaží ovlivnit ty exponované osobnosti, které mu mohou jakýmkoliv způsobem prospět. Politický systém je poškozován tím, že svět zločinu usiluje o zneužití politiků k vědomé či nevědomé podpoře vlastních nelegálních aktivit. Pokouší se o ovlivnění strategického rozhodování ve svůj prospěch, potřebuje získávat důležité informace. Chce si pokud možno zajistit beztrestnost. Politici mohou být ohroženi agresivními pokusy o uplácení, kompromitování, může jim být vyhrožováno, mohou být vydírání. Politici pak jsou za takovéto situace poškozováni navíc i ztrátou důvěry veřejnosti. Buď jsou zistišní a spolupracují se zločinem, nebo naivní a nevědí, co činí, nebo se nedokážou proti agresi bránit. I ti poctiví a obranyschopní mohou být ze strany zločinců nebo jejich spolupracovníků záměrně nespravedlivě osočováni a mohou důvěru veřejnosti ztrácet rovněž.

Východiskem pro všechna další opatření je koncepce boje proti organizovanému zločinu, vycházející z analýzy a z jasné vize cílového žádoucího stavu. V koncepci jsou rozvrženy strategické kroky, stanovení aktéři a rozděleny jejich úkoly. Důležitým předpokladem je jasně deklarovaná a skutečně - nejen proklamativně - realizovaná politická, materiální i mediální podpora orgánů činných v trestním řízení v boji s organizovaným zločinem – včetně specializovaných útvarů policie. Činnost je koordinovaná, průběžně se analyzují úspěchy i nedostatky. Přijatá opatření musí zabránit organizovanému zločinu v pronikání do společenského systému. K tomu musí být ustaveny mechanismy, které chrání systém a jeho pracovníky, určena pravidla, jak postupovat v případech pokusů o jeho narušení, například korupcí nebo vydíráním.

Důležité je zvýšení politické kultury. Do politiky by se měli stále více zapojovat bezúhonní občané, kteří se nenechají zneužít provokacemi a ve vlastním zájmu se nedopouštějí žádných prohřešků ani ze zistišných důvodů ani z nevědomosti. Důležitým krokem je posilování morálního vědomí a etických kodexů. Mělo by být jasně odlišeno, kde je veřejný a obecný zájem a kde začíná zájem skupinový a soukromý. Zároveň by mělo být dbáno na dodržování zásadních veřejných slibů volených funkcionářů od nejvyšších až po místní. Musí se zvýšit osobní zodpovědnost politiků.

Ekonomický systém je poškozován zejména tím, že organizovaný zločin vytváří trh s nelegálními službami a zbožím. Zločinci, pronikající do finančních kruhů pod zástěrkou legálního podnikání, uplatňují v legální ekonomice finanční prostředky, nabyté nelegální činnostmi, způsobují zvyšování rozsahu tzv. „šedé ekonomiky“ a způsobují značné ztráty v příjmové části státního rozpočtu, vyplývající z nezaplacených daní a odvodů. Tím, že se nelegálně nabyté peníze dostanou do legálního finančního oběhu, získávají ti, kdo je úspěšně „vyprali“, konkurenční výhodu v hospodářské soutěži s legálně působícími podniky. K legalizaci zisků z trestné činnosti nebo k zastírání korupce slouží též převody majetků na cizí osoby. Vznikají fiktivní firmy, které mohou - díky značným prostředkům vloženým na jejich ne zcela legální rozjezd a uplatnění v tržním prostředí - získat neoprávněné výhody. Zakládání fiktivních firem často slouží i k daňovým únikům. Propojení ekonomiky s politikou nejen, že legalizuje podezřelé firmy a podezřelé obchody, ale svět zločinu ovlivňuje touto cestou i tvorbu zákonů na ochranu trhu ve svůj prospěch. Zavádění zločinných praktik do hospodářského systému vede ke vzniku

nestabilního a nedůvěryhodného prostředí, které může znehodnotit snahy o legální podnikání nebo odradit zahraniční investory. Ekonomický systém je oslabován i tím, že společnost – veřejný i soukromý sektor - musí na boj proti organizovanému zločinu vynakládat nemalé množství finančních prostředků.

V oblasti ekonomiky se musí postihovat trestná činnost proti ekonomickému systému a podvodné podnikání na bázi organizovaného zločinu. Efektivním prostředkem boje proti organizovanému zločinu jsou legislativní a správní opatření, která by zabránila tomu, aby se jednotlivé osoby, vztahy a zájmy mezi oblastí politiky a ekonomiky prolínaly. Musí se zamezit tomu, aby se finanční prostředky pocházející ze zločinné činnosti uplatnily v legální ekonomice. Účinné je zejména odčerpávání nelegálních zisků. K tomu by se měly zjednodušit možnosti zabavování majetku usvědčených pachatelů organizované trestné činnosti a více využívat stávajících možností v této oblasti.

Organizovaný zločin se snaží proniknout do státní správy zejména proto, že potřebuje informace, obstarání dokladů, podporu či krytí svého konání. Kriminogenním faktorem je, nejsou-li přesně vymezena pravidla a normy, která by chránila nejen celý systém, ale i každého veřejného činitele, přesným vymezením rámce jeho počínání a odpovědnosti. Zneužitelná je i politizace státní správy, kdy místa jsou příliš často obsazována na základě známostí, protekcí a politických vlivů. Za této situace není výjimkou nízká profesionalita státních úředníků, projevující se v nedůsledném výkonu funkce, v neopatrném vztahu k důvěrným informacím, ve sklonu ke korupci.

Chybí kontrola, kdy nedostatky jsou nejen zjišťovány, ale i sankcionovány. Aby bylo možné kontrolovat nejen prostřednictvím oficiálních kontrolních mechanismů, ale také jménem veřejnosti - prostřednictvím volených zástupců či médií - mělo by být veškeré počínání aktérů státní správy dostatečně transparentní. Rizikovým faktorem je i příliš centralizovaný systém, do něhož může svět zločinu snáze proniknout. Stačí mu zasáhnout nebo ovlivnit jeden článek.

Nebrání-li se státní systém proti infiltraci ze strany zločinu prostřednictvím rotace pracovníků ve významných funkcích, vytvoří si svět zločinu stálé vazby na určité osoby. Na druhé straně není žádoucí provádět změny celých týmů řídicích pracovníků po každých volbách a každém odvolání ministra. Nepříznivá je i situace, kdy státní správa nabude podoby patologické byrokratizace, kdy se dodržování norem mění v samoúčel, rutina převažuje nad pružností, systém funguje mechanicky dále, i když se dávno přežil, nesmyslné předpisy jsou úzkostlivě dodržovány.

Problémem je i to, že občané vnímají negativně nepořádek, neplnění základních povinností, nekompetentnost a aroganci státních úředníků a další nedostatky a v důsledku toho nemají ke státní správě důvěru. I když i důvěra může být často ovlivněna náhodnými faktory, pořádek a vysoká profesionální úroveň jsou jejím předpokladem nade vší pochybnost.

Ve státní správě je hlavním opatřením, které může účinně působit proti organizovanému zločinu úroveň personálního složení pracovníků. Důležité je, aby se zvyšovala jak jejich obecná kvalifikovanost pro výkon funkcí, tak i specifické znalosti a praktické zkušenosti, týkající se kontroly závažných forem trestné činnosti. Kvalifikovaní pracovníci mohou lépe využívat technické vybavení a informační zabezpečení. Zlepšující se jazykové znalosti pracovníků státní správy vedou ke zlepšení mezinárodní spolupráce. Pokud se podaří dosáhnout systémových zlepšení a pokud zaznamenáme zlepšení i v úrovni jednotlivých pracovníků státní správy, lze očekávat, že se zvýší důvěra veřejnosti. Jak ke státní správě jako celku, tak postupně i k jednotlivým složkám.

Profesionalita zaručuje lepší návaznost na předchozí práci a vede k lepšímu uplatnění moderních postupů. Známkou profesionality je to, že základní postupy jsou přesně vymezené, řídicí struktury jsou hierarchicky a jednoznačně uspořádané, systém pravomocí je pevně daný, jsou jednoznačně vymezené vztahy k jiným institucím a občanům. Bylo by pravděpodobně lepší, kdyby byly aparáty ministerstev složeny z profesionálů, kteří vykonávají svoji práci bez ohledu na to, která strana je právě u moci.

Významnou součástí státní správy v boji proti organizovanému zločinu jsou i policisté, zejména pak speciální útvary, ale nejen oni. Pokud se týká policistů, je nutné stabilizovat policii v optimálním početním stavu, zvýšit odbornost policistů, zajistit dostatečné finanční prostředky- zajistit optimální počet a zlepšit materiální vybavení speciálních policejních složek. Žádoucí je kvalitnější kamerový systém ve velkých městech, založení evidence DNA. K vyšší efektivnosti by měla vést užší propojenost jednotlivých složek Policie ČR, podílejících se na boji s organizovaným zločinem, soustavná spolupráce na mezinárodní úrovni, propojení informativních systémů, zakládání mezinárodních týmů. Má-li Policie ČR úspěšně čelit organizovanému zločinu, musí se postupně přeměnit na moderní, kvalifikovaně a efektivně pracující systém s dokonale fungujícím technickým vybavením, informačním zabezpečením, analytickou činností, s komunikací mezi útvary zabývajícími se bojem s organizovaným zločinem a útvary kriminální policie na všech úrovních. Odhalování a dokumentování organizovaného zločinu musí být založeno na dlouhodobém procesu soustřeďování a vyhodnocování zpravodajských informací s cílem odhalit celou skupinu až po nejvyšší organizační článek. Zlepšující se jazykové vybavení pracovníků policie by mělo usnadnit pronikání do mezinárodních zločineckých struktur, získávání informací mezinárodního charakteru a spolupráci se zahraničními policejními sbory, zlepšení komunikace se zeměmi, odkud osoby páchající organizovanou trestnou činností nejčastěji pocházejí.

Do systému justice se organizovaný zločin snaží proniknout zejména proto, že má zájem o eliminaci rizika. Pokouší se ovlivňovat již legislativní proces se snahou nastavit zákony tak, aby riziko buď vůbec nevznikalo nebo bylo minimální. V zájmu snížení rizika se pokouší mařit trestní řízení, ovlivňovat svědky, případně umožnit útěk stíhaných nebo odsouzených osob. Organizovaným zločineckým skupinám vyhovuje, že trestní řízení je zdlouhavé a příliš komplikované, že v některých případech není rozhodnutí soudu vůbec respektováno. *„Při současném způsobu dokazování není výjimkou, že jedna osoba je*

v jedné věci i pětkrát vyslýchána.“²⁹ Také zabavování výnosů z trestné činnosti není dost efektivní, právní normy nenapomáhají k eliminaci korupčního prostředí, v souvislosti s integračními procesy je příliš liberální zákonodárství k migrační a zejména k azylové politice. Trestní sazby za nejzávažnější trestné činy se od roku 2010 již zvýšily, ale použití mimořádných prostředků je komplikované, neefektivní a často je před veřejností zpochybňováno. Nedostatečná ochrana svědka vede k tomu, že zejména organizovaná trestná činnost se obtížně prokazuje. „Rozvoji organizovaného zločinu nahrává rovněž špatná personální činnost v řadách policie, státních zastupitelství a soudů. Posty jsou obsazovány na základě známostí, případně protekce.“³⁰

Jestliže justiční systém neobstojí při prosazování práva, nedokáže-li uspět při vymáhání dluhů, majetku, závazků a smluv - důvěra ve spravedlnost a možnosti zákona klesá. Jsou-li navíc veřejnosti známy případy nekompetentního počínání některých soudců, není divu, že prestiž soudů je nízká a důvěra v soudy klesá. „Organizovaný zločin (...) využívá možnosti, které mu svým vlivem vytváří loby advokátů.“³¹ Problémem je nízká úroveň právního vědomí a neúcta k právu.³²

U právních norem, které se týkají potlačování organizovaného zločinu, je důležité, že jsou v souladu s normami Evropské unie a lze je efektivně využívat. Více než dosud se musí uplatňovat institut korunního svědka, povinnost prokazovat původ finančních zdrojů a majetku. Méně komplikované a účinnější by mělo být nasazení skrytého agenta. Lépe ošetřeno a důsledně kontrolováno by mělo být zneužívání systému financování politických stran. Závažná trestná činnost musí být ještě přísněji a důsledněji trestána. Novelizovány by měly být navazující zákony na úseku finančním. Změnami legislativy by se mělo účinněji pronikat do majetkových vazeb. Je nutná legislativní úprava korupce, přísnější legislativní úprava střetu zájmů, vyšší trestní sazba za organizované vydírání a vraždy, zamezení převodu majetku získaného trestnou činností na rodinné příslušníky, zřízení institutu korunního svědka. Měly by se zpřísnit tresty odnětí svobody u těch trestných činů, kde by bylo prokázáno páčání na poli organizovaného zločinu. Je nutné důsledně trestat spolupracovníky organizovaných zločineckých skupin. Dvojnásobně vyšší tresty by měly být pro veřejné činitele, kteří s organizovaným zločinem vědomě spolupracují. Trestní stíhání by mělo ze zákona znamenat pozastavení výkonu veřejné funkce, a to až do pravomocného skončení věci.

Na vrchních státních zastupitelstvích musí být posíleny odbory specializované na problematiku organizovaného zločinu. Pro případy organizovaného zločinu by se měla zavést specializovaná soudní řízení – která by řídili soudci s vyšší kvalifikací pro tuto oblast, dostatečně chránění před "vnějšími" vlivy a ohroženími. Je nezbytně nutné zajistit vymahatelnost práva.

²⁹ Exp. XVII, 2010 Pozn. Doslovné citace expertů jsou psány kurzívou. Tam, kde shrnujeme výroky expertů vlastními slovy, používáme běžný typ písma. (MC)

³⁰ Exp. XVII, 2010

³¹ Exp. XVII, 2010

³² Exp. XII, 2005, XIII, 2006, XIV, 2007

Organizovaný zločin vnáší disproporce do sociální struktury. Bossové zločineckých skupin usilují o to, aby buď sami patřili k elitě, která určuje pravidla nebo aby měli s touto elitou dobré kontakty. Přátelí se s bohatými, mocnými a spokojenými, ze známosti si s nimi vzájemně poskytují protisloužby. Na základě těchto kontaktů pak získávají informace, případně zastání od oficiálních kruhů, aniž by museli sáhnout ke korupci nebo dokonce násilí. Pachatelé organizované trestné činnosti mají pocit jisté nadřazenosti. Spoléhají na to, že díky svému postavení na společenském žebříčku, podpoře vlivných osob a v důsledku nízké výkonnosti orgánů činných v trestním řízení jsou nedotknutelní. Autoři kapitoly o organizovaném zločinu v knize Kriminologie, citují německého kriminologa Kenera, který v souvislosti s organizovaným zločinem hovoří o profesionálním zločinci a konstatuje, že tento „je dobře integrován do společnosti, v níž často používá vysokého statusu, jeho materiální situace je nadprůměrně dobrá“.³³

Organizovaný zločin vnáší do života lidí patologické jevy. Zisky organizovaných zločineckých skupin jsou často založeny na tom, že jsou lidem nabízeny produkty či služby nelegálního charakteru. Jde zejména o omamné a psychotropní látky, pašované zboží, cigarety, textil, elektroniku, kradené zboží, zejména automobily, nebo i umělecké artefakty, erotické služby, půjčky. Umělým vytvářením poptávky po těchto službách a produktech se dostává stále více lidí do závislosti.

Bezprostřední ohrožení občanů hrozí ze strany organizovaného zločinu jen výjimečně. Lidé mohou být ohroženi jako náhodní účastníci ozbrojených konfliktů, odehrávajících se mezi zločineckými skupinami. V současné době k těmto střetnutím nedochází. Vzhledem k tomu, že vedou ke snižování zisku, organizovaný zločin je pokud možno nepoužívá. Může však docházet k zastrašování svědků. Přímo ohroženi jsou ti, kdo se stali obětí vydírání nebo zaujímají postavení, které hodlá organizovaná skupina využít. Organizovaný zločin ohrožuje společnost také tím, že se snaží získat spolupracovníky z řad obyvatelstva. Zaměřuje se nejen na odborníky v oblasti ekonomiky, informatiky, práva, ale i na specialisty v různých řemeslných profesích, které jsou pro servisní zajištění zločinného podnikání nezbytné. Snaží se získat i policejní specialisty a také ty, kdo mohou ovlivňovat mínění veřejnosti. V neposlední řadě využívá všechny, kdo mohou poskytnout byty, auta, informace atd.

Veřejnost musí být informována o tom, že organizovaný zločin neškodí pouze bezprostředním ohrožením životů nebo majetku, ale že bytostně škodí celé společnosti - narušuje politický, hospodářský, právní systém, porušuje etické normy, může zničit vše, co lidé svým úsilím vytvořili. Lidé si musí být vědomi nebezpečí, které hrozí celé společnosti, chápat podstatu věci, i důsledků, jaké by jejich jednání mohlo mít, netolerovat organizovaný zločin a nepřístupovat na spolupráci s ním. Tím, že například vědí, jaká nebezpečí jsou spojena s drogovou závislostí, s riziky souvisejícími s prostitucí, že jsou obezřetnější k nabídce různých finančních výpomocí, klesá poptávka po nelegálním zboží a službách a v důsledku toho se snižují zisky organizovaných zločineckých skupin.

³³ Musil, J., Scheinost, M.: Organizovaná kriminalita. Str. 398. In: Novotný, O., Zapletal, J., Musil, J. a kol.: Kriminologie. 3. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer 2008, 528 s.

Organizovaný zločin se pokouší zneužít sdělovací prostředky. Zločinecké skupiny mohou usilovat o to, aby ovlivňovaly veřejné mínění v zájmu něčeho, co je pro ně výhodné. Organizovaný zločin je zainteresován na tom, aby se utvářely „vhodné“ postoje veřejnosti k různým aktivitám, které obhospodařuje, a které se pohybují na hranici nebo za hranicemi legálního podnikání. Může skrytě propagovat drogy, prostituci atd. Může podporovat postoje zpochybňující poctivé úsilí zákonodárců, státních zástupců, policistů, soudců. Média mohou i nevědomky glorifikovat zlo, zdůrazňovat životní styl, který má ve své podstatě poměrně blízko k neetickým, často i nelegálním praktikám.

V zájmu boje s organizovaným zločinem by měly být využívány hromadné sdělovací prostředky k tomu, aby informovaly veřejnost o nebezpečnosti organizovaného zločinu, ale i o tom, jak lze účinně proti němu postupovat. Zároveň se musí hledat mechanismy, které by zamezily zneužívání hromadných sdělovacích prostředků ke zkreslování nebo i falšování skutečností. Sdělovací prostředky působí preventivně zveřejňováním již odsouzených případů.

Pro období 2010-2015 se experti domnívají, že v souvislosti s organizovaným zločinem na území České republiky mohou problémy nastat zejména v následujících oblastech.^{34 35}

Z hlediska mezinárodních souvislostí bude působit „celková nestabilita“ společnosti, ekonomická destabilizace, rozsáhlá migrace, „problémy nových členských států EU, přebujelý aparát EU, malá schopnost rychle reagovat na změny, odlišné právní systémy v jednotlivých státech, které na poli mezinárodní spolupráce zatím zpomalují průběh trestního řízení, (...) pro Českou republiku budou činit problémy i neexistující smlouvy s okolními státy“.³⁶

Vnitřní problémy České republiky budou do značné míry souviset se světovými. Negativní vliv bude mít zejména ekonomická krize. V ekonomické sféře lze očekávat „problémy s plněním státního rozpočtu – neodvedené daně, předražené státní zakázky“. „Stále větší zadlužení České republiky kvůli špatnému hospodaření bude mít za následek, že peníze potečou do organizovaného zločinu.“ V případě přijetí Eura lze očekávat enormní nárůst padělaných peněz. Dojde i ke „zneužití tíživé sociální situace a sociálního vyloučení“ organizovaným zločinem.“ S mezinárodním vývojem souvisí i nárůst nelegální migrace. Lze očekávat, že „do České republiky bude proudit stále větší příval nežádoucích cizinců, kteří páchají trestnou činností“. Finanční krize má za následek i „nedostatek finančních prostředků na práci policie a justice“.³⁷

³⁴ Podle Exp. XVII z roku 2010

³⁵ Přesné znění otázky: Pokuste se popsat, jaké problémy mohou v souvislosti s organizovaným zločinem na území České republiky v období příštích pěti let nastat. Vezměte přitom v úvahu okolnosti politické, ekonomické, právní, správní, mediální, morální, etické, případně i další. Vezměte v úvahu i mezinárodní souvislosti.

³⁶ Exp. XVII, 2010

³⁷ Podle Exp. XVII, 2010

Organizovaný zločin se snaží pronikat do politiky „a vlivem lobbingu dochází ke schvalování špatných zákonů a zamítnutí správných zákonů“. (Což je asi příliš paušalizující tvrzení, ale nelze vyloučit, že v některých případech k tomu dochází. Mc) Trvalým problémem je „špatný výkon státní správy“. Je téměř pravidlem, že dochází k „pronikání do státní správy a s tím souvisí korupce, lobbing, snaha o ovlivňování veřejných zakázek a zdrojů z evropských fondů, ovlivňování legislativních procesů, tlak na orgány činné v trestním řízení, propojení s politikou“. „Vytvářejí se paralelní mocenské struktury, které mohou obsadit místa ve státních institucích.“³⁸ „Korupce ve státní správě brání čestným lidem v jejich oprávněných požadavcích.“ „Pokud nebudou přijata konkrétní opatření v oblasti korupce, může dojít k ještě většímu prorůstání korupce do státní správy, úniku dalších finančních prostředků ze státního rozpočtu, v důsledku působení zákona o veřejných zakázkách a s tím související trestnou činností. V souvislosti s novými možnostmi čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů, lze také předpokládat organizované páchání trestné činnosti s cílem neoprávněně čerpat prostředky z EU.“³⁹

V oblasti práva bude negativně působit řada nedostatků. K nim patří „nedůsledné a pomalé tresty ze strany soudců, komplikované trestní řízení (opakování výslechů), „pomalá komunikace mezi justičními orgány“, „nekompetentnost státních zástupců“, „právní džungle“. Důsledkem je, že se „stále obtížněji prokazuje konkrétní trestná činnost konkrétním pachatelům“. Podobně i u policie, kde vadí „politikaření vysokých policejních funkcionářů“. Média sice „projevují snahu o prezentaci policistů, ale neprofesionální výkony médií, jejich ziskuchtivost a senzacechtivost působí spíše opačně. Problém je, že policie není schopná na tyto výroky reagovat“. Důsledkem všeho je „ztráta legitimacy politické sféry“ a „ztráta důvěry ve stát a jeho instituce“. Za této situace může dojít k „posilování vlivu názorů extrémní levice nebo pravice“.⁴⁰ Dochází k rezignaci zákon prosazujících složek, vedoucích až k jejich paralýze“.⁴¹

V příštích pěti letech může negativně působit i „celkový morální a mravní úpadek v České republice“. „Generace vychovávaná v prostředí divoké privatizace bude v souvislosti s budováním kariéry na dosažených postech lehce manipulovatelná ze strany organizovaného zločinu. Odpovědné posty státní správy budou i nadále obsazovány za pomoci klientelismu a korupce. K soudům se nebude chodit pro spravedlnost, ale pro rozsudky. Ve společnosti bude narůstat nespokojenost s činností odpovědných státních orgánů. Občané se budou stále více smířovat s normálností podvodů ve společnosti. Bude narůstat počet poškozených ze strany organizovaného zločinu, kteří budou rezignovat a se svojí prohrou se smíří, případně se uchýlí k obdobným praktikám. Bez korupce nebude možno čehokoli dosáhnout a ani tak nebude záruka, že korumpující nebude opět podveden korumpovaným.“⁴²

³⁸ Exp. XVII, 2010

³⁹ Podle Exp. XVII, 2010

⁴⁰ Exp. XVII, 2010

⁴¹ Podle Exp. XVII, 2010

⁴² Exp. XVII, 2010

6.1. Názory veřejnosti na různá opatření proti organizovanému zločinu

To, co k minulým i budoucím problémům, spojeným s působením organizovaného zločinu na území České republiky řekli experti, a zejména to, co doporučili jako možná řešení, jsme konfrontovali s tím, jak se k možným protiopatřením staví veřejnost. V omnibusovém šetření, které se realizovalo v srpnu 2010 u 999 osob reprezentujících populaci České republiky od 15 let, jsme respondentům položili v souvislosti s organizovaným zločinem několik orientačních otázek, z nichž jedna se týkala postojů k navrhovaným opatřením. *(Vzhledem k tomu, že výsledky jsme obdrželi jen několik dnů před uzávěrkou rukopisu této zprávy, prezentujeme zde pouze základní informaci.)* i problémům

Tabulka 8

z12 Myslíte, že by organizovanému zločinu šlo lépe čelit

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Neví/ neodpověděl	Total
	%	%	%	%	%	%
Promyšlenou politickou a vládní koncepcí a strategií	39,2	42,2	7,5	2,1	8,9	100,0
Přijetím přísnějších trestů	69,1	22,6	4,9	0,7	2,8	100,0
Ochranou svědků	55,1	31,7	6,2	0,6	6,5	100,0
Opatřeními proti korupci	65,5	24,5	5,0	0,8	4,3	100,0
Dohledem nad přidělováním veřejných zakázek	64,1	24,6	4,8	0,3	6,2	100,0
Zdokonalováním speciálních složek Policie ČR	50,3	31,2	9,6	1,1	7,8	100,0
Důsledným zabavováním nelegálních zisků	66,8	21,0	5,0	1,2	5,9	100,0
Větší mezinárodní spoluprací	51,6	34,1	6,1	0,7	7,5	100,0
Zdokonalováním speciálních složek justice	47,6	30,5	8,2	1,8	11,8	100,0

7. Názory expertů a veřejnosti na pronikání organizovaného zločinu do některých oblastí života společnosti.⁴³

V roce 2007⁴⁴ jsme se expertů zeptali, do jaké míry proniká či neproniká organizovaný zločin do oblasti politiky, ekonomiky, justice, policie, státní správy, samosprávy, sdělovacích prostředků. Odpovědi uvedené v následující tabulce můžeme považovat pouze za orientační, experti se v tomto šetření k tématu blíže nevyjadřovali.

Tabulka 9

Náзор expertů na to, zda organizovaný zločin v současné době v České republice proniká či neproniká do vybraných oblastí

Oblast:	Ano, Proniká	Ne, neproniká	Neví	Celkem %
Ekonomiky	94	0	6	100
Státní správy	94	0	6	100
Politiky	91	0	9	100
Justice	82	0	18	100
Policie	82	3	15	100
Sdělovacích prostředků	76	3	21	100
Samosprávy	67	6	27	100

Exp XIV, 2007 N=17

⁴³ V této části shrnujeme poznatky z expertiz, probíhajících od roku 1993 u policistů ze speciálních útvarů zaměřených proti působení organizovaného zločinu a z výzkumů, které jsme v tomto období v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci realizovali.

⁴⁴ Exp. XIV, 2007

Názor expertů jsme se pokusili konfrontovat s tím, jak na podobnou otázku odpoví veřejnost.⁴⁵ Mínění expertů může být podloženo praktickou zkušeností s danou problematikou, ale zároveň může být ovlivněno tím, že jde o stejnorodou skupinu (vesměs se jedná o policisty ze speciálních útvarů). Mínění veřejnosti je ovlivněno tím, podle jakých zdrojů informací si lidé tvoří názor. Postoj na základě informace z bezprostředního okolí může být založen na informacích od příbuzných, známých, od kolegů, přátel, od pracovníků institucí, a v některých (u organizovaného zločinu asi jen velmi ojedinělých) případech z vlastní zkušenosti.⁴⁶ Záleží na tom, jaká je spolehlivost zprostředkovaných informací. Podle toho, z jakého zdroje informací respondent vychází, jsme chtěli poměřovat věrohodnost jeho vyjádření. Nelze předpokládat, že by názor veřejnosti vycházel z bezprostřední zkušenosti, u naprosté většiny lidí, jde o postoj, který vznikl zprostředkovaně. I když celkem překvapivě, určitou zkušenost z bezprostředního okolí, která ale může být také zprostředkovaná, má celá čtvrtina.

Nejprve si tedy informativně uvedeme, kolik lidí vychází při posuzování informací o organizovaném zločinu pouze z médií a kolik lidí má – kromě médií – informace i z bezprostředního okolí.

Tabulka 10

Zdroj informací o organizovaném zločinu

<i>(v procentech)</i>	<i>N=1004</i>
Jen média	71
také zkušenost z blízkého okolí	26
Jiný	1
neví, bez odpovědi	2

Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004

Podle základních skupin obyvatelstva jsou určité rozdíly pouze v tom, že ve věkové skupině do 19. let převažuje dosti výrazně informovanost jen podle médií, což je pochopitelné, lidé v tomto věku nemají dosud tolik přímých zkušeností. Naopak lidé mezi 40-49. lety uvádějí poněkud více než ostatní, že mají zkušenost nejen z médií, ale i z blízkého okolí. Stejně tak lidé s vysokoškolským vzděláním a lidé z jihozápadního regionu uvádějí méně než ostatní média, více než ostatní zkušenosti z okolí.

⁴⁵ Na konci roku 2008 jsme, prostřednictvím agentury TNS AISA realizovali reprezentativní omnibusový výzkum u 1004 dotázaných. (Podrobně v kapitole o metodologii.)

⁴⁶ Necelé 1 % dotázaných uvedlo jako zdroj informací o organizovaném zločinu i „učivo ve škole“.

Tabulka 11

Zdroj informací o organizovaném zločinu (podle identifikačních znaků)

(v procentech)	Celkem	POHLAVÍ		VĚKOVÉ SKUPINY						VZDĚLÁNÍ RESPONDENTŮ			
		muž ^A	žena ^B	15 - 19 ^A	20 - 29 ^A	30 - 39 ^A	40 - 49 ^A	50 - 59 ^A	60 - 69 ^A	základ	vyuč	střed	VŠ ^A
Počet respondentů	1004	481	523	88	191	255	133	240	97	199	401	320	84
Jen média	71	69	73	82 ^{BCD}	71 ^A	71 ^A	62 ^{AE}	73 ^D	72	76 ^D	73 ^D	69	60 ^{AB}
Také zkušenost z blízkého okolí	26	28	25	13 ^{BCDEF}	26 ^{AD}	27 ^{AD}	38 ^{ABCE}	25 ^{AD}	27 ^A	20 ^{CD}	25 ^D	29 ^A	38 ^{AB}
Jiný	1	1	1	2	1	1	0	0	1	2	0	0	0
Neví, bez odpovědi	2	2	2	3 ^D	3 ^D	2	0 ^{AB}	2	0	2	2	2	2
Celkem procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004

Tabulka 12

Zdroj informací o organizovaném zločinu (podle místa bydliště a regionu)

(v procentech)	Celkem	VELIKOST MÍSTA BYDLIŠTĚ					REGION-NUTS2							
		<1 tis. ^A	1-5 tis. ^B	5-20 tis. ^C	20-100 tis. ^D	>100tis. ^E	Praha ^A	Střední Čechy ^B	Jihozápad ^C	Severozápad ^D	Severovýchod ^E	Jihovýchod ^F	Střední Morava ^G	Moravskoslezsk ^H
Počet respondentů	1004	153	197	203	201	250	112	128	102	114	149	156	111	132
Jen média	71	78 ^{BC}	68 ^A	67 ^A	73	72	69	76 ^C	64 ^B	71	72	71	74	70
Také zkušenost z blízkého okolí	26	21 ^C	30	31 ^A	24	26	26	20 ^C	36 ^{BG}	29	25	27	21 ^C	30
Jiný	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	1	2	0
neví, bez odpovědi	2	1	2	1	1	2	4 ^{CDFH}	4 ^{CDH}	0 ^{AB}	0 ^{ABG}	1	1 ^A	4 ^{DH}	0 ^{ABG}
Celkem procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004

Poté, co jsme prezentovali dosti podstatný údaj o tom, odkud širší veřejnost čerpá svoje poznatky o organizovaném zločinu a jak u ní postoj vzniká, můžeme se vrátit k meritorní otázce, ve které jsme, stejně jako u expertů zjišťovali, do jaké míry si lidé myslí, že organizovaný zločin proniká do jednotlivých oblastí života společnosti.

Tabulka 13

Názor veřejnosti na to, zda organizovaný zločin v současné době v České republice proniká či neproniká do vybraných oblastí

Pozn.: V tabulce je uvedeno kolik procent dotázaných zvolilo u jednotlivých oblastí alternativu: ano, proniká.

Oblast:	Ano, proniká
Policie	88
Politika	87
Ekonomika	85
Státní správa	80
Justice	75
Samospráva	65
Sdělovací prostředky	53

Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004

Pro lepší porovnání uvedeme oba výsledky v jedné tabulce.

Tabulka 14

Názor expertů a veřejnosti na to, zda organizovaný zločin v současné době v České republice proniká či neproniká do vybraných oblastí

Pozn.: Oblasti uvádíme v pořadí podle součtu obou kladných odpovědí.

	Experti (200x) N=xx	Veřejnost (200x) N=1004
Oblast:	Ano, proniká	Ano, proniká
Ekonomika	94	85
Politika	91	87
Státní správa	94	80
Policie	82	88
Justice	82	75
Samospráva	67	65
Sdělovací prostředky	76	53

U expertů jsou procenta o míře pronikání do všech oblastí poněkud vyšší, což může být dáno jednak jejich větší znalostí o této oblasti, ale také jejich menším počtem. Mezi více než tisíci dotázanými ve výzkumu veřejného mínění se najde pochopitelně více těch, kdož nemají názor. (Odpovědí, že nevědí.) Zajímavější proto mohou být rozdíly v pořadí. Veřejnost řadí na první místo policii (i když velice těsně), zatímco u expertů (policistů), je policie až na místě pátém. Jinak jsou na předních místech jak u expertů, tak u veřejnosti tři oblasti v různém pořadí, ale s malými rozdíly: u expertů oblast ekonomiky, státní správy, politiky, u veřejnosti politiky ekonomiky státní správy. Za nimi je pak oblast justice, u expertů poněkud více (stejně s policií), u veřejnosti poněkud níže. Názor na pronikání organizovaného zločinu do samosprávy je jak u expertů, tak u veřejnosti poněkud nižší, ale stále si dvě třetiny dotázaných v obou souborech myslí, že i zde se vyskytuje. Pokud se týká pronikání organizovaného zločinu do sdělovacích prostředků uvádí tuto možnost tři čtvrtiny expertů a víc než polovina veřejnosti. (*Paradoxem je, 3/4 obyvatel čerpá podle vlastního vyjádření informace o pronikání právě ze sdělovacích prostředků. Mc*)

U veřejnosti, existují dosti významné rozdíly v názoru na pronikání organizovaného zločinu do výše jmenovaných oblastí života společnosti, podle toho, zda lidé čerpají informace o organizovaném zločinu pouze ze sdělovacích prostředků (N=714) nebo také podle zkušeností z blízkého okolí (N=266). Lidé, čerpající názor nejen ze sdělovacích prostředků, ale i z blízkého okolí, jsou kritičtější, v procentuálním vyjádření se pohybují spíše na úrovni expertů. Přes 90 % uvádějí oblast, politiky, policie, státní správy, ekonomiky. (Lidé, kteří čerpají informace pouze z médií uvádějí možnost pronikání

organizovaného zločinu do sdělovacích prostředků nejméně ze všech, ale stejně si to téměř polovina z nich myslí).

Tabulka 15

Názor na pronikání organizovaného zločinu (podle zdroje informací)

Signifikantní rozdíly v hodnotách (t-test 95%)

(v procentech)	ZDROJ INFORMACÍ O ORGANIZOVANÉM ZLOČINU	
	jen média ^A	také zkušenost z blízkého okolí
Počet respondentů	N=714	N=266
DO POLITIKY	85 ^B	95 ^A
DO EKONOMIKY	85 ^B	91 ^A
DO JUSTICE	72 ^B	87 ^A
DO POLICIE	87 ^B	95 ^A
DO STÁTNÍ SPRÁVY	77 ^B	92 ^A
DO SAMOSPRÁVY	61 ^B	79 ^A
DO SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ	49 ^B	63 ^A

Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004

V názorech na pronikání organizovaného zločinu do jednotlivých oblastí života společnosti nejsou vůbec žádné rozdíly ve skupinách lidí podle sociálně-ekonomického postavení, téměř žádné ani podle vzdělání (pouze ve skupině lidí se základním vzděláním je nepatrně menší procento pronikání než u ostatních pokud se týká státní správy, samosprávy a sdělovacích prostředků). Podle věku je poněkud kritičtější skupina ve věku 40-49 let, naopak méně kritická je skupina 15-19. Muži uvádějí o trochu více míru pronikání u policie než ženy.

Tabulka 16

Názor na pronikání organizovaného zločinu (podle identifikačních znaků)

(v procentech)	Celkem	POHLAVÍ		VĚKOVÉ SKUPINY						VZDĚLÁNÍ RESPONDENTA			
		muž ^A	žena ^B	15 - 19 ^A	20 - 29 ^B	30 - 39 ^C	40 - 49 ^D	50 - 59 ^E	60 - 69 ^F	základní ^A	vyučení ^B	střední ^C	VŠ ^D
Počet respondentů	1004	481	523	88	191	255	133	240	97	199	401	320	84
DO POLITIKY	87	88	86	76 ^{CDEF}	84 ^D	89 ^A	94 ^{ABE}	86 ^{AD}	89 ^A	82 ^B	90 ^A	86	88
DO EKONOMIKY	85	87	84	76 ^{CDEF}	81 ^D	86 ^{AD}	94 ^{ABCE}	85 ^{AD}	90 ^A	84	87	85	83
DO JUSTICE	75	78	73	64 ^{CDF}	73	80 ^A	80 ^A	73	78 ^A	70	77	78	70
DO POLICIE	88	91 ^B	85 ^A	77 ^{BCDEF}	87 ^A	88 ^A	94 ^A	88 ^A	92 ^A	85	89	90	86
DO STÁTNÍ SPRÁVY	80	82	78	70 ^{CDF}	79	81 ^A	86 ^{AE}	77 ^{DF}	88 ^{AE}	76	83	81	74
DO SAMOSPRÁVY	65	69 ^B	62 ^A	47 ^{BCDEF}	69 ^A	68 ^A	63 ^A	65 ^A	68 ^A	59	66	67	67
DO SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ	53	54	51	35 ^{BCDEF}	54 ^A	52 ^A	57 ^A	54 ^A	58 ^A	48 ^C	52	57 ^A	51

Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004

Lidé v obcích do 1000 obyvatel spatřují nejméně ze všech skupin podle velikosti místa bydliště ohrožení samosprávy (ale i tak si něco přes polovinu myslí, že organizovaný zločin do samosprávy proniká), lidé ve velkoměstech nad 100 000 obyvatel se oproti ostatním domnívají, že oblast justice je pronikáním ohrožena poněkud méně. U obyvatel velkoměst je pořadí: ekonomika, politika, policie, státní správa, samospráva, justice, sdělovací prostředky.

Podle krajů se liší Praha. V Praze je pořadí: ekonomika, policie, politika, státní správa, justice, samospráva, sdělovací prostředky. V severovýchodním regionu je více než v ostatních pocíťováno pronikání do policie a justice. Pořadí je tam: policie, politika, ekonomika, státní správa, justice, samospráva, sdělovací prostředky. V jihovýchodním regionu je více pocíťováno pronikání do ekonomiky. Ve středních Čechách je naopak méně ohrožena justice a státní správa, v jihozápadním regionu pocíťují nejmenší ohrožení samosprávy a úplně ze všech sdělovacích prostředků. V jihovýchodních Čechách pocíťují lidé nejvíce ohrožení ekonomiky.

Lidé v obcích do 1000 obyvatel spatřují nejméně ze všech skupin podle velikosti místa bydliště ohrožení samosprávy (ale i tak si něco přes polovinu myslí, že organizovaný zločin do samosprávy proniká), lidé ve velkoměstech nad 100 000 obyvatel se oproti ostatním domnívají, že oblast justice je pronikáním ohrožena poněkud méně.

U obyvatel velkoměst je pořadí: ekonomika, politika, policie, státní správa, samospráva, justice, sdělovací prostředky.

Tabulka 17

Názor na pronikání organizovaného zločinu r.2008 (podle bydliště a regionu)

(v procentech)	Celkem	VELIKOST MÍSTA BYDLIŠTĚ					REGION-NUTS2							
		<1 tis. ^A	1-5 tis. ^B	5-20 tis. ^C	20-100 tis. ^D	>100tis. ^E	Praha ^A	Střední Čechy ^B	Jihozápad ^C	Severozápad ^D	Severovýchod ^E	Jihovýchod ^F	Střední Morava ^G	Moravskoslezsko ^H
Počet respondentů	1004	153	197	203	201	250	112	128	102	114	149	156	111	132
DO POLITIKY	87	88	87	91 ^E	86	84 ^C	79 ^{EH}	85	88	86	89 ^A	88	86	91 ^A
DO EKONOMIKY	85	85	83 ^C	90 ^{BD}	82 ^C	87	84	80 ^{EFH}	83	81 ^F	89 ^B	91 ^{BD}	84	89 ^B
DO JUSTICE	75	75	75	81 ^E	78 ^E	69 ^{CD}	70 ^{EG}	67 ^{EG}	74	78	83 ^{AB}	75	81 ^{AB}	73
DO POLICIE	88	86 ^C	87	93 ^{AE}	90	84 ^C	81 ^{DEH}	82 ^{DE}	89	91 ^{AB}	95 ^{ABG}	88	86 ^E	90 ^A
DO STÁTNÍ SPRÁVY	80	80	81	85 ^E	79	77 ^C	72 ^{DEH}	69 ^{CDEFH}	81 ^B	87 ^{AB}	86 ^{AB}	81 ^B	77	86 ^{AB}
DO SAMOSPRÁVY	65	53 ^{CDE}	62	71 ^A	64 ^A	71 ^A	69 ^C	59 ^H	54 ^{ADEFH}	63	69 ^C	67 ^C	65	72 ^{BC}
DO SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ	53	49	54	57	52	51	54 ^C	48 ^G	39 ^{ADEGH}	57 ^C	55 ^C	51	61 ^{BC}	53 ^C

Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004

Organizovaný zločin ohrožuje společnost také tím, že se snaží získat spolupracovníky z řad odborníků jak v různých řemeslných profesích, které jsou pro servisní zajištění zločinného podnikání nezbytné, tak v oblasti ekonomiky, informatiky, práva. Snaží se získat policejní specialisty a také ty, kdo mohou ovlivňovat mínění veřejnosti. Za informace, obstarání potřebných dokladů, právní pomoc, ovlivňování důležitých rozhodnutí a další služby nabízí jako protihodnotu buď značné finanční prostředky, nebo jiné výhody. V případě, že dojde ze strany vytipovaných pracovníků státní správy k odmítnutí, přecházejí zločinecké skupiny od nabídky výhod k vydírání, vyhrožují fyzickým násilím, či ohrožením pověsti nebo majetku. Ohrožován není pouze dotyčný pracovník, ale většinou i jeho rodina. Pokud i poté vytipovaný pracovník vzdoruje, lze od výhrůžek přejít k jejich uskutečnění. Proč se za této situace případně nechají veřejní činitelé zneužít, je nepochopitelné. Žádný prospěch z toho mít nemohou, jen potíže. Svět zločinu je využije a odvrhne. Neposkytne jim žádnou protihodnotu, a pokud ano, tak krátkodobou, kterou jim při nejbližší příležitosti odebere. Navíc si mohou poškodit pověst.

Dotazem u široké veřejnosti jsme chtěli zjistit, do jaké míry lidé chápou případnou spolupráci politika, úředníka nebo dalšího činitele poněkud zjednodušeně, buď jako vědomé selhání, pocházející ze zjištěnosti nebo někdy i nevědomé selhání, pocházející z naivity nebo jako záležitost, která ho ohrožuje, může zničit jeho kariéru, hrozí jeho rodině a podobně.

Tabulka 18

Názor na důsledky spolupráce s organizovaným zločinem

(v procentech)	N=1004
Zisk neoprávněných výhod a podpora podsvětí	65
ohrožení sebe, kariéry, rukojmím zločinců	30
Neví, bez odpovědi	5

Reprezentativní šetření Agentury **TNS AISA**, pro **IKSP 2008**, N=1004

Z hlediska toho, zda lidé čerpají informace pouze z médií nebo i z jiných zdrojů, reagují v názoru na důsledky spolupráce s organizovaným zločinem v podstatě stejně. K tomu, že ti, kdo spolupracují získají neoprávněné výhody a podporu podsvětí se přiklání dvě třetiny, k tomu, že spoluprací ohrožují sebe se přiklání jedna třetina. Možnost získání výhod vidí poněkud častěji muži než ženy, lidé se základním vzděláním a vyučením, obyvatelé severozápadního regionu. To, že ti, kdo spolupracují s organizovaným zločinem si mohou přivodit ohrožení sebe, své kariéry pocítují více než ostatní: lidé s vysokoškolským vzděláním (42 %), a lidé v Moravskoslezském regionu (38 %).

Tabulka 19

Z2. NÁZOR NA DŮSLEDKY SPOLUPRÁCE S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM
Signifikantní rozdíly v hodnotách (t-test 95%)

(v procentech)	ZDROJ INFORMACÍ O ORGANIZOVANÉM ZLOČINU	
	jen média ^A	také zkušenost z blízkého okolí ^B
Počet respondentů	N=714	N=266
zisk neoprávněných výhod a podpora podsvětí	65	69
ohrožení sebe, kariéry, rukojmím zločinců	31	29
neví, bez odpovědi	4	2

Reprezentativní šetření Agentury **TNS AISA**, pro **IKSP 2008**, N=1004

Tabulka 20

Názor na důsledky spolupráce s organizovaným zločinem

(v procentech)	Celkem	POHLAVÍ		VZDĚLÁNÍ RESPONDENTA			
		muž ^A	žena ^B	základní ^A	vyučení ^B	střední ^C	VŠ ^D
Počet respondentů	1004	481	523	199	401	320	84
zisk neoprávněných výhod a podpora podsvětí	65	68	63	68 ^D	68 ^D	63	54 ^{AB}
ohrožení sebe, kariéry, rukojmím zločinců	30	28	32	29 ^D	27 ^D	33	42 ^{AB}
neví, bez odpovědi	5	4	5	4	5	4	5
Celkem procent	100	100	100	100	100	100	100

Reprezentativní šetření Agentury **TNS AISA**, pro **IKSP 2008**, N=1004

Tabulka 21

Názor na důsledky spolupráce s organizovaným zločinem (podle regionu)

(v procentech)	Celkem	REGION -NUTS2							
		Praha ^A	Střední Čechy ^B	Jihozápad ^C	Severozápad ^D	Severovýchod ^E	Jihovýchod ^F	Střední Morava ^G	Moravskoslezsko ^H
Počet respondentů	1004	112	128	102	114	149	156	111	132
zisk neoprávněných výhod a podpora podsvětí	65	63 ^D	59 ^D	66	76 ^{ABGH}	70 ^G	69 ^G	57 ^{DEF}	59 ^D
ohrožení sebe, kariéry, rukojmím zločinců	30	33 ^D	34 ^D	30	19 ^{ABH}	28	28	31	38 ^D
neví, bez odpovědi	5	4 ^G	6	4 ^G	4 ^G	2 ^G	3 ^G	13 ^{ACDEFH}	3 ^G
Celkem procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Reprezentativní šetření Agentury **TNS AISA**, pro **IKSP 2008**, N=1004

8. Předpokládané kvantitativní a kvalitativní změny v charakteru organizovaného zločinu v budoucnosti

Při dlouhodobém sledování vývoje kriminality zaznamenáváme nejen nárůst většiny forem kriminálních činností, ale i změny kvalitativní. Bují zločin, který je organizován na vysoké úrovni a v celosvětovém měřítku, existuje rozsáhlá finanční kriminalita, terorismus se stává globálním jevem, ve stále větší míře se objevuje kriminalita počítačová. Značná část kriminálních aktivit se profesionalizuje, intelektualizuje a internacionalizuje. Zákonitosti, které dříve platily o pachatelích, obětech a aktivitách, již zdaleka neplatí v plném rozsahu. Vznikají nové kvality a velice rychle se mění. Instrukce, které by měly zločinu bezprostředně čelit, reagují se zpožděním.

K tomu, aby se mohly koncepční záměry i jednotlivé případy řešit s předstihem, by mohlo přispět i vědecké předvídání. Seriózní prognostický výzkum musí mít široký záběr. Není možné zpracovat samostatně prognózu nějaké oblasti, například kriminality, a nevzít přitom v úvahu celý společenský systém: politiku, ekonomiku, justici, státní správu, samosprávu, obyvatelstvo a jeho sociální strukturu, kulturu. Stejně tak není možné prognózovat vývoj nějakého omezeného území, třeba okresu nebo kraje, aniž bychom přihlíželi k celku. Nelze předvídat ani vývoj v České republice bez přihlídnutí k vývoji v Evropě a ve světě. Budoucnost nelze rovněž předvídat bez důkladné znalosti minulého vývoje. Chceme-li zkoumat budoucnost s horizontem například na deset let, měli bychom mít data o minulých dvaceti letech. Prognózu můžeme rovněž odvodit z poznatých zákonitostí. Platí-li například, že organizovaný zločin usiluje o dosažení maximálního zisku s minimem rizika, můžeme předvídat, že zvýší-li se jeho zisky nebo sníží-li se - v důsledku nedůslednosti aktérů, kteří proti němu mají bojovat - riziko, pak organizovaný zločin bude mít u nás lepší podmínky než třeba v okolních zemích a bude se na našem území tedy rozšiřovat. Prognóza by měla být analýzou možných budoucností. Prognostik by měl říci, že za určitých okolností může dojít k tomu a k tomu, jiné okolnosti mohou mít jiné důsledky.

Po roce 1990 se začaly v České republice z podnětu sekretariátu Rady vlády ČR pro sociální a ekonomickou strategii připravovat odborné studie shrnující vývojové trendy v různých oblastech života společnosti. Na tuto aktivitu pak navázalo Centrum pro sociálně ekonomické strategie při Univerzitě Karlově. To připravilo ve 2. polovině roku 2000 Vize rozvoje ČR do roku 2015.⁴⁷ V roce 2001 pak práce rozsáhlého týmu CESES pokračovaly a na základě expertíz byla v roce 2002 připravena publikace *„Průvodce krajinou priorit pro*

⁴⁷ Vize rozvoje České republiky do roku 2015. CESES, FSV UK 2001, 245 str.

Českou republiku“. Ve všech těchto studiích je obsažena i oblast kriminality zařazená do kontextu problematiky vnější a vnitřní bezpečnosti. Institut pro kriminologii a sociální prevenci se v roce 1999 připojil ke zpracování prognóz evropského regionu, které koordinovala APZ v Bratislavě. Na základě tohoto zadání byla v letech 2000-2001 zpracována prognóza vybraných druhů kriminality podle požadavků koordinátora.⁴⁸ V letech 2003-2008 jsme chtěli detailněji popsat varianty vycházející z různých způsobů řešení problémů a k některým variantám připojit i pravděpodobné scénáře.

Scénáře již neměly charakter souhrnné prognózy, ale zaměřily se na řešení vybraných problémů. Jestliže v daném oboru existuje souhrnná prognóza, lze postupně zpracovávat i některé dílčí kroky a ty pak do širšího kontextu zařazovat. Pokus o prognózu pak může, a měl by být, součástí každého výzkumu. Podobný dílčí charakter měly i úvahy expertů o budoucím vývoji organizovaného zločinu, které jsme realizovali v letech 1993, 2000 a 2010. Samy o sobě nemohou být prezentovány jako souhrnná prognóza, jde o vyjádření názoru, který můžeme pro zajímavost prezentovat, můžeme ho využít jako podklad, ale nikdy bychom ho neměli vydávat za jednoznačnou předpověď. Ostatně předpověď musí být vždy variantní: měla by ukázat škálu možností, které by mohly nastat.

Z kvantitativního hlediska očekávala v roce 1994 (N=17), k horizontu do roku 2000 1/3 expertů prudký vzestup organizovaného zločinu na území České republiky, 2/3 očekávaly mírný vzestup. Všichni tudíž předpokládali vzestup. V roce 2000 se již hypotéza drastického vzestupu zmírnila. V horizontu do roku 2005 očekávalo 70 % vzestup a 30 % stabilitu.

Pokud se týká kvalitativního charakteru organizovaného zločinu na území České republiky v horizontu do roku 2015, byla v roce 2006 třetina expertů toho názoru, že k žádným výrazným změnám nedojde, dvě třetiny očekávají⁴⁹ následující změny. (*Doslovné citace jsou psány kurzívou.*)

V roce 2006 jsme experty požádali, aby zdůvodnili, **proč očekávají vzestup či stabilitu.**

Ti, kdo se domnívali, že organizovaný zločin u nás **poroste**, uváděli nejčastěji důvody související se společensko-ekonomickými okolnostmi. Sem patřily zejména ty, které se týkaly očekávaného vstupu České republiky do EU. Experti očekávali, že otevření hranic, které probíhalo již po roce 1990 a umožňovalo růst organizovaného zločinu a rostoucí počty cizinců v ČR, se v souvislosti se vstupem do EU ještě zvýší, a že Česká republika bude zločineckými skupinami využívána jako jeden z nejslabších článků EU. V rámci společenských okolností bylo uváděno i to, že stále nejsou stabilizovány společenské struktury, že není dosud stabilita ve společensko-ekonomických vztazích. Experti konstatovali, že v porovnání se zeměmi EU je nízká životní úroveň, ekonomická situace je složitá a ekonomika je ve srovnání se zeměmi EU slabá. Na to, aby opatření proti organizovanému zločinu mohla být účinná, je v ČR příliš rozbujelá korupce.

⁴⁸ Cejp, M. a kol.: Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality. Praha: IKSP 2001.

⁴⁹ Odhady z roku 2006 jsou shrnuty podle Exp. XIV, 2007.

Na druhém místě byly v roce 2006 jmenovány **nedostatky v právním systému**. Experti se domnívali, že stávající legislativa je nedostatečná. Navrhovali, aby byly pro pachatele organizovaného zločinu stanoveny vyšší tresty.

Na třetím místě byly uvedeny **nedostatky v práci policie a soudů**. Bylo konstatováno, že Policie má nejen nedostatečné pravomoci, má i nedostatečné finanční a personální prostředky. Kromě toho jí chybí i kvalita, která by se projevila ve schopnosti účinně bojovat proti organizovanému zločinu. Policie tak za organizovaným zločinem zaostává. Tato skutečnost se podle expertů projevuje i u soudů, kde je navíc limitujícím faktorem podplácení.

Důvodem k nárůstu organizovaného zločinu byla i **vnitřní charakteristika organizovaných skupin a jejich aktivit**. Experti konstatovali, že skupiny se díky mezinárodnímu propojení stále více zdokonalují. Přicházejí zahraniční poradci, roste organizovanost. Na území ČR vstupují zločinecké syndikáty a stále více se zde „zabydlují“.

Jako významný faktor bylo uvedeno i to, že roste **napojení na instituce státní správy**. Zejména zahraniční skupiny mají vytvořené zázemí a propojení na potřebná místa. To jim umožňuje získávat důležité informace a záruky beztrestnosti. Skupiny již získaly dostatečné finanční prostředky, které jim „otevřejí dveře“.

V podstatě stejné důvody uvedli v roce 2006 i ti, kdo se domnívali, že organizovaný zločin na území ČR již **kvantitativně neporoste** a že skupiny jsou stabilizovány. Podle nich stabilita vycházela z toho, že podmínky pro jejich fungování byly v 90. letech natolik příznivé, že se zde skupiny celkem bez problému rozvinuly a v dalším období se již situace nebude výrazně měnit. V tomto směru hraje zřejmě rozhodující úlohu charakter skupin. Experti konstatovali, že ty nejsilnější jsou dostatečně etablovány, oblasti činností jsou rozdělené a skupiny se budou bránit pronikání konkurence. Budou zdokonalovat organizační strukturu, formy a metody činnosti. Pokud se týká možností společnosti byli experti, kteří očekávali stabilitu, toho názoru, že právní úpravy zvýší možnost odhalení i postihu organizovaného zločinu, že se zvýší funkčnost státní správy, že poroste počet stíhaných a odsouzených jednotlivců. V důsledku zvyšující se úrovně skupin však budou rozbité či ochromené skupiny nahrazeny jinými zločineckými skupinami stejné či jiné národnosti a výsledným efektem zřejmě nebude pokles organizovaného zločinu.

V roce **2010** se experti vyjádřili k očekávanému trendu **k horizontu roku 2015**. V průběhu dalších pěti let očekávalo **70 %** vzestup, **27 %** stabilitu a pokles čekal jeden (3 %). Odhad byl (až na toho jednoho experta) téměř stejný jako byl v roce 2000 k horizontu 2005. Dost podobné byly i **důvody vzestupu**, i když přece jen některé vnější okolnosti (například vstup do EU) situaci podstatně změnily.⁵⁰ Stejně jako v roce 2000, hrály i v roce 2010, kdy experti odhadovali, jaké okolnosti by mohly mít vliv na vzestup v roce

⁵⁰ Odhady z roku 2010 uvádíme podle Exp. XVII, 2010.

2015, významnou roli vnější společenské okolnosti. Obecně byl očekávaný růst organizovaného zločinu spojován s „celkovým úpadkem západní společnosti“, „s nárůstem extremismu“, celkovou špatnou ekonomickou a sociální situací ve světě, ekonomickou krizí, nárůstem nezaměstnanosti, přistěhovalectvím, „s otevřením hranic v rámci EU, s nímž souvisí volný pohyb zboží a osob“, s rozšiřováním EU, zejména „se vstupem (přibíráním) nových členů do EU, například Turecka, neboť tím by se otevírala přímá cesta přes Balkán“ (hovoří se o situaci v roce 2015). Zmíněn byl i negativní vliv „rozšíření Schengenu“. V souvislosti s těmito okolnostmi byla zároveň zmiňována „špatná výkonnost administrativy EU“⁵¹

Světová a evropská ekonomická situace (krize) se odrazí v nejbližších pěti letech i v České republice, takže lze očekávat, že na vzestup organizovaného zločinu může mít vliv. Experti hojně upozorňovali na negativní vliv špatné ekonomické a sociální situace v České republice v nejbližších letech, růst nezaměstnanosti, nárůst nelegální migrace. Bylo uvedeno, že ohrožujícím faktorem může být i „zavedení EURA do České republiky“. Jako ohrožující může naopak být i vyšší životní úroveň některých vrstev. Může docházet „k nárůstu poptávky u běžné populace v rámci šedé ekonomiky“. Bylo uvedeno, že i „zvyšování spotřebních a jiných daní zvyšuje enormně zisky“, a že nepříznivě bude působit „snaha bank o poskytování úvěrů a nedostatečné ověřování podkladů od žadatelů.“⁵² (I když toto by snad po špatných zkušenostech z 90. let již mělo být zcela eliminováno Mc.)

K faktorům, které mohou v příštích letech nepříznivě působit patří i „špatná výkonnost státní správy“, „byrokratizace“, „rozšiřování korupce a klientelismu do státní správy, justice“. „Následkem finanční krize může být i neřešení financování bezpečnostních sborů.“ „Masový odchod policistů způsobil přetržení kontinuity v předávání zkušeností mezi generacemi“. Další odchody by již znamenaly výraznou krizi. „Pokud policie nebude organizovanému zločinu konkurovat a bude za zločinem zaostávat, zločinci to zjistí a následně dojde k růstu“. Problémem bude nadále „relativně nízký postih pachatelů, odhalení převážně bílých koňů a prostředníků, ale jen málokdy hlav skupin“.⁵³

Poslední kategorie faktorů, které by mohly mít vliv na rozšiřování organizovaného zločinu na území České republiky v příštích pěti letech, souvisí s charakterem organizovaných zločineckých skupin a jejich vnitřním uspořádáním. U organizovaného zločinu lze očekávat další rozpínavost. „Již zabydlené struktury organizovaného zločinu se zdokonalují“. „Externisté působící v rámci zločineckých struktur budou stále více pronikat do zájmových organizací.“ „U organizovaného zločinu roste techničnost, znalost, odbornost, technické a finanční zázemí, konspirativnost“. „Zločin využívá nové technologie i díky tomu, že má k nim stále jednodušší přístupy.“ Jako příklad lze uvést „dostupnost informací o nemovitostech (katastrální údaje na internetu) o firmách i fyzických osobách“. „Neustále se zvyšuje podíl mezinárodního prvku.“

⁵¹ Exp. XVII, 2010.

⁵² Exp. XVII, 2010

⁵³ Exp. XVII, 2010

U těch, kdo očekávají v horizontu do roku 2015 stabilitu, hrají rovněž značnou roli mezinárodní okolnosti. Dá se říci, že zejména tlaky mezinárodních společenství. Vzhledem k tomu, že „v oblasti organizovaného zločinu patří Česká republika k nejvíce zasaženým zemím Evropské unie, s největší korupcí“, přinese „odpor ostatních, většinou méně zasažených zemí, větší represe ze strany policie, prostor pro páchání trestné činnosti se zúží i v důsledku dalších, byť opožděných novelizací“. Stejně tak ve vnitřním uspořádání lze stabilitu očekávat proto, že díky „zlepšení informačních systémů dojde k rychlejšímu předávání informací mezi justičními orgány i ke zlepšení policejní spolupráce“. Stabilita je tak víceméně nahlížena jako úspěch. Stabilitu lze však rovněž chápat i negativně. „Vůle politiků měnit v určitém směru zákony není (...) a proto se (...) situace ani nezhoršuje ani nezlepšuje.“⁵⁴

Druhá skupina faktorů, které by měly v příštích letech působit stabilizačně, souvisí s charakterem a vnitřním uspořádáním zločineckých skupin. „Jednotlivé sféry organizovaného zločinu jsou již plně obsazeny rozvinutými zločineckými skupinami. Došlo k jisté stabilizaci, jak z hlediska teritoriálního, tak z hlediska rozlišení činností.“ Aktivita se soustřeďuje na „praní špinavých peněz, korupci, neustálý boj o vliv“. „Organizovaný zločin se zdokonaluje a tím se stává latentním.“⁵⁵

Důvody možného poklesu organizovaného zločinu na území České republiky do roku 2015 uvedl jak již bylo řečeno, jeden ze třiceti dotázaných expertů (mimořádně s dlouholetou praxí v oboru). Patří k nim „spolupráce policie v rámci EU, lepší technické možnosti Policie ČR a úbytek cílů majících peníze“.⁵⁶

⁵⁴ Exp. XVII, 2010

⁵⁵ Exp. XVII, 2010

⁵⁶ Exp. XVII, 2010

8.1. Předpokládané kvalitativní změny v charakteru organizovaného zločinu v budoucnosti

V roce 2006 jsme se expertů zeptali, jaké změny očekávají – pokud se týká charakteru organizovaného zločinu na území České republiky – v horizontu do roku 2010 a 2015. V roce 2010 jsme se expertů opakovaně zeptali, jaké změny očekávají v horizontu do roku 2015. Podobně jako v roce 2007, kdy 10 z 33 expertů bylo toho názoru, že ani do roku 2010, ani do roku 2015 nedojde k žádným výrazným změnám, se i v roce 2010 vyslovilo 8 expertů z 30 v tomto smyslu. Téměř dvě třetiny očekávaly⁵⁷ následující změny. (*Doslovné citace jsou psány kurzívou.*)

Předpokládá se, že akční rádius organizovaných skupin se rozšíří i na další trestné činnosti. Organizované zločinecké skupiny využijí stále se zlepšující technické vybavení, zejména výpočetní technikou. V daleko větší míře než dosud budou využívat informační technologie. Zejména dojde k výrazně vyššímu nárůstu počítačové kriminality, a trestné činnosti páchané pomocí výpočetní techniky. „*S rostoucím vývojem technologií a prorůstáním organizovaného zločinu do státní správy a dalších institucí, má organizovaný zločin stále dokonalejší prostředky k páchání trestné činnosti.*“⁵⁸ Vyšší míra soustředění na sféru IT a internetu může postupně vést i k ohrožování informačních systémů a komunikačních technologií. K dalšímu růstu dojde v oblasti zneužívání platebních karet, padělání dokladů, Někteří experti očekávají i nárůst brutality.⁵⁹

Vzroste trestná činnost v ekonomické sféře, která přináší vysoké výnosy a zisky. Organizovaný zločin bude více investovat do legální ekonomiky. „*Lze očekávat, že osoby, které v současné době páchají trestnou činností, postoupí v hierarchii a budou z nich tzv. úctyhodní podnikatelé, investoři apod.*“⁶⁰ Dají se očekávat rozsáhlé bankovní podvodné transakce, tunelování dotací ze státního rozpočtu a prostředků Evropské unie. Lze předpokládat spekulace organizovaného zločinu při přístupu České republiky na měnu euro. V souvislosti se zvýšenou migrací a pácháním přeshraniční kriminality; nastane zdokonalení padělků měn a dokladů. Vzroste i počet bankovních loupeží. Dají se očekávat sofistikované podvody v oblasti daňové kriminality, řetězce firem provozujících obchody s bezcenným zbožím, na jehož konci je fiktivní vývoz a navýšení ceny s přídatkem vratky DPH; podvody s neodváděním spotřební daně u pohonných hmot, lihu a cigaret. Očekává se i „*nárůst podvodů s nemovitostmi, což je pro organizovaný zločin výhodné, snadno proveditelné a je zde i malé riziko odhalení. Pokud nedojde k právní úpravě, která by ztížila získávání informací z katastru nemovitostí a dat o firmách i osobách, lze očekávat nárůst této činnosti a zejména způsobených škod.*“ Vývoj lze celkově charakterizovat jako „*odklon od pouliční kriminality ke kriminalitě bílých límečků, která následně bude generovat i násilnou kriminalitu.*“⁶¹ Tím se definitivně kriminalita, která byla spíše ekonomická, zařadí – pokud bude splňovat i ostatní znaky - do sféry organizovaného zločinu.

⁵⁷ Podle Exp. XIV, 2007 a Exp. XVII 2010

⁵⁸ Exp. XVII, 2009

⁵⁹ Exp. XIV, 2007

⁶⁰ Exp. XIV, 2007

⁶¹ Exp. XVII, 2010

Dojde ke zdokonalování a větší organizovanosti všech struktur, zvýší se profesionalita osob a využití techniky. Budou používány stále sofistikovanější a rafinovanější metody. Zlepší se organizace a rozdělení úkolů. Samozřejmě bude využívání internetové komunikace, všeobecně selepší komunikační prostředky. „*Poroste latence*“. „*Činnost organizovaného zločinu se stále více skrývá za legální činnost a je těžké ji odhalovat.*“ Budou získáváni kvalifikovaní odborníci ke spolupráci. Existuje nebezpečí, že „*bude využíváno právní poradenství (advokáti)*“.⁶²

„*Charakteristickým rysem bude další nárůst bohatství, moci a vlivu organizovaných zločineckých skupin, snaha etablovat se v legitimním podnikání.*“ Zvýší se výnosy a zisky, spolu s tím se zvýší finanční zajištění organizovaných zločineckých skupin. Špinavé peníze budou lépe využívány a zhodnoceny. Objeví se nové formy legalizace výnosů z trestné činnosti, takže „*vysledovat převody peněz, pocházejících ze zločinu, bude prakticky nemožné*“. Objeví se i „*investování prostředků z kriminality do legální sféry ekonomiky, cenných papírů, zdravotnictví*“. „*V souvislosti s růstem bohatství se bude zvyšovat konspirativnost, zabezpečení, akčnost a výslednost zločineckých skupin.*“⁶³

„*Tendencí bude pokračující internacionalizace. V mezinárodním kontextu lze očekávat větší a méně dohledatelný pohyb zboží, kapitálu a osob; příliv osob z Číny a Afriky, rozšíření asijských komunit a jejich pronikání do ekonomiky, dramatický nárůst organizované trestné činnosti občanů Rumunska a Bulharska. Zvýší se napětí mezi skupinami pocházejícími z Asie.*“ Dojde k „*aklimatizaci cizích zločineckých struktur a poroste obsazení domácí sféry těmito skupinami*“. „*Přitom hlavní pachatelé organizované trestné činnosti se nebudou nacházet na území České republiky – trestnou činnost budou řídit, z dálky, z oblasti mimo Českou republiku*“.⁶⁴

Očekává se, že dojde k většímu „*propojení*“, „*prorůstání*“, „*provázanosti*“ organizovaného zločinu a státní správy, někdy i samosprávy i k ovlivnění „*legislativy a exekutivy*“, „*vše ve spojení s korumpováním pracovníků příslušných státních úřadů (finanční ředitelství, celníci, policie)*“. „*Působnost organizovaného zločinu se rozšíří i ve sféře komunální politiky, a to zejména v oblasti přidělování větších veřejných zakázek, bude docházet ke zmanipulování těchto veřejných zakázek zejména formou korupčního jednání a klientelismu.*“ „*Projeví se i snaha ovlivňovat a sponzorovat politické strany; vliv na chod soudů, státních zastupitelství, policie; na obsazování funkcí ve státní správě, zneužívání protekce, korupce. Zájmům organizovaných zločineckých skupin bude též snaha utlumit činnost specializovaných složek policie.*“⁶⁵

Někteří experti neočekávají růst, ale spíše stabilitu. Po zvýšení podílu organizovaného zločinu na území ČR dojde k jeho stagnaci. Jednak je možný přesun

⁶² Exp. XVII,2010

⁶³ Exp. XVII, 2010

⁶⁴ Exp. XVII, 2010

⁶⁵ Exp. XIV,2007

zločineckých aktivit do rozvinutějších zemí Evropské unie a dalším důvodem stagnace růstu vlivu organizovaného zločinu by mohla být generační výměna ve společnosti: Lidé, vyšším stupněm vzdělání, ať občané či představitelé státní správy, budou schopni proti organizovanému zločinu účinněji postupovat. „Uvedené negativní jevy a vliv organizovaného zločinu na společenské dění i ekonomiku vyvolá odpor ve společnosti a narazí na odpor v zahraničí. Začne se potlačovat korupce, protekce, represivní složky států začnou v souladu se svým posláním plnit svoji nezávislou úlohu ve státě, z vedoucích funkcích státních organizací budou vytlačováni zjištění lidé, podvodníci, zkorumpovaní jedinci dosazení za pomoci protekce - generace vychovaná v prostředí tzv. divoké privatizace.“⁶⁶

⁶⁶ Exp. XIV, 2007

8.2. Odhady expertů týkající se předpovědi míry výskytu nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu

V rámci kvantitativních odhadů, při kterých se expert vyjadřuje o pořadí, míře, stupni, poměru něčeho k něčemu jsme se pokusili i o předpověď možného budoucího vývoje. V roce 1993 jsme se expertů zeptali, které aktivity organizovaného zločinu budou – podle jejich názoru - nejrozšířenější v roce 2000, a v roce 2000 jsme se zeptali, které aktivity budou nejrozšířenější v roce 2005. Konfrontaci obou odhadů uvádíme v tabulkách č. 22 a č. 23, v nichž je vždy na levé straně pořadí aktivit v roce, ve kterém byl činěn odhad, uprostřed je odhad na příslušný rok v budoucnosti a vpravo je pořadí, které bylo posléze skutečně (i tady jde o odhad expertů za příslušný rok) zjištěno v odhadovaném roce.

V roce 2010 jsme expertům opět položili stejnou otázku, které aktivity organizovaných zločineckých skupin budou podle nich patřit k nejrozšířenějším v roce 2015. Uvedeme si opět tabulku, ve které bude na levé straně pořadí nejfrekventovanějších aktivit za rok 2009, uprostřed bude odhad pro rok 2015 a vpravo bude možné doplnit skutečnost platnou pro tento rok, která by eventuálně mohla být zjištěna v roce 2016. *(Pokud se bude ve výzkumu tímto způsobem pokračovat.)*

Tabulka 22

Porovnání odhadu budoucího pořadí nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu s odhadem skutečného (taktéž odhadovaného) pořadí

Skutečnost 1993	Odhad Z roku 1993 ⇒ na rok 2000	Skutečnost 2000
Krádeže automobilů	Obchodování s drogami	Obchodování s drogami
Krádeže uměleckých předmětů	Krádeže automobilů	Krádeže automobilů
Prostituce	Prostituce	Nelegální migrace
Celní podvody	Vydírání	Prostituce
Vloupání	Nelegální migrace	Korupce
Pronikání do státních struktur	Počítačová kriminalita	Překupnictví
Nelegální migrace	Vraždy	Praní peněz
Korupce	Daňové podvody	Video/CD
Překupnictví	Praní peněz	Vraždy
Hazardní hry	Finanční podvody	Kamiony
Praní peněz		Vloupání
Vydírání		Vymáhání dluhů
Obchodování s drogami		Daňové podvody

Tabulka 23

Porovnání odhadu budoucího pořadí nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu s odhadem skutečného (taktéž odhadovaného) pořadí

Skutečnost 2000	Odhad z roku 2000 ⇒ na rok 2005	Skutečnost 2005
Obchodování s drogami	Obchodování s drogami	Krádeže automobilů
Krádeže automobilů	Vraždy	Korupce
Nelegální migrace	Nelegální migrace	Obchodování s drogami
Prostituce	Prostituce	Daňové podvody
Korupce	Praní peněz	Celní podvody
Překupnictví	Počítačová kriminalita	Prostituce
Praní peněz	Krádeže automobilů	Vymáhání dluhů
Video/CD	Obchodování se zbraněmi	Video/CD
Vraždy	Korupce	Pašování alkoholu/cigaret
Kamiony	Vymáhání dluhů	Nelegální migrace
Krádeže uměleckých předm.	Vydírání	Praní peněz
Vloupání	Bankovní loupeže	Vydírání
Vymáhání dluhů	Bankovní podvody	Překupnictví
Daňové úniky		Vloupání
Bankovní loupeže		Zakládání fiktivních firem
Padělání		Pašování odpadů
Bankovní podvody		Bankovní podvody
Vydírání		Vylákání peněz se slibem
Celní podvody		Vraždy
Zakládání fiktivních firem		

Tabulka 24

Porovnání odhadu budoucího pořadí nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu s odhadem skutečného (taktéž odhadovaného) pořadí

Skutečnost 2009	Odhad z roku 2010 ⇒ na rok 2015	Skutečnost 2015
krádeže aut	Korupce	<i>(Bude případně</i>
praní špinavých peněz	Drogy	<i>zjištěna</i>
Korupce	Obchodování s lidmi	<i>v roce 2016)</i>
výroba, pašování a distribuce drog	Počítačová kriminalita	
daňové, úvěrové, pojišť., směnečné podvody	Praní peněz	
bankovní podvody	Krádeže automobilů	
zakládání podvodných a fiktivních firem	Daňové podvody	
podvody s platebními kartami	Krádeže	
organizování nelegální migrace	Podvody s platebními kartami	
padělání dokumentů	Podvody (nespecifikované)	
zneužití počítače k trestné činnosti	Vydírání/výpalné	
organizování prostituce a obchod se ženami	Ekonomická kriminalita	
výroba a pašování alkoholu nebo cigaret	Obchodování se zbraněmi	
krádeže vloupáním	Prostituce	
celní podvody	Loupeže	
padělání šeků, peněz, mincí	Padělání	
padělání CD a podobných nosičů	Finanční kriminalita	
krádeže uměleckých předmětů	Vraždy	
hazardní hry	Zneužívání prostředků EU	
Vymáhání dluhů na objednávku	Nelegální migrace	
bankovní loupeže	Celní podvody	
překupnictví odcizených předmětů	Podvody s nemovitostmi	
obchodování s lidmi za účelem nucených prací	Hazardní hry	
vydírání a výpalné	Úvěrové podvody	
vylákání peněz se slibem jejich zhodnocení	Bankovní podvody	
zneužití prostředků Evropské unie	Krádeže umění	
vraždy	Únosy	
krimi proti inform. a komunik. Technologiím	Podvodné firmy	
mezinár. obchod se zbraněmi a výbušninami	Nezákonné vymáhání dluhů	
nelegální dovoz a vývoz nebezpečných odpadů	Pašování alkoholu a cigaret	
obchodování s lidskými orgány	Pašování CD	

Již rok 2009 přinesl některé změny v tradiční skladbě rozšířených činností organizovaného zločinu, oproti 90. létům a téměř celému dalšímu desetiletí. Větší význam získaly aktivity ekonomického charakteru, jako praní špinavých peněz, korupce, daňové, úvěrové, pojišťovací, směnečné podvody, bankovní podvody, zakládání podvodných a fiktivních firem, podvody s platebními kartami. Začalo růst zneužívání počítače k trestné činnosti, objevilo se i zneužívání prostředků Evropské unie. Poněkud ustoupilo organizování prostituce, nelegální migrace a pokračoval ústup krádeží uměleckých předmětů. Výhled do roku 2015 je zajímavý zejména z toho hlediska, co by mělo být za pět let významné a co by naopak mělo pomalu ztrácet (i když předvídali, že se nebudou krást auta.)

Závěrečné shrnutí

Organizovaný zločin, představující jedno z největších bezpečnostních rizik současného světa a od začátku devadesátých let 20. století působící i na území České republiky, začal být v České republice systematicky zkoumán od roku 1993. Kromě Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, probíhal výzkum – zaměřený hlavně na organizovaný zločin v zahraničí - i v Ústavu mezinárodních vztahů a po roce 2000 v Mezinárodním politologickém ústavu Masarykovy univerzity v Brně. Poznatky týkající se vyšetřovaných případů byly shromažďovány na Policejní akademii ČR.

V Institutu pro kriminologii a sociální prevenci jsme se při výzkumu organizovaného zločinu zaměřili na relativně dosti široký záběr: od teoretických vymezení a specifických metodologických postupů, po vytvoření pravděpodobných modelů struktur zločineckých skupin a rozbor jejich nelegálních i podpůrných aktivit. Pravidelně posuzujeme účinnost specifických právních prostředků, které byly za účelem boje proti organizovanému zločinu ustaveny a aplikovány. Koncem 90. let jsme analyzovali problematiku organizovaného zločinu v širších společenských souvislostech. V životě společnosti jsme hledali kriminogenní faktory, které by mohly organizovanému zločinu umožňovat realizaci jeho aktivit a získávání spolupracovníků nebo klientů pro nelegální zboží a služby. V rámci pokusu o prognózu vybraných druhů kriminality jsme stanovili problémové i rozvojové skutečnosti, které mohou v oblasti boje proti organizovanému zločinu v příštích letech působit. V období let 2004 - 2007 jsme organizovaný zločin zkoumali spolu s ekonomickou kriminalitou, korupcí a terorismem jako závažné formy trestné činnosti. Zaměřili jsme se hlavně na ohrožení, která organizovaný zločin společnosti působí a na opatření, která může společnost proti organizovanému zločinu využít. Současně byly - v rámci pravděpodobných scénářů vývoje kriminality - vypracovány i scénáře, týkající se organizovaného zločinu. Scénáře vycházely z analýzy problémů a hypoteticky modelovaly situace, které by mohly nastat, kdyby se problémy úspěšně řešily, respektive, kdyby zůstaly neřešeny.

Dílní úkol „Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky“ – řešený v letech 2008-2010 byl součástí hlavního úkolu „Výzkum a analýza závažných forem trestné činnosti“. Jeho cílem bylo zrekapitulovat dosavadní trendy vývoje od začátku 90. let týkající se charakteru organizovaných zločineckých skupin a výskytu nelegálních forem činností, vytipovat hlavní kvantitativní i kvalitativní změny, naznačit možný budoucí vývoj ve sledovaných ukazatelích.

Pokud se týká aplikace výzkumných metod a technik, je výzkum organizovaného zločinu limitován tím, že v podstatě nelze použít metody a techniky při nichž by docházelo k přímému kontaktu výzkumného pracovníka se zkoumaným prostředím. Pokusili jsme se využít poznatky z odborných publikací a pramenů, analyzovali jsme

oficiální dokumenty mezinárodních společenství – zejména OSN, RE, EU - a dokumenty vlády ČR, případně jednotlivých resortů. Značné omezení spočívá v tom, že v případě organizovaného zločinu nepatří statistické údaje k významným zdrojům poznání. Pouhé desítky uzavřených konkrétních případů zachycují jen nepatrnou část organizovaného zločinu, která byla odhalena. Značná část našich znalostí o organizovaném zločinu vychází proto z expertních odhadů, v nichž jsou dotazováni zkušení pracovníci speciálních útvarů Policie České republiky zaměřených na boj proti organizovanému zločinu. Jsme si vědomi, že výsledky expertních šetření nemůžeme prezentovat jako obraz skutečného stavu, ale pouze jako názor přesně definované skupiny odborníků na tento stav. Získané poznatky jsme doplnili ze dvou omnibusových šetření výzkumu veřejného mínění, realizovaných v letech 2008 a 2010.

Z hlediska dlouhodobějšího trendu je třeba připomenout, že před rokem 1989 se organizovaný zločin na území bývalého Československa ve významnějším rozsahu a rozvinutější podobě nevyskytoval. Po roce 1990 nastal volný pohyb zboží, investic a kapitálu, změnily se podmínky pro cestování. Došlo k reformě bankovních a finančních institucí, ekonomická transformace byla spojena s rozsáhlými majetkovými přesuny. Spolu s tím se zvýšil pohyb, který se týkal i nelegálního zboží, kapitálu, služeb a osob. V případě České republiky zvyšovala možnost zneužití otevřených hranic i pro zločin výhodná geografická poloha. Česká republika se stala významnou tranzitní zemí. Zvýšil se počet osob nelegálně se pohybujících na území ČR, usadily se zde různé mezinárodní skupiny. Kromě zahraničních skupin se hned po roce 1990 začali do oblasti organizovaného zločinu zapojovat i občané České republiky.

K základním kvantitativním údajům, vypovídajícím o struktuře zločineckých skupin působících na území České republiky, patří data o počtech skupin a jejich členů, o počtech stíhaných, obžalovaných a odsouzených za účast na zločinném spolčení, o tom, kdo a proč se do trestné činnosti nebo její podpory zapojuje, o stupni rozvinutosti, o míře účasti stálých členů a externistů, o účasti žen, případně i osob mladších 15. let. Vzhledem k nadnárodnímu charakteru organizovaného zločinu patří k nejdůležitější části tohoto pojednání míra a skladba účasti cizinců. V kvantitativní podobě lze vyjádřit i expertní odhady o tom, které činnosti organizovaných skupin byly v jednotlivých letech na území České republiky nejrozšířenější, které se pohybovaly na střední úrovni, které byly zárodečné, které se nově objevily i ty, které postupně ztratily na významu. Podobně byly sledovány i aktivity jednotlivých národnostních skupin.

Podle kvalifikovaných odhadů působí na území České republiky asi 75 skupin, které mají celkem asi **2000 členů**. Z hlediska **stupně organizovanosti** byla podle názoru expertů v letech 1995 - 1999 asi jedna třetina plně rozvinutých skupin. Po 2000 se pohyboval kolem 40 %, od roku 2003 již bylo plně rozvinutých skupin kolem poloviny, v roce 2007 jsme zaznamenali více než polovinu plně rozvinutých skupin a v roce 2009 byl odhad podílu skupin s plně rozvinutou strukturou nadpoloviční. Podle odhadů expertů tvořili v období od roku 1993 do roku 2008 **externisté** více než polovinu ze všech členů zločineckých skupin. V roce 2009 už byl zaznamenán o něco nižší podíl. Experti odhadli, že externistů bylo 41% a kmenových členů 59%. Externisté obstarávají pro zločinecké skupiny nejrůznější služby. Buď zajišťují pro materiální zázemí, nebo zabezpečují

základní servis. V poslední době často provádějí fiktivní operace, jsou využíváni v rámci fiktivních firem, jsou fiktivními uživateli předmětů používaných k trestné činnosti, podepisují faktury, podávají daňová přiznání. Externisté mohou být také využíváni jako osoby nastrčené na provádění nelegálních finančních operací. Častou náplní činnosti externistů je vyhledávání a typování objektů a subjektů napadení a vyhledávání spolupracovníků. Externí spolupracovníci čím dál ve větší míře zajišťují kontakty s úřady. Zaměřují se na pracovníky státní správy, samosprávy, soudů, policie i pracovníky institucí a různých firem. Většinou se prostřednictvím korupce a uplácení snaží ovlivnit tyto pracovníky, aby jednali v zájmu zločineckých skupin.

Ve skupinách organizovaného zločinu na území České republiky se vyskytují i ženy. Odhad **podílu žen** se v období 2000-2009 pohyboval mezi 11-16 %. Nejnížší byl právě v roce 2009, zmíněných 11 %. Nejvyšší podíl žen je u obchodování se ženami, kuplířství a obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování. Druhou oblastí, ve které se ženy v rámci organizovaného zločinu uplatňují, je zajišťování organizačního zázemí a managementu zločineckých skupin. Sem patří finanční operace, účetnictví, logistické zabezpečení, zajišťování dopravy, úschova věcí, zbraní, finančních prostředků, překupnictví odcizených předmětů, převod získaných finančních prostředků, legalizace a podvodné přihlašování odcizených vozidel. Ženy využívají kontakty k získávání a poskytování důvěrných informací. Třetí oblastí, v níž se ženy specificky uplatňují, je zajišťování nelegální migrace. Specifickým způsobem se ženy uplatňují i v rámci obchodování s omamnými a psychotropními látkami, ve kterém se nejčastěji vyskytují jako dealerky nebo provádějí nábor kurýrů. Ženy se podílejí na praní peněz, daňových, bankovních, úvěrových, pojišťovacích, celních podvodech, korupci, podvodech s platebními kartami, zakládání fiktivních firem. Často jsou na ně přepisovány majetky.

Z hlediska **národnostního složení** pachatelů organizované zločinecké činnosti mírně převažují zahraniční účastníci nad Čechy. Konkrétně v roce 2009 odhadli experti, že v rámci organizovaných zločineckých skupin působí 55 % zahraničních účastníků a 45 % domácích. Kromě toho můžeme rozlišit, že z hlediska národnostního složení, je kolem poloviny skupin smíšených, téměř kolem 1/3 je ryze mezinárodních a kolem 1/4 ryze českých. Ve smíšených skupinách, pak mírně převažují skupiny vedené cizinci, kde Češi plní pomocné role. Podle **jednotlivých cizích národností** jsou v organizovaném zločinu na území České republiky nejsilněji zastoupeni Ukrajinci a Rusové. Po roce 2000 se do této nejsilnější skupiny dostali Vietnamci a Albánci a od té doby jejich podíl neustále vzrůstá. Od roku 1998 poněkud klesá poměrné zastoupení Číňanů. Střední skupinu tvoří, Rumuni, (jejichž zastoupení stoupá), Bulhaři, (jejichž zastoupení klesá). V roce 2008 se zvýšil podíl Čechů, Nigerijců a Dagestánců. Ve střední skupině jsou ještě Poláci a Chorvaté. Po roce 2000 se začali dosti silně vyskytovat Slováci, ale v roce 2008 je již experti významněji nezaznamenali. V roce 2009 se naopak Slováci dostali do čela střední skupiny mezi Bulhary, Rumuny a Čechy. Ve třetí skupině následují příslušníci více než patnácti národností: Palestinci, Izraelci, Srbové, Moldavané, nově se objevivší Maďaři, Arméni, Arabové, Makedonci, Turci, Mongolové, Gruzínci a nakonec i Italové, Holanďané, Němci, Litevci, v předchozích letech i Lotyšští a Estonci, Iráčané.

Od roku 1993 zjišťujeme každoročně expertní odhad **nejrozšířenějších forem činností** organizovaného zločinu na území České republiky. Mezi nejrozšířenější trvale patří krádeže automobilů, organizování prostituce, od roku 1994 výroba, pašování a distribuce drog. Ke zmíněné trojici se - na přechodnou či trvalejší dobu - občas přibližuje některá z dalších, téměř čtyř desítek činností. Tak v letech 1993-1998 patřily mezi nejrozšířenější činnosti krádeže uměleckých předmětů, v letech 1996 a 1997, 2002 a 2005 daňové, úvěrové, pojistné a směnečné podvody, občas se těsně za nejrozšířenějšími objevila značně kolísající korupce. V letech 1998-2004 se mezi nejrozšířenější činnosti organizovaných zločineckých skupin dostala nelegální migrace. Od roku 2005 její podíl začíná klesat. V roce 2006 se mezi rozšířené činnosti dostalo praní peněz a padělání dokumentů, peněz a mincí, došlo i ke značnému vzestupu počítačové kriminality. Od roku 2005 se významně projevuje i nelegální výroba a pašování alkoholu nebo cigaret. Rok 2009 přinesl další vzestup aktivit spojených s finanční kriminalitou. Aktivity jako legalizace výnosů z trestné činnosti, korupce, daňové, úvěrové, pojišťovací a směnečné podvody, bankovní podvody, zakládání podvodných a fiktivních firem, podvody s platebními kartami se vklínily mezi tradičně nejrozšířenější, jako jsou krádeže motorových vozidel, výroba, pašování a distribuce drog. Mezi dosti rozšířené se dostalo i zneužití počítače k trestné činnosti. Poměrně kleslo až dosud velice rozšířené organizování prostituce, včetně obchodování se ženami, pokračuje pokles krádeží uměleckých předmětů, pomalu klesá i nelegální migrace, prudce kleslo vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“. Na hranici 50 % se dostaly vraždy, to znamená, že jako rozšířené je uváděla méně než polovina expertů. Pod hranicí 50 % byly v roce 2009 kriminalita proti informačním a komunikačním technologiím, mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami. Téměř bezvýznamný byl nelegální vývoz a dovoz nebezpečných odpadů a zanedbatelné bylo obchodování s lidskými orgány.

Některé změny naznačují, jak organizované zločinecké skupiny vyměňují formy, které byly pro ně v určité době zdrojem vysokých zisků za formy, které jsou z tohoto hlediska atraktivnější. Například krádeže uměleckých památek byly – pravděpodobně i v návaznosti na dosti rozvinutou síť před rokem 1989 – v první polovině 90. let spolu s krádežemi aut jednou z nejrozšířenějších činností organizovaného zločinu. Podobně se projevil po roce 2005 pokles u nelegální migrace. Ve spojení s organizovaným zločinem není na území České republiky příliš vysoká ani násilná kriminalita ve vztahu ke společnosti i mezi skupinami. Organizované skupiny zřejmě dosahují vysoké zisky pro ně snadnější cestou, prostřednictvím kontaktů, korupce, jednáním a – kromě vyřizování účtů uvnitř skupin – nemusejí zřejmě k hrubému násilí vůbec sahat. V posledních letech jsme naopak zaznamenali výrazný vzestup u nelegální výroby a pašování alkoholu nebo cigaret a u kriminality spojené s počítačovými systémy.

Kromě sledování pořadí aktivit organizovaného zločinu jako celku jsme od roku 2000 zjišťovali, **jakými aktivitami** se na území České republiky zabývají **jednotlivé národnostní skupiny**.

Vietnamci se zaměřují na výrobu, transport a pašování drog, padělání dokumentů, CD, elektroniky, textilu, kosmetiky, nedovolenou výrobu alkoholu a cigaret, nelegální

migraci, daňové podvody, praní peněz, obchodování s lidmi za účelem nucené práce, celní podvody. Částečně se u nich objevuje také organizování prostituce a kuplířství, násilná trestná činnost, vybírání výpalného, zakládání fiktivních firem, podvody s nemovitostmi. Pro **Ukrajince** je charakteristické vydírání a vybírání výpalného, prostituce, kuplířství a obchodování se ženami, násilná trestná činnost, včetně vražd, loupeže. V poslední době se zabývají i krádežemi aut a obchodováním s lidmi za účelem nucené práce, obchodování se zbraněmi, podvody s nemovitostmi. **Rusové** se, podobně jako Ukrajinci, zaměřují na vydírání a vybírání výpalného, vraždy a ostatní násilnou trestnou činnost, prostituci. Podílejí se na obchodování se zbraněmi a s lidmi. Na rozdíl od Ukrajinců se u nich objevuje i sofistikovanější ekonomická kriminalita: praní peněz, korupce, zakládání fiktivních firem, finanční podvody. Částečně se u nich objevují drogy, vymáhání dluhů, krádeže aut, krádeže, loupežná přepadení, podvodné firmy, podvody s nemovitostmi. **Albánské** skupiny se podílejí zejména na pašování a distribuci drog. Objevuje se u nich i mezinárodní obchod se zbraněmi, násilná trestná činnost, včetně vražd. **Číňané** se dlouhodobě zaměřují na nelegální migraci. V menší míře se u nich objevuje to, co u Vietnamců: daňové podvody, praní peněz, celní podvody, padělání CD/video, padělání ochranné známky, pašování zboží, pašování cigaret. Do určité míry se podílejí i na obchodování s lidmi za účelem nucené práce, pašování drog, vydírání. V roce **2009** jsme u Číňanů zaznamenali drogy.

U **Rumunů** převažují krádeže. Kromě nich se Rumuni podílejí na prostituci, krádežích aut, nelegální migraci, obchodování s lidmi za účelem nucených prací. V roce 2009 jsme u Rumunů zaznamenali vysoký výskyt podvodů s platebními kartami a padělání platebních prostředků. Pro **bulharské** skupiny je typický podíl na prostituci a obchodování se ženami a na krádežích aut. Objevuje se u nich i obchodování s drogami a v poslední době i obchodování s lidmi za účelem nucené práce. V roce 2009 jsme u Bulharů zaznamenali vysoký výskyt: padělání peněz, šeků, dokladů, padělání a krádeží platebních karet. **Slováci** se do roku 2009 vyskytovali v rámci organizovaného zločinu na území České republiky dosti sporadicky. Vzhledem k územní blízkosti se zaměřovali především na nelegální migraci. Dosti silně u nich byla zastoupena násilná kriminalita. Ojedinele se u nich vyskytly: obchod se zbraněmi, krádeže, vydírání, loupeže, drogy, prostituce, majetková trestná činnost, počítačová kriminalita. V roce 2009 se jejich podíl značně zvýšil. Zaznamenali jsme u nich: drogy, finanční podvody, podvody s nemovitostmi, organizování prostituce, krádeže vloupáním, úvěrové podvody, padělání dokladů, majetkovou kriminalitu. U **Čečenců** jsme zaznamenali: vydírání a vybírání výpalného, nájemné vraždy a další násilnou trestnou činnost, obchod se zbraněmi. **Nigerijci** se zaměřovali především na drogy. Objevovale se u nich také nelegální migrace, zakládání fiktivních firem, finanční podvody, počítačová kriminalita i násilná trestná činnost, nově i prostituce. **Dagestánci** se zaměřovali hlavně na vydírání a vybírání poplatků za „ochranu“, násilnou činnost, včetně nájemných vražd. Vyskytla se u nich i nelegální migrace, obchodování s lidmi, obchodování se zbraněmi, nezákonné vymáhání dluhů, prostituce a kuplířství. U **Poláků** se po roce 2000 vyskytovalo hlavně obchodování s drogami. Kromě toho se podíleli na krádežích aut, ale zdaleka ne v takové míře jako v polovině 90. let. Dále se u nich vyskytoval organizovaný obchod s alkoholem, nelegální výroba a pašování cigaret, pašování zboží, padělání dokladů a peněz, celní a daňové podvody. U **Palestinců** se v roce **2009** objevily podvody s nemovitostmi (1), úvěrové podvody (1), padělání dokumentů (1).

U skupin ze **Srbska** jsme po roce 2000 většinou registrovali drogovou kriminalitu. Kromě ní se u nich vyskytovala i násilná kriminalita, včetně vražd, obchodování se zbraněmi, prostituce, vydírání, zakládání fiktivních firem, padělání peněz, ochranných známek, kolků, pašování cigaret, podvody s platebními kartami. **Izraelci** se zatím zaměřovali na hazardní hry a podvody (bankovní, daňové, úvěrové, směnečné), praní peněz, korupci. V roce 2009 jsme u nich zaznamenali podvody s nemovitostmi, úvěrové podvody, padělání dokumentů. U **Moldavanů** jsme zaznamenávali vydírání, krádeže aut, padělání, drogy, prostituci, loupeže i vraždy. U **Arménů** jsme zaznamenávali vydírání a vymáhání dluhů, daňové podvody a násilnou trestnou činnost, obchod se zbraněmi, vraždy, loupeže, nelegální migraci, prostituci, pašování alkoholu/cigaret, obchodování s lidmi za účelem nucených prací, hazardní hry. U **Arabů, Makedonců, Turků, Gruzínců, Holand'anů**, se vyskytovala zejména drogová kriminalita. U **Mongolů** se v roce 2008 vyskytla: nelegální migrace, korupce, obchodování s lidmi za účelem nucených prací, násilná trestná činnost, v roce 2009 nelegální migrace a podvody. U **Němců** byly po roce 2005 zaznamenány krádeže uměleckých předmětů, organizování prostituce, nelegální vývoz nebezpečných odpadů, obchodování se zbraněmi, drogy, obchodování s lidmi. U **Italů** jsme zaznamenávali finanční kriminalitu, praní špinavých peněz, drogy, obchod se zbraněmi, podloudnictví /zlato, kůže/, nelegální obchodování s předměty movitého kulturního dědictví. U **Litevců** jsme zaznamenali: loupeže/krádeže vloupáním, vydírání, vymáhání dluhů, padělání peněz. U **Iráčanů** jsme v roce 2009 zaznamenali nelegální migraci, praní peněz a překupnictví.

Z kvalitativního hlediska je možné změny oproti 90. létům shrnout do tří základních kategorií. První skupina se týká změn ve vnitřním uspořádání. Organizovaný zločin se stabilizoval, rozrostl se a institucionalizoval se. Organizovaná kriminalita je propracovanější, efektivnější, zahrnuje více oblastí. Organizovaný zločin má i dokonalejší technické prostředky, více využívá Internet. Došlo k výraznému nárůstu bohatství u skupin. Jednotlivé skupiny si rozdělily trh s nelegálním zbožím a službami. Organizovaný zločin je mnohem nebezpečnější než v 90. letech, protože ti, kdo jej řídí, jsou už více ukryti v anonymitě a zločin řídí nepřímě. Pachatelé používají stále dokonalejších prostředků k znemožnění jejich odhalení. Druhá skupina se týká změn ve způsobu páčání trestné činnosti. V tomto směru je v aktivitách organizovaných zločineckých skupin méně zjevných násilných projevů, a naopak více hospodářské trestné činnosti, podvodů, více korupce. Akční rádius se rozšiřuje a zahrnuje více oblastí. Nově jsou například uplatňovány nelegální výroba a pašování alkoholu a cigaret, padělání CD nosičů, počítačová kriminalita. Hrozí i nelegální dovoz a vývoz nebezpečných odpadů, obchodování s lidmi za účelem nucené práce, zneužívání prostředků Evropské unie. Třetí změna souvisí s expanzí organizovaného zločinu do společenských struktur. V současnosti již organizovaný zločin disponuje dostatečnými kontakty, je etablován, má zázemí. Více prorůstá do státní správy, vyvíjí větší aktivity v ekonomické sféře. Vytváří si kontakty v policii a jiných bezpečnostních složkách. Zisky z nelegální činnosti se legalizují v legálním podnikání. S tím, že pachatelé této kriminality (mnohdy neodhalené) jsou již na vysokých postech v podnikatelské sféře, mají konexe v politice, samosprávách, médiích apod. souvisí nejen obtížné odhalení této kriminality, ale i to, že organizovaní zločinci mohou díky kontaktům veřejně diskreditovat orgány podílející se na odhalení a usvědčení této kriminality, jejich pachatelů a kontaktů. Organizovaný zločin má vliv na média.

Kromě činností vykonávaných za účelem dosahování maximálního zisku provozují skupiny organizovaného zločinu řadu **činností, které mají zabezpečovací charakter**. Podrobněji jsme se zabývali třemi podpůrnými aktivitami: podplácením a korupcí, využíváním kontaktů a vyhrožováním nebo někdy i uplatněním násilí. Organizovaný zločin používá nemalé prostředky, které nabyt trestnou činností, k tomu, aby se pokoušel pronikat do politiky, ekonomiky, právního systému, státní správy a médií. Chce regulovat způsob jednání těchto institucí, získat důvěrné informace, ovlivňovat tvorbu norem, formulovat veřejné mínění, získat výhodné zakázky v legální ekonomice. V případě potřeby hodlá mařit soudní projednávání, ovlivňovat svědky, obvinít oběti, zorganizovat útěk pachatele.

Na základě **osobních kontaktů** s politiky, představiteli veřejné správy, justice, policie, sdělovacích prostředků, obchodních kruhů získávají představitelé zločineckých skupin informace, případně zastání, vzájemně si poskytují protislužby. Pachatelé organizované trestné činnosti tak získávají pocit jisté nadřazenosti.

K získávání potřebných informací, vytváření sítě kontaktů, k zajištění beztrestnosti používá svět zločinu hlavně **korupci**. Korumpováním kompromituje organizovaný zločin oficiální instituce a snižuje tak autoritu vlády, justice, policie, ministerstev, orgánů místní správy, sdělovacích prostředků. Je-li podnikatelské prostředí destabilizováno korupcí, stávají se nezdaněné peníze pocházející ze zločinu hlavním faktorem pro rozhodování. Organizovaný zločin používá korupci, jako první stupeň nátlaku, jímž může být úředník nebo veřejný činitel vážně ohrožen. Prostřednictvím omnibusového reprezentativního šetření, které proběhlo v roce 2008, jsme zjistili, že pouze třetina lidí přisoudila jednoznačně iniciativu veřejnému činiteli, téměř polovina přiznala oběma stranám stejnou iniciativu a téměř pětina přiřkla aktivitu občanům.

Jedním z doplňujících znaků, jimiž je charakterizován organizovaný zločin, je **použití násilí**. Násilí je často používáno uvnitř zločineckých skupin, kde slouží k udržování kázně a disciplíny. Použití násilí mezi konkurenčními zločineckými skupinami se současné organizované zločinecké skupiny snaží pokud možno buď úplně vyhnout, nebo ho omezit na nejnižší možnou míru. Problémy jsou řešeny prostřednictvím korupce a příslušných kontaktů daleko efektivněji. Někdy může být násilí uplatňováno proti těm, kdo mohou být pro organizované zločinecké skupiny bezprostřední překážkou, zejména proti policejním a justičním orgánům. Proti veřejným činitelům, může být někdy násilí použito zejména tam, kde veřejný činitel korupčním tlakům nebo snahám o navázání důvěrných kontaktů odolává. Hrozba násilím může vytvářet patřičnou atmosféru i při soutěžích o veřejné zakázky. Vůči širší veřejnosti zločinecké skupiny násilí cíleně nepoužívají.

Organizované zločinecké skupiny **ohrožují** celý svět, **škodí** veřejnému i soukromému sektoru, do určité míry mohou bezprostředně ohrožovat i bezpečnost občanů. K eliminaci této hrozby je nutné analyzovat kriminogenní prvky a hledat účinná opatření proti jejich působení. Z hlediska **mezinárodních souvislostí** organizovaný zločin zneužívá zejména rozdíly mezi vyspělými zeměmi a zaostalými chudými regiony

k obchodování s lidmi, s pašovaným zbožím: drogami, alkoholem, cigaretami, elektronikou, oblečením napodobujícím značkové, dále s předměty uměleckého charakteru, zbraněmi, kradenými automobily, nebezpečnými odpady, sexuálními službami. Situace je pro něj výhodná i proto, že v globalizovaném světě jsou hranice mezi zeměmi i světadíly stále propustnější.

Z hlediska **vnitřní bezpečnosti** České republiky se organizovaný zločin snaží ovlivnit exponované osobnosti, které by mu mohli prospět. Pokouší se o ovlivnění strategického rozhodování, potřebuje získávat důležité informace, chce si pokud možno zajistit beztrestnost. Kriminogenním faktorem je často nízká profesionalita pracovníků, chybou je i nejsou-li přesně vymezena pravidla a normy, která by chránila nejen celý systém, ale i každého veřejného činitele, vymezením rámce jeho počínání a odpovědnosti. Rizikovým faktorem je i příliš centralizovaný systém a nedůsledná kontrola. **Ekonomický systém** je poškozován tím, že organizovaný zločin vytváří trh s nelegálními službami a zbožím. Ti, kdo úspěšně „vyprali“ finanční prostředky nabyté nelegální činností, mohou získat konkurenční výhodu v hospodářské soutěži s legálně působícími podniky. Zakládání fiktivních firem často slouží i k daňovým únikům. Propojení ekonomiky s politikou legalizuje podezřelé firmy a podezřelé obchody. Zavádění zločinných praktik do hospodářského systému vede ke vzniku nestabilního a nedůvěryhodného prostředí, které může znehodnotit snahy o legální podnikání nebo odradit zahraniční investory. Do **systému justice** se organizovaný zločin snaží proniknout zejména proto, že má zájem o eliminaci rizika. Pokouší se ovlivňovat již legislativní proces se snahou nastavit zákony tak, aby riziko buď vůbec nevznikalo, nebo bylo minimální. V zájmu snížení rizika se pokouší mařit trestní řízení, ovlivňovat svědky, případně umožnit útek stíhaných nebo odsouzených osob. Organizovaným zločineckým skupinám vyhovuje, že trestní řízení je zdouhavé a příliš komplikované, že v některých případech není rozhodnutí soudu vůbec respektováno. Také zabavování výnosů z trestné činnosti není dost efektivní, právní normy nenapomáhají k eliminaci korupčního prostředí. Nedostatečná ochrana svědka vede k tomu, že zejména organizovaná trestná činnost se obtížně prokazuje. Důvěra ve spravedlnost a možnosti zákona klesá. Organizovaný zločin vnáší disproporce do **sociální struktury**. Bossové zločineckých skupin usilují o to, aby buď sami patřili k elitě, která určuje pravidla, nebo aby měli s touto elitou dobré kontakty. Pachatelé organizované trestné činnosti mají pocit jisté nadřazenosti. Spoléhají na to, že díky svému postavení na společenském žebříčku, podpoře vlivných osob jsou nedotknutelní. Tím, že organizovaný zločin nabízí lidem omamné a psychotropní látky, pašované zboží, cigarety, textil elektroniku, kradené zboží, erotické služby, půjčky a tak podobně, vnáší do jejich života **patologické jevy**. Organizovaný zločin se pokouší zneužít **sdělovací prostředky**. Zločinecké skupiny usilují o to, aby ovlivňovaly veřejné mínění v zájmu něčeho, co je pro ně výhodné. Prostřednictvím médií se snaží skrytě propagovat drogy, prostituci, podporovat postoje zpochybňující poctivé úsilí zákonodárců, státních zástupců, policistů, soudců. Média mohou i nevědomky glorifikovat zlo, zdůrazňovat životní styl, který má ve své podstatě poměrně blízko k neetickým, často i nelegálním praktikám.

Dlouhodobě sledované limitující faktory jsme aktualizovali v expertním šetření, které proběhlo v roce 2010. Z tohoto šetření vyplynulo, že **pro období 2010-2015** bude působit celková nestabilita společnosti, ekonomická destabilizace, rozsáhlá migrace.

Vnitřní problémy České republiky budou do značné míry souviset se světovými. Negativní vliv bude mít zejména ekonomická krize. V případě přijetí Eura lze očekávat enormní nárůst padělaných peněz. Lze očekávat, že do České republiky bude proudit stále větší příval nežádoucích cizinců, kteří páchají trestnou činností. Finanční krize bude mít za následek nedostatek finančních prostředků na práci policie a justice. Lze očekávat pronikání do státní správy, korupci, lobbing, snahu o ovlivňování veřejných zakázek a zdrojů z evropských fondů, ovlivňování legislativních procesů, tlak na orgány činné v trestním řízení, propojení s politikou. Důsledkem bude ztráta důvěry ve stát a jeho instituce. Za této situace může dojít k posilování vlivu názorů extrémní levice nebo pravice. V příštích pěti letech může negativně působit i celkový morální a mravní úpadek v České republice. Generace vychovávaná v prostředí divoké privatizace bude v souvislosti s budováním kariéry na dosažených postech lehce manipulovatelná za strany organizovaného zločinu.

Východiskem pro **účinná protipatření** je koncepce boje proti organizovanému zločinu. Koncepce by měla vycházet z analýzy a z jasné vize cílového žádoucího stavu, měly by v ní být rozvrženy strategické kroky, stanovení aktéři a rozdělení jejich úkoly, ustaveny mechanismy, které chrání systém a jeho pracovníky, určena pravidla, jak postupovat v případech pokusů o jeho narušení. Důležité je zvýšení politické kultury. V oblasti ekonomiky se musí postihovat trestná činnost proti ekonomickému systému. Musí se zamezit tomu, aby se finanční prostředky pocházející ze zločinné činnosti uplatnily v legální ekonomice. Ve státní správě je hlavním opatřením, které může účinně působit proti organizovanému zločinu úroveň personálního složení pracovníků. Důležité je, aby se zvyšovala jak jejich obecná kvalifikovanost pro výkon funkcí, tak i specifické znalosti a praktické zkušenosti, týkající se kontroly závažných forem trestné činnosti. Známkou profesionality je to, že základní postupy jsou přesně vymezené, řídicí struktury jsou hierarchicky a jednoznačně uspořádané, systém pravomocí je pevně daný, jsou jednoznačně vymezené vztahy k jiným institucím a občanům. Pokud se týká policistů, je nutné stabilizovat policii v optimálním početním stavu, zvýšit odbornost policistů, zajistit dostatečné finanční prostředky, zajistit optimální počet a zlepšit materiální vybavení speciálních policejních složek. Žádoucí je založení evidence DNA. Policie ČR se musí postupně přeměnit na moderní, kvalifikovaně a efektivně pracující systém s dokonale fungujícím technickým vybavením, informačním zabezpečením, analytickou činností, s komunikací mezi útvary zabývajícími se bojem s organizovaným zločinem a útvary kriminální policie na všech úrovních. Odhalování a dokumentování organizovaného zločinu musí být založeno na dlouhodobém procesu soustředování a vyhodnocování zpravodajských informací s cílem odhalit celou skupinu až po nejvyšší organizační článek. V oblasti práva se musí uplatňovat institut korunního svědka, povinnost prokazovat původ finančních zdrojů a majetku. Méně komplikované a účinnější by mělo být nasazení skrytého agenta. Lépe ošetřeno a důsledně kontrolováno by mělo být zneužívání systému financování politických stran. Novelizovány by měly být navazující zákony na úseku finančním. Změnami legislativy by se mělo účinněji pronikat do majetkových vazeb. Je nutná legislativní úprava korupce, přísnější legislativní úprava střetu zájmů, vyšší trestní sazba za organizované vydírání a vraždy, zamezení převodu majetku získaného trestnou činností na rodinné příslušníky, zřízení institutu korunního svědka. Vyšší tresty by měly být pro veřejné činitele, kteří s organizovaným zločinem vědomě spolupracují. Veřejnost

musí být informována o nebezpečí, které ze strany organizovaného zločinu hrozí celé společnosti. V zájmu boje s organizovaným zločinem by měly být využívány hromadné sdělovací prostředky k tomu, aby informovaly veřejnost o nebezpečnosti organizovaného zločinu, ale i o tom, jak lze účinně proti němu postupovat.

V rámci výzkumu, který probíhal v letech 2008-2010 jsme zjišťovali i **názory expertů a veřejnosti na pronikání organizovaného zločinu do některých oblastí života společnosti**. Podle expertů je nejvíce ohrožena ekonomika a státní správa, dále pak oblast politiky, méně již policie a justice a nejméně sdělovací prostředky a samospráva. Podle veřejnosti je nejvíce ohrožena policie, politika, ekonomika, méně pak státní správa a justice, nejméně samospráva a sdělovací prostředky.

Dotazem u široké veřejnosti jsme chtěli zjistit, **do jaké míry lidé chápou případnou spolupráci** politika, úředníka nebo dalšího činitele jako selhání, pocházející ze ziskovosti nebo z naivity (k této variantě se přiklonily 2/3 dotázaných) nebo jako záležitost, která ho ohrožuje a může zničit jeho kariéru (k této variantě se přiklonila 1/3).

V rámci výzkumu organizovaného zločinu se permanentně pokoušíme o **odhady možného budoucího vývoje**. Jen výjimečně šlo o komplexní prognózu, nicméně sondy, které jsme provedli v roce 2010, jsme předtím realizovali v průběhu 17 let výzkumu již dvakrát, přičemž u prvních dvou můžeme porovnat tehdejší odhad s pozdějším skutečným vývojem.

V roce 2010 očekávalo **k horizontu roku 2015** 70 % expertů vzestup, 27 % stabilitu, 3 % pokles. Mezi **důvody vzestupu** uváděli experti hojně vnější společenské okolnosti. Obecně byl očekávaný růst organizovaného zločinu spojován s celkovým úpadkem západní společnosti, s nárůstem extremismu, celkovou špatnou ekonomickou a sociální situací ve světě, ekonomickou krizí, nárůstem nezaměstnanosti, přistěhovalectvím, s rozšiřováním EU. V roce 2010 experti konstatovali, že světová a evropská ekonomická situace se odrazí v nejbližších pěti letech i v České republice, takže lze očekávat, že na vzestup organizovaného zločinu může mít vliv. Experti hojně upozorňovali na růst nezaměstnanosti, nárůst nelegální migrace. Některé faktory, souvisejí s charakterem organizovaných zločineckých skupin a jejich vnitřním uspořádáním. Již zabydlené struktury organizovaného zločinu se zdokonalují, externisté působící v rámci zločineckých struktur budou stále více pronikat do zájmových organizací, roste techničnost, znalost, odbornost, technické a finanční zázemí, konspirativnost.

U těch, kdo očekávají v horizontu do roku 2015 **stabilitu**, hrají rovněž značnou roli mezinárodní okolnosti. Dá se říci, že zejména tlaky mezinárodních společenství na řešení problémů s organizovaným zločinem a korupcí zastaví další nárůst. Stejně tak lze stabilitu očekávat proto, že díky zlepšení informačních systémů dojde k rychlejšímu předávání informací mezi justičními orgány i ke zlepšení policejní spolupráce. Některé faktory, které by měly v příštích letech působit stabilizačně, souvisí s charakterem a vnitřním uspořádáním zločineckých skupin. Došlo k jisté stabilizaci, jak z hlediska teritoriálního,

tak z hlediska rozlišení činností. Organizovaný zločin se zdokonaluje a tím se stává latentním.

V roce 2010 jsme se expertů zeptali, jaké **změny** očekávají – pokud se týká charakteru organizovaného zločinu na území České republiky – **v horizontu do roku 2015**. Třetina se vyslovila, že nedojde k žádným změnám, dvě třetiny očekávaly následující změny. Předpokládá se, že akční rádius organizovaných skupin se rozšíří i na další trestné činnosti. Organizované zločinecké skupiny budou více než dosud využívat informační technologie. Zejména dojde k výrazně vyššímu nárůstu počítačové kriminality a trestné činnosti páchané pomocí výpočetní techniky. Vyšší míra soustředění na sféru IT a internetu může postupně vést i k ohrožování informačních systémů a komunikačních technologií. K dalšímu růstu dojde v oblasti zneužívání platebních karet, padělání dokladů. Vzroste trestná činnost v ekonomické sféře, která přináší vysoké zisky. Organizovaný zločin bude více investovat do legální ekonomiky. Dají se očekávat rozsáhlé bankovní podvodné transakce, tunelování dotací ze státního rozpočtu a prostředků Evropské unie. Lze předpokládat spekulace organizovaného zločinu při přístupu České republiky na měnu euro. V souvislosti se zvýšenou migrací a pácháním přeshraniční kriminality; nastane zdokonalení padělků měn a dokladů. Vzroste i počet bankovních loupeží. Dají se očekávat sofistikované podvody v oblasti daňové kriminality, řetězce firem provozujících obchody s bezcenným zbožím, na jehož konci je fiktivní vývoz a navýšení ceny s přídatkem vratky DPH; podvody s neodváděním spotřební daně u pohonných hmot, lihu a cigaret. Očekává se i nárůst podvodů s nemovitostmi. Kriminalita, která byla spíše ekonomická, se zařadí do sféry organizovaného zločinu.

Charakteristickým rysem bude další nárůst bohatství, moci a vlivu organizovaných zločineckých skupin, snaha etablovat se v legitimním podnikání. V souvislosti s růstem bohatství se bude zvyšovat konspirativnost, zabezpečení, akčnost a výslednost zločineckých skupin. Budou používány stále sofistikovanější a rafinovanější metody. Samozřejmě bude využívání internetové komunikace, budou získávání kvalifikovaní odborníci ke spolupráci.

Tendencí bude pokračující internacionalizace. V mezinárodním kontextu lze očekávat větší a méně dohledatelný pohyb zboží, kapitálu a osob; příliv osob z Číny a Afriky, rozšíření asijských komunit a jejich pronikání do ekonomiky, dramatický nárůst organizované trestné činnosti občanů Rumunska a Bulharska. Zvýší se napětí mezi skupinami pocházejícími z Asie. Hlavní pachatelé organizované trestné činnosti se nebudou nacházet na území České republiky – trestnou činnost budou řídit z oblasti mimo Českou republiku.

Očekává se, že dojde k většímu propojení organizovaného zločinu a státní správy, někdy i samosprávy i k ovlivnění legislativy a exekutivy, vše ve spojení s korumpováním pracovníků příslušných státních úřadů. Působnost organizovaného zločinu se rozšíří i ve sféře komunální politiky, a to zejména v oblasti přidělování větších veřejných zakázek, bude docházet ke zmanipulování těchto veřejných zakázek zejména formou korupčního jednání a klientelismu. Projeví se i snaha ovlivňovat a sponzorovat politické strany; vliv

na chod soudů, státních zastupitelství, policie; na obsazování funkcí ve státní správě, zneužívání protekce, korupce. Zájemem organizovaných zločineckých skupin bude též snaha utlumit činnost specializovaných složek policie.

Někteří experti neočekávají růst, ale domnívají se, že dojde k jeho **stagnaci**. Jednak je možný přesun zločineckých aktivit do rozvinutějších zemí Evropské unie a dalším důvodem stagnace růstu vlivu organizovaného zločinu by mohla být generační výměna ve společnosti: Lidé, vyšším stupněm vzdělání, ať občané či představitelé státní správy, budou schopni proti organizovanému zločinu účinněji postupovat.

Odhady expertů se týkaly i předpovědí míry výskytu **nejrozšířenějších aktivit organizovaného zločinu**. V roce 2010 odhadli experti, že **v roce 2015** budou nejrozšířenějšími aktivitami organizovaného zločinu korupce, výroba, pašování a distribuce drog, obchodování s lidmi, počítačová kriminalita, praní peněz, krádeže automobilů, daňové podvody. Následovat by měly krádeže, podvody s platebními kartami, vydírání a vybírání výpalného, ekonomická kriminalita, obchodování se zbraněmi a až na třináctém místě organizování prostituce.

Dlouhodobý vývoj i aktuální stav základních ukazatelů, vypovídajících o organizovaném zločinu, je pravidelně sledován od začátku devadesátých let. Je zaměřen na strukturu organizovaných zločineckých skupin, na jejich nelegální a podpůrné činnosti, zabývá se i kriminogenními faktory, hrozbami a protiopatřeními. V rámci struktury skupin jsou sledovány počty skupin a pachatelů, podíl rozvinutých skupin, zapojení externistů, účast žen a cizinců. V rámci činností sledujeme míru rozšířenosti téměř třiceti nelegálních aktivit a mezi šesti až osmi podpůrných aktivit. Seznam je doplňován o nové zárodečné formy, vyřazovány jsou ty které ztratily na významu. Podrobně sledujeme i formy činností cca 25 zahraničních skupin. Vliv kriminogenních faktorů na vznik a působení organizovaného zločinu, na účast pachatelů v něm i na využívání jeho zboží a služeb obyvatelstvem sledujeme v oblasti mezinárodních vztahů, z vnitřních faktorů pak v oblasti politiky, ekonomiky, právního systému, státní správy a samosprávy, sociální struktury a kultury, včetně sdělovacích prostředků. Zároveň s analýzou možných ohrožení, zkoumáme i možnosti účinné obrany proti nim. Od konce devadesátých let se pravidelně pokoušíme o prognózu. Takto pojatý dlouhodobý výzkum tvoří jakousi základní kostru, na níž je možné navazovat prostřednictvím specificky zaměřených výzkumů. Základní osnova však musí být permanentně doplňována novými aktuálními údaji. V tomto směru je nezbytná kontinuita tohoto druhu dat. V příštích letech chceme podle možností rozšířit i paletu výzkumných metod a technik a tam, kde budeme pokračovat v expertizách, chceme vytvořit i nové okruhy expertů ze všech sledovaných oblastí života společnosti

Summary

Cejp, Martin: The Development of Organised Crime on the Territory of the Czech Republic

Systematic research into organised crime, which represents one of the greatest security risks in the modern world, and has also been active from the start of the 1990s on the territory of the Czech Republic, began in 1993. Apart from the Institute for Criminology and Social Prevention, a study – focused mainly on organised crime abroad – was also carried out by the Institute of Internal Relations Prague and, after the year 2000, by the International Institute of Political Science of Masaryk University in Brno. Findings concerning the cases under investigation were gathered at the Police Academy of the Czech Republic.

When researching organised crime, we at the Institute for Criminology and Social Prevention focused on a relatively wide range of topics: from theoretical definitions and specific methodological approaches, to the formation of likely structural models for criminal groups and the analysis of their illegal and ancillary activities. We regularly assess the effectiveness of specific legal mechanisms that have been stipulated and applied in the fight against organised crime. At the end of the 1990s, we analysed the issues surrounding organised crime in a wider social context. We sought, in the societal environment, criminogenic factors that could allow organised criminal groups to realise their activities and find accomplices or clients for illegal goods and services. While attempting a prognosis for selected types of criminality, we stipulated problem-related and developmental facts that could be applied within the next few years in the fight against organised crime. Between 2004-07 we researched organised crime in conjunction with economic crimes, corruption and terrorism as serious forms of criminal activity. We focussed chiefly on the threat posed to society by organised crime and on measures that can be used by society against organised crime. At the same time we drew up likely scenarios for the development of criminality. These scenarios were based on problem analyses and represented hypothetical models of situations that could occur if these problems were either resolved successfully or remained unresolved.

The part-work *The Development of Organised Crime on the Territory of the Czech Republic* – composed between 2008 and 2010 – formed part of the main work *Study and Analysis of Serious Forms of Criminal Activity*, the aim of which was to recapitulate current developmental trends from the beginning of the 1990s concerning the nature of organised criminal groups and the incidence of illegal activities and to predict the main quantitative and qualitative changes and to identify the possible future development of indicators followed.

As far as the application of research methods and techniques is concerned, research into organised crime is limited in that it is not possible to use methods and techniques that would bring the researcher into direct contact with the environment under study. We attempted to utilise observations from specialist publications and sources, analysed official documents of international organisations – chiefly the UN, European Council and EU – and documents of the Government of the Czech Republic, and individual governmental departments. A major limitation in this approach is the fact that, in the case of organised crime, statistics are not a significant source of information. The mere dozens of concrete, closed cases represent only the small fraction of organised crime that has been uncovered. The greater part of our knowledge of organised crime is taken from expert estimates taken from the questioning of experienced employees of those departments of the Police Force of the Czech Republic that specialise in organised crime. We are aware that the results of expert investigations cannot be presented as an illustration of the true state of affairs, but only as the opinion of a precisely defined group of experts. The observations gained have been supplemented by two omnibus investigations of public opinion, realised in the years 2008 and 2010.

As far as the long-term trend is concerned, it should be noted that, prior to the year 1989, organised crime was not present on the territory of the former Czechoslovakia to a significant extent or in a more developed form. 1990 saw the beginning of the free movement of goods, investment and capital as well as the conditions for travel. There was a reform of banking and financial institutions, and this economic transformation was linked to extensive transfers of property. Together with this there was an increase in movement of illegal goods, capital, services and persons. In the case of the Czech Republic, the options for the abuse of open borders were increased by the country's advantageous geographic position, and the Czech Republic became a major transit country. There was an increase in the numbers of people illegally present on the territory of the Czech Republic and various international groups settled here. Aside from international groups, many citizens of the Czech Republic started to become involved in organised crime after 1990.

Basic quantitative data concerning the structure of criminal groups active on the territory of the Czech Republic includes data on the numbers of groups and their members, numbers of persons prosecuted, accused and convicted for criminal association, data on who becomes involved in criminal activity or the support thereof and why, on the level of development, on the extent of participation of permanent members and external associates, on the participation of women or persons younger than 15 years. In view of the supranational nature of organised crime, one of the most important parts of this research is the extent and nature of participation by foreigners. Quantitative, expert estimates are also available of the most widespread activities of criminal groups in a given year, which were less widespread, which were embryonic, which were newly-discovered and which were gradually losing significance. The activities of individual nationalities were also monitored.

There are, according to qualified estimates, around 75 groups active on the territory of the Czech Republic, with a total of about **2000 members**. From the point of

view of **level of organisation**, around a third of groups were, according to experts, fully developed in the years 1995-99. This figure stood at around 40 % in 2000, and since 2003 around half of groups were fully developed, in 2007 more than half of groups were recorded as being fully developed, and in 2009 over half of groups were again recorded as having a fully-developed structure. According to expert estimates, **external associates** formed more than half of members of all criminal groups between 1993 and 2008. A somewhat lower proportion was recorded in 2009. Experts have estimated that external associates made up 41 % and permanent members 59 % of the total. Externals carry out a wide range of services for criminal groups, arranging material facilities or basic services. In recent years it has been common for them to carry out dummy operations, run front companies, are the dummy users of items used for criminal activities, sign invoices and submit tax declarations. External associates may also be used as front men to carry out illegal financial operations. A frequent activity of external associates is to seek out locations for attack by their accomplices. External associates are taking an ever greater role in the securing of contacts with official bodies, with a focus on employees of state administration, local government, the courts, police force and employees of various institutions and companies. Mostly they attempt to influence these employees, through corruption and bribery, to act in the interests of criminal groups.

Women are also present in organised crime groups on the territory of the Czech Republic, to an estimated **proportion** of 11-16 % in the period from 2000-09. The lowest figure, 11 %, was recorded in 2009. Women are most frequently active in the trafficking of women, procurement and the trafficking of humans for the purpose of sexual exploitation. The second area in which women are active in organised crime is the arrangement of facilities and the management of criminal groups. This includes financial operations, accounting, logistics, transport, the concealment of goods, weapons, finance, the handling of stolen goods, transfer of financial resources, legalisation and the fraudulent registration of stolen vehicles. Women utilise their contacts for the acquisition and provision of confidential information. The third area in which women are specifically active is illegal migration. Women also fulfil a specific role in the trade in narcotic and psychotropic substances, where they are most frequently employed as dealers or in the recruitment of couriers. Women are involved in money laundering, tax, banking, interest, insurance and customs fraud, corruption, credit-card fraud and the setting-up of front companies. Property is often signed into their name.

Where the **nationality** of the perpetrators of organised crime is concerned, foreigners slightly predominate over Czechs. Concretely, experts estimated in 2009 that 55 % of participants in organised crime groups are foreigners and 45 % are Czechs. Aside from this we can make the distinction, based on nationality, that around half of groups are of mixed nationality, nearly 1/3 are purely international and around 1/4 are purely Czech in make-up. Within the mixed groups, groups led by foreigners, with Czech fulfilling a subsidiary role, are slightly more common. According to **individual nationality**, Ukrainians and Russians are represented most heavily in organised crime on the territory of the Czech Republic. After the year 2000, these also included Vietnamese and Albanians, the proportion of whom continues to rise. The representation of Chinese has dropped somewhat since 1998. The middle is taken up by Romanians (whose

representation is rising) and Bulgarians (falling). The year 2008 saw a rise in the proportion of Chechens, Nigerians and Dagestanis. The middle-ranked group also includes Poles and Croatians. After the year 2000 there was a strong representation of Slovaks, but in 2008 there was no more significant record of them. On the other hand, in 2009, Slovaks came to head the middle-ranked group of Bulgarians, Romanians and Chechens. The third group then includes representatives of fifteen nationalities: Palestinians, Israelis, Serbs, Moldovans, the newly-recorded Hungarians, Armenians, Arabs, Macedonians, Turks, Mongols, Georgians and also Italians, Dutch, Germans, Lithuanians, and in recent years Latvians, Estonians and Iraqis.

Since 1993, an experimental estimate has been made every year of the **most widespread forms of activities** in organised crime on the territory of the Czech Republic. The most widespread include, on a permanent basis, vehicle theft, the organisation of prostitution, and, since 1994, the production, smuggling and distribution of drugs. The frequency of these activities has been sometimes approached – for a greater or lesser period – by another activity out of the forty or so others. Thus in the period from 1993-98 art theft was amongst the most widespread activities, and in the years 1996-97, 2002 and 2005 tax, credit, insurance and exchange fraud, and occasionally highly varying levels of corruption have appeared close behind the most widespread activities. Illegal migration was amongst the most widespread activities of criminal groups in the years 1998-2004; this figure started to fall from the year 2005. Money laundering and the forging of documents, money and coins were represented amongst the most widespread activities in 2006, with IT-based criminality also showing a major increase. Since 2005 there has been a significant incidence of the illegal production and smuggling of alcohol and cigarettes. 2009 saw a further increase in activities connected with financial crime. Activities such as the legalisation of revenues from criminal activities, corruption, tax, credit, insurance and exchange fraud, bank fraud, founding of fraudulent and front companies and credit-card fraud have started to compete with the traditional most widespread activities, such as vehicle theft and the production, smuggling and distribution of drugs. The misuse of computers for criminal activity also became fairly widespread. There was a relative decrease in the hitherto very widespread organisation of prostitution, including trafficking in women, the decrease in the theft of artworks continues, there is a slow decrease in illegal migration, a sharp drop in extortion and ‘protection’ rackets. The incidence of murder bordered on 50 %, meaning that murder was given as widespread by less than half of experts. Criminal activity against information and communications technology, international trade in arms and explosives were below the 50 % mark in 2009. The illegal import and export of dangerous waste was insignificant and trade in human organs was negligible.

Some changes indicate that organised criminal groups exchange forms of activity that are a source of high revenues at a certain time for forms of activity that are more attractive from that point of view. For example, the theft of artworks was – probably in connection to the fairly well-developed network in place before 1989 – one of the most widespread activities, together with vehicle theft, of criminal groups in the first half of the 1990s. Similarly, there was a reduction in illegal migration after 2005, and the incidence of violent crime in connection with organised criminal groups on the territory

of the Czech Republic, either in relation to each other or to society at large, is not particularly high either. Organised groups are evidently able to find easier routes to high revenues, via contacts, corruption, negotiation and – apart from the settling of accounts within groups – evidently do not need to resort to crude violence at all. On the contrary, we have, in recent years, recorded a sharp rise in the illegal production and smuggling of alcohol and criminality connected to IT systems.

Apart from following the ranking of organised criminal activities as a whole, we have also, since 2000 ascertained **which activities** are carried out by **individual ethnic groups**.

Vietnamese groups focus on the production, transport and smuggling of drugs, forging of documents and counterfeiting of CDs, electronic, textiles, cosmetics, illegal production of alcohol and cigarettes, illegal migration, tax fraud, money laundering, human trafficking for the purpose of forced labour and customs fraud. The organisation of prostitution and procurement, violent crime, collection of ransom money, founding of front companies and real-estate fraud are also occasionally registered. **Ukrainian** groups are typically engaged in extortion and ransom collection, prostitution, procurement and the trafficking of women and violent crime, including murder and robbery. They have also, in recent years, engaged in vehicle theft and the trafficking of humans for the purpose of forced labour, arms dealing and real-estate fraud. Similarly to Ukrainian groups, **Russian** groups focus on extortion and the ransom collection, murder and other violent crime and prostitution, and are involved in arms trading and human trafficking. In contrast to the Ukrainians, they are also active in more sophisticated financial crime: money laundering, corruption, front companies and financial fraud. Drugs, debt collection, vehicle theft, robbery, robbery with violence, fraudulent companies and real-estate fraud are also sometimes recorded. **Albanian** groups are active chiefly in the smuggling and distribution of drugs, and also in international arms dealing and violent crime, including murder. **Chinese** groups have concentrated on illegal migration for many years. The same activities are represented as with Vietnamese groups, albeit to a lesser extent: tax fraud, money laundering, customs fraud, counterfeiting of CDs/videos and trademarks and the smuggling of goods and cigarettes. To a certain extent they also participate in the trafficking of humans for the purpose of forced labour, drug smuggling and extortion. Drug-related activity was recorded for Chinese groups in **2009**.

Romanians are chiefly involved in theft. Apart from this, Romanians are also involved in prostitution, vehicle theft, illegal migration and the trafficking of humans for the purpose of forced labour. In 2009 there was a high incidence amongst Romanians of credit-card fraud and the forging of payment means. Typical activities for **Bulgarian** groups include involvement in prostitution and the trafficking of women and vehicle theft. Drug dealing and, in recent years, the trafficking of humans for the purpose of forced labour have also been recorded. There was high incidence of the following amongst Bulgarians in 2009: forging of money, cheques, documents and the forging and theft of credit cards. Up until 2009, **Slovaks** were only sporadically recorded as being involved in organised crime on the territory of the Czech Republic. Due to Slovakia's geographical proximity, activities were focussed mainly on illegal migration. There was a

rather high incidence of violent crime, and isolated cases of: arms dealing, theft, extortion, robbery, drugs, prostitution and property- and IT-related crime. The share of Slovaks in organised crime overall showed a marked rise in 2009. We recorded: drugs, financial fraud, real-estate fraud, organisation of prostitution, burglary, credit fraud, forging of documents and property-related crime. The following was recorded for **Chechens**: extortion and collection of ransom, contract killings and other forms of violent crime and arms dealing. **Nigerians** concentrated primarily on drugs. There were also instances of illegal migration, founding of front companies, financial fraud, IT-related crime and violent crime, as well as the new incidence of prostitution. **Dagestanis** focussed mainly on extortion and 'protection' rackets and violent crime, including contract killings. There was also incidence of illegal migration, human trafficking, arms dealing, illegal debt collection, prostitution and procurement. After the year, 2000, **Poles** were engaged chiefly in drug dealing. Apart from this they were also involved in vehicle theft, but to a far lesser extent than in the mid-1990s. Involvement in organised dealing in alcohol, the illegal production and smuggling of cigarettes, goods smuggling, forging of documents and money and customs and tax fraud were also recorded for this group. Instances were discovered in **2009** of **Palestinians** being involved in real-estate fraud (1), credit fraud (1) and the forging of documents (1).

Most recorded cases involving groups from **Serbia** after 2000 involved drugs-related crime. Apart from this there were also instances of violent crime, including murder, arms dealing, prostitution, extortion, founding of front companies, the forging of money and protected trademarks and stamps, smuggling of cigarettes and credit-card fraud. **Israelis** have hitherto focussed on gambling and fraud (bank, tax, credit, exchange), money laundering and corruption. Cases were recorded in 2009 of real-estate fraud, credit fraud and the forging of documents. **Moldovans** were recorded as being involved in extortion, vehicle theft, forgery, drugs, prostitution, robbery and murder. **Armenians** were recorded as being involved in extortion and debt collection, tax fraud and violent crime, arms dealing, murder, robbery, illegal migration, prostitution, smuggling of alcohol/cigarettes, trafficking of human beings for the purpose of forced labour and gambling. **Arabs, Macedonians, Turks, Georgians and the Dutch** were chiefly involved in drug-related crime. **Mongols** were involved, in 2008, in: illegal migration, corruption, the trafficking of humans for the purpose of forced labour, violent crime, and in 2009 in illegal migration and fraud. **Germans** were involved, after 2005, in art theft, organisation of prostitution, illegal export of dangerous waste, arms dealing, drugs and human trafficking. **Italians** were involved in financial crime, money laundering, drugs, arms dealing, smuggling of gold and leather and illegal trade in movable items of cultural value. The following was recorded for **Lithuanians**: robbery/burglary, debt collection and money forging. Illegal migration, money laundering and the handling of stolen goods were recorded for **Iraqis** in 2009.

From the **qualitative point of view** it is possible to put group changes that have come about since the 1990s into three categories. The first group concerns changes in internal structure. Organised crime stabilised, expanded and institutionalised itself. The organisation of crime became more elaborate, more efficient and more wide-ranging. Organised crime also enjoys better technical facilities, with more use being made of the

Internet. There was a major increase in the wealth of groups. Individual groups divided the market in illegal goods and services. Organised crime is much more dangerous than in the 1990s, as those directing it can hide in greater anonymity and criminal activities are not managed directly. Offenders use ever more refined means to ensure they are not uncovered. The second group concerns changes to the means by which crime is committed. In this respect, the activities of organised criminal groups show less instances of violence and more economic crime, fraud and corruption. The active radius is expanding and incorporates more fields. New phenomena include, for example, the illegal production and smuggling of alcohol and cigarettes, forgery of CD data carriers and IT-related crime. There is also a threat from the illegal import and export of harmful waste, trafficking of humans for the purpose of forced labour and the embezzlement of European Union money. The third change is related to the expansion of organised crime into societal structures, where organised crime currently has sufficient contacts, is established and has a base. It is increasingly infiltrating state administrative structures and developing more activities in the economic field. Contacts are being forged in the police force and other security forces. The profits from illegal activities are being legalised in legal businesses. The fact that those who commit these offences (which frequently go undiscovered) are already in high-ranking posts in business, have connections in the police force, authorities, media etc. not only hinders the exposure of crime, but means that organised criminals can, thanks to their contacts, publicly discredit the organs trying to uncover these crimes and convict offenders and their contact. Organised crime has influence in the media.

Apart from activities carried out for the purpose of achieving maximum profit, organised crime groups also carry out a number of **activities of a security nature**. We investigated three ancillary activities in more detail: bribery and corruption, use of contacts and threats or, sometimes, violence. Organised crime uses considerable means, supplemented by criminal activity, to infiltrate politics, economics, the legal system, state administration and the media, in an effort to control the actions of these institutions, acquire confidential information, influence the creation of regulations, influence public opinion and gain lucrative orders in the legal economy. If required, court actions can be frustrated, witnesses influenced, victims accused and offenders aided in their escape.

Based on their **personal contacts** with politicians, representatives of public authorities, the judiciary, police, communications media and in commercial circles, the representatives of criminal groups can acquire information or protection, while providing reciprocal services. The perpetrators of criminal acts thus gain a certain feeling of superiority.

The criminal world chiefly uses **corruption** to gain necessary information, create networks of contacts and ensure that they escape punishment. Organised crime uses corruption to compromise official institutions, thereby reducing the authority of government, the judiciary, police, ministries, local authorities and the media. If the business sphere is destabilised by corruption, untaxed money originating in criminal activity becomes the main factor in decision-making. Organised crime uses corruption as the first step of pressure to seriously threaten civil servants or public officials. Through

our omnibus representative investigation of 2008, we discovered that only a third of people attributed the initiative to public officials, almost half to both sides and almost a fifth attributed the activity to members of the public.

One of the key features identifying organised crime is the **use of violence**. Violence is frequently used within criminal groups, where it serves towards maintaining order and discipline. Where possible, current organised criminal groups try to either totally avoid, or restrict to the lowest possible level, violence between competing groups. Problems are resolved much more efficiently via corruption and relevant contacts. Violence can sometimes be used against those who could be an immediate threat to organised criminal groups, chiefly the police and judicial bodies. Violence can be used against public officials chiefly in instances where the public official is resisting corrupting pressures or efforts to forge confidential contacts. The threat of violence can also create the appropriate atmosphere during public tenders. Criminal groups do not target violence towards the public at large.

Organised criminal groups are a **threat** to the whole world, **harm** the private and public sectors and can be, to a certain extent, an immediate threat to the public safety. In order to eliminate this threat, it is necessary to analyse criminogenic elements and seek effective measures against them. In an **international** context, organised crime abuses chiefly the differences between developed countries and poorer, backward regions for human trafficking and goods smuggling: drugs, alcohol, cigarettes, electronics, faked designer clothing, works of art, weapons, stolen vehicles, dangerous waste and sexual services. The situation is also advantageous due to the ever-more porous boundaries between countries and continents in a globalised world.

In the context of the **internal security** of the Czech Republic, organised crime endeavours to influence prominent persons who could be of benefit; to influence strategic decision-making, acquire important information and, as far as possible, to escape punishment. One criminogenic factor is the frequently low professionalism of employees. A further error is the poor definition of rules and regulations, which would protect not only the system as a whole, but also public officials, by delineating the limits of their actions and responsibilities. One risk factor is also the overcentralised system and inconsistent checks. The **economic system** is harmed by organised crime creating a market for illegal services and goods. Those who have successfully 'laundered' money gained through illegal activities can gain a competitive advantage in economic competition with legal businesses. The founding of front companies frequently also serves towards tax evasion. The interconnection of politics and the economy legalises suspicious companies and deals. The introduction of criminal practices into the economic system leads to the creation of an unstable and untrustworthy environment that can nullify attempts to conduct business legally or discourage foreign investors. Organised crime attempts to infiltrate the **judicial system** chiefly in the pursuit of risk elimination, attempting to influence it already at the legislative stage in order to set laws so that risk is either not created, or is minimal. In the interests of risk reduction, it attempts to frustrate trials, influence witnesses or facilitate the escape of wanted or convicted persons. It suits organised criminal groups that the prosecution process is drawn-out and overcomplicated,

and in some cases, the decision of the court is not respected. The confiscation process for the proceeds of criminal activity is also inefficient, and legal regulations do not aid the elimination of corruption. Inadequate witness protection means that it is difficult to prove organised criminal activity in particular. Trust in justice and the capacity of the law is on the wane. Organised crime distorts the **social structure**. The bosses of criminal groups endeavour to either themselves belong to the elite that makes the rules, or to have good contacts with this elite. The perpetrators of organised criminal activity have a certain feeling of superiority, relying on the fact that, due to their position on the social ladder and the support they receive from influential persons, they are untouchable. The fact that organised crime offers narcotic and psychotropic substances, smuggled goods, cigarettes, textiles, electronics, stolen goods, erotic services, loans and so on introduces **pathological elements** into their lives. Organised crime attempts to influence **communication media**. Criminal groups try to influence public opinion in the interests of things that are advantageous to them, trying to covertly promote drugs and prostitution and support opinions questioning the efforts of legislators, state representatives, the police and judges. The media can unconsciously glorify wrongdoing and emphasise lifestyles bordering on the unethical or illegal.

Limiting factors, monitored over the long-term, were updated in our specialist study of 2010. This study came to the conclusion that overall societal instability, economic destabilisation and widespread migration will be in play **between 2010-15**. The internal problems of the Czech Republic will be, to a significant extent, related to world problems. A negative effect will be felt chiefly from the economic crisis. In the event of acceptance of the Euro, an enormous rise in the amount of forged money can be expected. It can be expected that an ever greater flow of undesirable foreigners, perpetrating criminal acts, will enter the Czech Republic. The financial crisis will result in insufficient funds for the police and judiciary to carry out their work. We can foresee the infiltration of state administration, corruption, lobbying, attempts to influence public tenders and European funds, the influencing of legislative processes, pressure on bodies engaged in prosecution and connection to politics. This will result in a loss of trust in the state and its institutions. Such a situation can result in the increased influence of extreme right- or left-wing opinions. Overall regression and demoralisation in the Czech Republic can also come into play in the next five years. A generation brought up in an environment of unbridled privatisation will be, in relation to the building of careers, easily manipulable by the forces of organised crime.

A starting-point for **effective counter-measures** is a concept for the fight against organised crime. The concept should be based on analysis and a clear vision of the desired target state and should contain proposals for strategic steps, stipulate participants and divide their tasks, stipulate mechanisms to protect the system and its workers and set rules for procedures in the event of attempts to disrupt the system. It is important to raise the level of political culture. Criminal activity against the economic system must be prosecuted. Barriers must be constructed against the use in the legal economy of finances originating in criminal activity. The chief measure that can effectively guard against the presence of organised crime in state administration is the quality of employees. It is important that general levels of qualification for positions are raised, as well as specific

knowledge and practical experience regarding the control of serious forms of criminal activity. It is a mark of professionalism that basic procedures are clearly defined, management structures are clearly and hierarchically organised, the system of authorisations is fixed and that relations to other institutions and the public are clearly delineated. As far as the police force is concerned, it is necessary to stabilise the police at their optimum numbers, increase specialist knowledge, ensure sufficient funding, ensure optimum numbers and improve the equipment of special forces. It would be desirable to set up a DNA database. The Police Force of the Czech Republic must gradually transform itself into a modern, qualified and efficient system with perfectly functioning technology, information systems, analytical activity and communication between bodies active in the fight against organised crime and the criminal police at all levels. The uncovering and documentation of organised crime must be founded on a long-term process of the concentration and evaluation of information with the goal of exposing a whole group up to its highest organisational unit. In the legal field, use must be made of the institution of the crown witness and there must be an obligation to prove the origin of financial resources and property. It would be less complicated and more effective to employ undercover agents. The funding system for political parties should be better monitored and consistently checked. Related laws for the financial sector should be updated. More effective control should be exerted on property-based relationships through changes to legislation. It is necessary to introduce legislative controls on corruption, stricter legislative control of conflicts of interest, greater penalties for organised extortion and murder, hinder the transfer of property acquired through criminal activity to family members and to establish the institution of the crown witness. There should be greater penalties for public officials who knowingly cooperate with organised crime. The public must be informed of the danger posed by organised crime to society as a whole. In the interest of the fight against organised crime, the mass media should be utilised to inform the public of the danger posed by organised crime and also to act effectively against it.

During our study, carried out from 2008-10, we gathered the **opinions of experts and the public on the infiltration of organised crime into some spheres of public life**. According to the experts, the economy and state administration are under the greatest threat, and then politics, and to a lesser extent the police and judiciary, and least of all local government and the media. According to the public it is the police, politics and the economy that are most under threat, state administration and the judiciary to a lesser extent, and least of all local government and the media.

We submitted a questionnaire to the general public to determine **the extent to which people understand cooperation** between politicians, civil servants or other officials as a failing originating in self-interest or naivety (2/3 of those asked chose this option) or as a matter that can threaten them or destroy their career (1/3 chose this option).

When researching organised crime, we constantly try to **foresee possible future developments**. This was a complex prognosis only in exceptional cases; nonetheless the probes we conducted in 2010 had already been carried out twice over the previous

17 years of research, allowing us to compare the prediction of the time with later, actual development.

In 2010, 70 % of experts expected a rise, 27 % stability and 3 % a fall in organised crime **up to the year 2015**. Amongst the **reasons given for a rise**, experts frequently pointed to external societal factors. Generally a rise was anticipated in organised crime connected with an overall breakdown in Western society, a growth in extremism, the overall bad state of the economy and social situation in the world, the economic crisis, growth in unemployment, immigration and the expansion of the EU. Experts stated in 2010 that the world and European economic situation will also be reflected within the next few years in the Czech Republic, so it can be expected that this can have some influence on the rise of organised crime. Experts frequently pointed to the growth in unemployment and illegal migration. Some factors are related to the nature of organised criminal groups and their internal structure. Organised crime structures already in place are being perfected, external associates within criminal structures shall increasingly infiltrate companies and organisations, and there will be a growth in technical awareness, knowledge, specialist knowledge, technical and financial facilities and deviousness.

The international situation also plays a significant role for those who expect the situation to remain **stable** up to 2015. It could be said that it is chiefly pressure from international organisations for solutions to the issues of organised crime and corruption that has halted further growth. Stability can also be expected due to the improvement in information systems leading to the faster transfer of information between judicial bodies and the improvement of police cooperation. Some factors that should play a stabilising role in the next few years are related to the nature and internal structure of criminal groups. A certain stabilisation has taken place, this being territorial, as well as in terms of division of activities. Organised crime is perfecting itself, thereby becoming latent.

In 2010 we asked the experts what **changes** they anticipate – as far as the nature of organised crime on the territory of the Czech Republic is concerned – **up to the years 2015**. A third of them expressed the view that there would be no changes, while two-thirds expected the following changes. It is anticipated that the action radius of organised groups shall expand to encompass further criminal activities. Organised criminal groups will, more than ever before, utilise information technology. There will chiefly be a sharp rise in IT-related crime and crime committed with the aid of computer technology. The greater focus on the IT sphere and the Internet could gradually lead to threats to information systems and communication technologies. There will be further growth in the abuse of credit cards and document forgery. There will be a growth in crime in the economic sphere, which brings high revenues. Organised crime will invest more in the legal economy. Wide-ranging, fraudulent bank transactions and the embezzlement of state and European Union grants can be expected. It can be assumed that organised crime groups will speculate on the entry of the Czech Republic to the Euro. There will be, in relation to increased migration and cross-border crime, a perfection of currency and document forgeries. There will also be an increase in bank robberies. Also anticipated are

sophisticated scams in the area of tax-related crime, chains of companies trading in worthless goods, at the end of which is dummy export and increased prices increased through VAT; frauds with the non-deduction of duty on fuels, spirits and cigarettes. It is anticipated that there will be a rise in real-estate fraud. Crimes that were more economic in nature will shift into the sphere of organised crime.

One characteristic feature will be the further growth in the wealth, power and influence of organised crime groups and effort to establish themselves in legitimate business. The growth in wealth will be accompanied by a growth in conspiracy, securing, activity and thoroughness of criminal groups, who will use ever-more sophisticated and refined methods. The use of internet-based communication will be a given, with qualified associates being gained for cooperation.

There will be a continuing trend towards internationalisation. In an international context, we can expect the greater movement of goods, capital and people, with less chance of monitoring them; the inflow of people from China and Africa, expansion of Asian communities and their infiltration of the economy and a dramatic growth in criminal activity by citizens of Romania and Bulgaria. There will be an increase in tension between groups originating in Asia. The chief perpetrators of organised criminal activity will not be located on the territory of the Czech Republic – criminal activities will be directed from outside the country.

It is anticipated that there will be greater interconnection between organised crime and state, and sometimes local, administration and greater influencing of legislation and the executive, all of this in connection with the corruption of members of the relevant state bodies. The activities of crime organisations will also spread to the sphere of community politics, and chiefly in the granting of large public tenders; these will be manipulated chiefly through corrupt acts and patronage. There will also be efforts to influence and sponsor political parties; to influence court processes, the state prosecution service and the police force; to influence the choice of those filling state administrative posts, the abuse of protection, and corruption. Organised criminal groups will also pursue the stifling of specialist police units.

Some experts do not anticipate growth, but **stagnation**. On the one hand, it is possible that criminal activities will be transferred to more developed countries of the European Union and a further reason for the stagnation in the growth of influence of organised crime could be the generational change in society: people with a higher level of education, be they citizens or representatives of state bodies, will be capable of acting more effectively against organised crime.

Expert estimates also concerned forecasts of the incidence of the **most widespread organised criminal activities**. Experts estimated in 2010 that the most widespread activities of organised crime in **2015** will be corruption, the production, smuggling and distribution of drugs, human trafficking, IT-related crime, money laundering, vehicle theft and tax fraud. These should be followed by theft, credit-card

fraud, extortion and ransom collection, economic crime, arms dealing and, in only thirteenth place, the organisation of prostitution.

The long-term development and current state of basic indicators of organised crime have been regularly monitored since the start of the 1990s. These concentrate on the structure of organised criminal groups, on their illegal and ancillary activities, and also follow criminogenic factors, threats and countermeasures. In studying the structure of groups, we monitor the number of groups and offenders, the proportion of developed groups, involvement of external associates and participation of women and foreigners. In studying activities we monitor the spread of almost thirty illegal activities and six to eight ancillary activities. This list is supplemented by new, nascent forms of criminal activity, and we have excluded those that have lost in significance. We also monitor in detail the form of activities of ca. 25 foreign groups. Within the field of international relations we monitor the influence of criminogenic factors in the genesis and activities of organised crime, on the participation of perpetrators within it and on the use of its goods and services by the general populace, and internal factors in the fields of politics, the economy, the legal system, state and local administration, social structure and culture, including the media. This is accompanied by the analysis of possible threats, and we research options for effective defence against them. We have also been attempting prognoses since the end of the 1990s. This concept of long-term research thus forms a kind of basic framework that can be built on through specifically focussed research work. The basic schema must, however, be permanently supplemented by new, up-to-date data; in this regard, the continuity of this type of data is essential. In the next few years we wish to, depending on resources, expand the range of research methods and techniques and, in those areas where we will continue with export reports, we wish to create new circles of experts in all social areas monitored.

Translate by: Marvel s.r.o.

Použitá literatura

- Cejp, M.:** Nástin přístupu k problematice výzkumu organizovaného zločinu. In: K organizované zločinnosti. Praha: IKSP 1993.
- Cejp, M.:** Druhy a formy činností organizovaného zločinu. Praha: IKSP 1996, 74 s.
- Cejp, M.:** Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu. Praha: IKSP 1999, 120 str. ISBN 80-86008-68-1.
- Cejp, M. a kol.:** Organizovaný zločin v České republice III. Praha: IKSP 2004, 177str. ISBN 80-7338-027-7.
- Cejp, M. a kol.:** Obrana proti ohrožení společnosti závažnými formami trestné činnosti. Závěrečná zpráva. Praha: IKSP 2009. ISBN 978-80-7338-078-6
- Cejp, M., Marešová, A., Baloun, V., Trdlicová, K., Trávníčková, I.:** Variantní scénáře vybraných druhů kriminality. Praha: IKSP 2008, 111 s. ISBN 978-80-7338-074-8 (Autorsky: 5-20, 60-78, 87-108)“.
- Fijnaut, C. :** Researching Organized Crime Rotterdam: Erasmus University 1989.
- Musil, J., Scheinost, M.:** Organizovaná kriminalita. Str. 398. In: Novotný, O., Zapletal, J., Musil, J. a kol.: Kriminologie. 3. vydání. Praha: ASPI – Wolters Kluwer 2008, 528 s.
- Němec, M.:** Organizovaný zločin. Praha: Naše vojsko 1995.
- Němec, M.:** Mafie a zločinecké gangy. Praha: Eurounion 2003.
- Nožina, M. (ed):** Mezinárodní organizovaný zločin v České republice. Praha: TLP 1997.
- Nožina, M.:** Mezinárodní organizovaný zločin v České republice. Praha: Themis 2003.
- Potůček, M. a kol.:** Vize rozvoje České republiky do roku 2015. Praha: CESES, FSV UK 2001, 245 str.
- Scheinost, M. - Cejp, M. - Musil, J. - Budka, I. - Brabcová, I.:** Výzkum struktury, forem a možností postihu organizovaného zločinu v České republice. Praha: IKSP 1997.
- Scheinost, M.:** Organizovaná trestná činnost občanů ČR. Praha: IKSP 1999.
- Scheinost, M.:** Organizovaný zločin - problematika jeho vymezení a vývoj opatření mezinárodního společenství k jeho postihu. In: Pocta Otovi Novotnému k 70. narozeninám. Usp. Musil, J., Vanduchová, M. Praha: CODEX Bohemia 1998, str.199-211.
- Scheinost, M. (ed.):** Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Praha: IKSP 2001, 114 str. (Český překlad dokumentu).
- Smolík, J., Šmíd, T., Vaďura, V. (Eds.) a kol.:** Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě. Brno: Masarykova univerzita 2007.
- Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. (Sestavil Scheinost, M. Praha: IKSP 2001).**
- www. justice, Ministerstvo spravedlnosti, statistika**
Reprezentativní šetření Agentury TNS AISA, pro IKSP 2008, N=1004
Omnibusové reprezentativní šetření prostřednictvím agentury Factum Invenio pro IKSP, 2010 N=999
- Expertíza XII, 2005**
Expertíza XIII, 2006
Expertíza XIV, 2007
Expertíza XVI, 2009
Expertíza XVII, 2010

Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky

Autor: Martin Cejp
Vydavatel: Institut pro kriminologii a sociální prevenci
Nám. 14. října 12, 150 21 Praha 5
Určeno: Pro odbornou veřejnost
Tiskárna: Vydavatelství KUFR s.r.o.
Naskové 3, Praha 5
Dáno do tisku: prosinec 2010
Edice: Studie
Vydání: první
Náklad: 200 výtisků

www.kriminologie.cz

ISBN 978-80-7338-105-9